

Muusikaleht

Nr. 2
Veebruar
1997
Hind 7.-

KUIDAS ÕPETADA VÄLJA PROFESSIONAALSET LAULJAT?

1995.aasta juuli-augusti numbris avaldasime selle pealkirja all pika ümarlauaarutelu. Nüüd jätkame seda teemat uuel viisil. Anname sõna meie parimatele jämeda häälega meestele. Jutustades oma

Mati Palm Zaccariana

G. Verdi

"Nabucco"

Estonia

Teatris

Jassi Zahharov nimiosas

Veel numbris

Arvo Pärt
eesti muusikakriitikas

Venno Laul välismais-
test koorikonkurssidest

Ines Rannap laidab
ja kiidab **Tõnu**
Kaljuset ning lõpetab

sarja eesti muusikute
õppimisest MKK-s

Eesti Kontsert -
suletud süsteem ?

Vanemuise Selts
tegutseb

Rikas pruut ja kadunuke
Kuidas ei tohi kirjutada
ega mängida ooperit ?

Juubelid on
Laine Mesikäpal
ja **Teo Maistel**

Piltmõistatus -
auhinnad **Fortelt**

Maailma parim
naisklarnetist

Suri 108 - aastane
viulimängija

lauljateest, avaldab Jassi Zahharov selle kohta oma arvamust, EMA lauluosakonna juhataja ja tuntud ooperisolist Mati Palm aga retsenseerib äsja ilmunud Allan Vurma raamatut "Laulja pill".

"Mind pole suudetud teooriaga rikkuda"

Jassi Zahharov, laulja, kes vallutas oma meloodilise hääle ja selge diktsiooniga südameid juba 12-aastase koolipoisina, on käinud pikka muusikuteed ligi kolmkümmend aastat. Vanemuise ooperisolist bariton Jassi Zahharov võitis oma nimirollide eest oopereis esimesena meeslauljatest eraalgatusliku kapitali auhinnakonkursil "Suur Vanker" 1996.a. detsembris laureaadi tiitli. "Olla võitja on nii rõõmustav kui ka kohustav. Isegi pisut kohutav. Kas olen tasemel, kas suudan? See on aastatepikkune töö enda kallal. Tunnetan ülepingutust, väsimustki," mõtiskleb laureaat.

Kas mäletate "Koolivalssi"?

Tartlane Jassi Zahharov, kelle lauluhääl heliseb Eesti keskmise põlvkonna kõrvus 30 aastat, sündis Emajõe linnas 29. mail 1954. Medõena töötanud emal oli ilus sopranihääl. Ka isa oli musikaalne. Lauludest meenub tollane hitlugu "Ei me ette tea..." Heli Läätsese esituses. "Mul oli kena vaimne kodu, kuhu kogunes tihti meeldivaid, väärikaid, ilu ja kultuuri hindavaid inimesi. Kastani tänava kodus olid ema ja vanaema koduse vaimuelu hinged. Seal õpetati mind teisi kuulama ja neid arvestama. Kirikulaulud tegid ema ja vanaema mulle kodus selgeks. Kodustest jõuludest on hingelised mälestused ajast, kui koolis ei tohtinud sellest valjusti rääkida, "heidab Jassi Zahharov pilgu poisipõlve. Ta esines tihti koolipidudel. Tartu 2. Keskkooli lauluõpetaja Helju Keskpalu (praegune ajalehe Valgamaalane toimetuse töötaja) andis tõuke, kiirenduse, et Jassist on saanud tuntud- hinnatud laulusolist. "Õpetaja Keskpalu pean absoluutseks ristiemaks oma lauljate valikul", on Jassi Zahharov veendunud.

Kui 1967.a. laste laulukonkursi lõpuvoorus "Lasteekraanis" astus uljalt telelavale tollane 12- nene koolipois Jassi, lauldes "Koolivalssi" (autor lapsevanem Linda Susi), oli publiku reageering ettearvamatu. Televaatajail tuli palju kirju. Oli menu algus. 1968.a. sai "Horoskoop" kui nähtus elujõu. Ooperilauljalt Zahharovilt on aastate möödudes küsitud: "Kas mäletad "Koolivalssi"?" Ei saa ju ometi unustada. Laval pole ma end kohmetult tundnud, see lausa võlus mind."

Kui musikaalne noormees 1972.a. lõpetas Tartu kaugõppekeskkooli, oli üsnagi loomulik elutee jätk - laulja Vanemuise ooperikooris. Töö kõrvalt õppis ta laulmist Tallinnas Viktor Gurjevi juures. Sellest enamaks hindas noor mees oma kogenud lavakollegide Endel Ani, Evald Tordiku, Ivo Kuuse, Lehte Marki laulupraktikat. Nendele teeb ta sügava tänukummarduse.

Ajateenimine NA-s Moskvas suurtükiväes aastail 73 - 75, mis polnud otse muusikaga seotud, andis mõtlemisainet sõjaväeelu korraldusest.

Noori mehi püüti totaalselt, ilma eripära ja andeid arvestamata, panna ühe mütsi alla. "Senini toidab hinge, kui ma starshinana suutsin ohvitseridele selgeks teha, et võrratult andekate meeste koht olgu vähemalt muusikapataljonis. Aitasin sinna jõuda kahel poisil. Enne demopi oleksin vaat

"Rõõmustasin, muidugi rõõmustasin, kui leidsin Paidest kontserdilt tulles 29. detsembri öösel kell pool kolm kodu kuuse küljes Mikiverilt telefonitsi tulnud õnnitluse - "Suure Vankri" laureaati.

Agas see on ka kohustus olla parim. Ise oleksin andnud auhinna kas Tõnis Mäele või kogu kolmikule, kes on paarkümmend aastat vapralt muusikat teinud - ikka laval + kassetid, plaadid."

***

et sõjakohtu alla antud. Ütlesin välja oma arvamuse sellest sõjaväest, nagu ta oli..." muigab Zahharov.

Tagasi sünnilinnas, kus ootas töö teatrikooris ja solisti rollid.

Venemaalt tohtu lavakogemus.

Taas oli kooliaegne lauluõpetaja Keskpalu see, kelle soovitusel sõitis Jassi Zahharov estraaditeatri "Leningradi muzõkhholi" konkursile. 300 inimest pürgis laulja-näitlejantantsija kohale. Kahe sissesäänud laulja seas oli julge- emotsionaalse esinemisega Jassi.

Algasid jõupingutused estraadistuudios. "Tegin kaasa klassikalises estraadis, asusin õppima partiid "Figaro pulm" Stanislav Gorkovenko juhtimisel. Mu elu oli kiire, töörohke, tohtuid elamusi pakkuv, ande arengut võimaldav. Pikkadel kontserdireisidel nägin

erinevaid kontserdisaale, kuhu mahtus tuhandeid kuulajaid. Meelde jäävad on staadionikontserdid. Ainuüksi terve kuu jutti igal õhtul Moskvas Rossija eliitlaval esinemine on omaette peatükk." Alatiseks on mällu sööbinud esinemised kosmonautidele Tähelinnas, lihtsa vene publiku kaasaelamine lugematul kontserdilavadel.

Kontserditurneede vahel laulis Jassi Kirovi (Maria) teatris - ooperikooris. Stanislav Gorkavenko, Boris Haikini õpilane (Haikin oli parim Mozarti tundja) on siiralt tunnustanud ilma traditsioonilise muusikalise hariduseta eesti mehe lauluannet. Páris loomulikult pidasid kolleegid- lauljad ja õpetajad tema õpingute jätkamist Leningradi konservatooriumis.

"Muzõkhholis" Jassi Zahharov tegi 1980.a. edukalt läbi erialalised katsed konservatooriumisse.

Oli tudengistaatusele lähedal. Saatus tahtis, et 1980.a. vaheldus õppeasutuses rektor, kes soovis ka sisseastumiskirjandit. "Ma olin kolm aastat vene keeles laulnud, aga tunnetasin, et kirjand selles keeles põrutab mu kindla peale läbi. Ei läinudki."

Vene estraaditähed Edita Piehha, Eduard Hill jt. keelitasid: "Jassi, jää meiega! Te olete andekas (vist ise ei teagi!) . Me aitame, teeme Teist kuulsaks ja rikka mehe!" Hoolimata ahvatlevatest pakkumistest ja lubadustest sõitis Jassi Zahharov koos perega tagasi kodulinna. Nii lõppes üks aktiivne, laulja annet rikastav periood. "Need olid eneseleidmise aastad tõelise teatritöö tegemiseks! Omanäoline, kordumatu periood mu elus".

Lavale minnakse looma.

1980.aasta sügisel algas uus tööetapp Vanemuise koori solistina. Nõu ja jõuga olid abiks vanad kolleegid. Teatri vokaalstuudios oli vokaalpedagoogiks Rudolf Jõks. Riiga sõitis Zahharov end täiendama Läti ooperikonstsi patrooni Karlis Zarinshi juurde. Neil aastail oli teatris palju tööd, aga ka meeletu, mis kannustas. Jassi Zahharov laulis paljudes Vanemuise muusikalavastustes. Tulid suuremad osad, nimirollid. Publik nägi vaid kostüümes lauljate piduhetki - etendusi. Higivalamine partiide õppimisel, töö enda kallal, hääleseaded, proovid orkestriga - kõik see on jäänud vaataja pilgust eemale.

"Aastate eest sai mulle selgeks, et kõigepealt tuleb anda, siis võtta. Laval olen püüdnud endast anda alati maksimumi. Mulle pole oluline publiku arv, tahan alati hästi laulda. Lavale minnakse ju looma, tegema. See on raske töö, hea tulemus tuleb higi valades. Teater on müür, kuhu iga artist paneb oma kivi. Pole halba publikut, on olemas halbu näitlejaid. Inimene otsib, täieneb. Laval on ka ettearvamatus momente. Eriline tunne tekib, kui tajud, et publik tuleb

etendusega kaasa. Vapustav tunne on, kui muusikast hakkab õhk saalis värisema.”

Suur eeskuju on Georg Ots.

K.a.1.jaanuaril Estonias uusaasta-kontserdil ERSO-ga lauldes tunnetas Zahharov, et selles teatrisaalis on Otsa-ajast säilinud hingus. “See lummas, viis mõtteis tagasi. Pärast kontserti tundis miski sisemine jõud mind sõitma Metsakalmistule, maestro kalmukünkale. Olen Otsa fänn. Olin kalmul - uskumatu- esmakordselt. Suhtun suure lugupidamisega oma lavaeskujudesse, kellest suurimaks pean Georg Otsa, ooperisolisti, kes laval oskas nii istuda kui astuda.”

Jassi Zahharov isiklikus kogus on kõik videod, mis suurest lauljast tehtud, samuti digitaalplaat teatrietendustest. “Kogun kõike, mis puudutab Otsa kui muusikut.”

Kõige väärtuslikumaks tasuks oma ooperirollide eest hindab laulja Vanemuisest 1994.a. saadud Georg Otsa nimelist auhinda ja auaadressi. “Auhinna nimel tuleb pööraselt tööd teha”.

Kunst jääda sadulasse.

“Ma olen iseõppija, kellel on eeskujud, kolleegid-õpetajad olnud enamasti oma teatrist,” kinnitab Zahharov. Tema arvates on isegi ta ooperikarjäärile kasuks tulnud, et tal pole tohutut teooriapagasit eksitamas. “Mind pole suudetud teooriaga rikkuda.” Isegi talle antud võimalus minna end Kultuurikapitali rahadega Itaaliasse täiendama on ta jätnud kasutamata. Aegagi pole ta selleks

leidnud. Rohkem kuulata teisi, kuulata laulu elavat esitust, näha etendusi - see on tema arvates põhieeldus laulja edukusele.

“Mul on viimaste aastate töökoormus olnud väga pingeline. Lisaks mitmele rollile Vanemuises olen tihti sõitnud Estoniasse.” Laulja enda sõnul on püüdnud ta laulda oma võimete piiril nii Mozarti “Figaro pulmas” krahv Almavivat kehastades kui ka Verdi “Nabuccos” kuninga rollis. Samuti ka Puccini “Toscas” parun Scarpia osas, millede meisterliku esitamise eest anti “Suur Vanker”. “Kas jaksan seda vankrit vedada? Kui palju mu hääle kannab? Kas olen tasemel ja suudan?”

Vanemuises tuleb Zahharovil seista ka teiste solistide õiguste eest. Hea koostöö on tulemuseni jõudmisel oluline. Kompromissidega saab lahendada kerkinud probleeme.

“Maadlen praegu “Othelloga”. Pöörane Jago partii on ju iga ooperilaulja unistus. Partii originaalkeeles äraõppimine on n.ö. jäämäe nähtav osa. On vaja ka palju tööd literatuuri kallal, monograafiate põhjalikku uurimist, muusikalise partii tundmaõppimist, taustkirjanduse lugemist, teksti lingvistilist läbitöötamist. Mu itaalia keelt lihvimis hr. Olav Nagel ülikoolist. Kahtlemata oleks suurepärane kuulata ooperilaulu Itaalias või Viinis. Kahjuks pole ma viibinud nendes võrattu ooperikooliga laulumaades”. Kuid meeldivaid elamusi on lauljal Stockholmi Kuninglikus Teatris etendunud “Barbara von Tiesenhuseeni” vanema venna Jürgeni osast, dirigeeris Peeter Lilje.

“Lauljatöös on mul võimas tugi abikaasa Zoja Hetzi näol.” Ta on pianist, ooperi repetiitor. Ka kontsertmeister Jassi Zahharovi arvukatel soolokontsertidel, kus ta esitab nii klassikalist ja kammerlaulu kui ka kerget muusikat. Esinemas on käidud nii Soomes Ilmanjoe muusikafestivalil kui ka Rootsis. Hea meelega laulab solist heategevuskontsertidel. Väikestel lavadel tekib publikuga vahetu kontakt...

Kodus musitseeritakse koos kaasaga digitaalklaveri Roland saatel. Klaverimäng läheb hästi ka teise põlvkonna muusikul, poeg Mihhailil (12). Tal on muusika geenides, ei näe nii suurt vaeva”. Vanemuise praeguses repertuaaris laulab Jassi Zahharov nimiosa “Rigolettos”, siis veel “Tosca”, “Viktoria ja tema husaar”. Töö uue rolli kallal “Othellos” käib kõrvuti Puccini kahe lühiooperi “Gianni ja Schicki” ja “Mantel” õppimisega. Proovid, proovid ennelõunal ja õhtutundidel. Kevadel, aprillis peavad uued osad olema lavaküpsed.

Ligi veerand sajandit teatrilaval laulumüüri kivi asetanud ja eriti viimastel aastatel meeletult töötanud mees ei salga, et tunneb ka tõelist väsimust. Ometi ei kavatse ta pärast ihaldatud “Othello” jääda loorberitele puhkama. Küll aga peab pöörama enam tähelepanu oma tervisele, kõlava hääle püsimisele.

MALLE ELVETI tekst ja foto

KUIDAS PILLI MÄNGIDA?

Allan Vurma, *Laulja pill, Tln., Scripta Musicalia, 1996, 79 lk: ill.*

Allan Vurma raamat täiendab meie vähest lauluõpetamise alast kirjandust, mida võib ühe käe sõrmedel üles lugeda. Ilmus küll minu õppimise aja alguses Harry Kuusi raamat, mis oli üsna mahukas. Aga enamasti oli see ümberjutustus välismaistest raamatutest ning tema seisukohad polnud eriti aktsepteeritavad.

A. Vurma raamat on väärtuslik selle poolest, et siin on küllalt põhjalikult käsitletud muusikasse ja laulmisse puutuvaid küsimusi füüsika seisukohast: heli tekkimine jne. Samuti anatoomia ja füsioloogia seisukohast: laulja tööaparaat, mis koosneb kõrist ja tema lihastikust, hingamisaparaadist. Kõik see on rikkalikult illustreeritud, toodud ära nii eesti- kui ladinakeelsed nimetused. Väärtuslik on foneetiline alfabeet- vokaalide ja konsonantide asendid, millest meile mõõdund suvel rääkis Soome professor Matti Lehtinen. See kõik on tehtud autoriteetsete raamatute põhjal soliidset ja ilmselt on kasuks tulnud, et autoril on peale laululise ka tehniline haridus. Kokkuvõttes - hästi on lahendatud küsimuse teoreetiline pool, vastatud küsimustele: “Mis on laulja pill?”

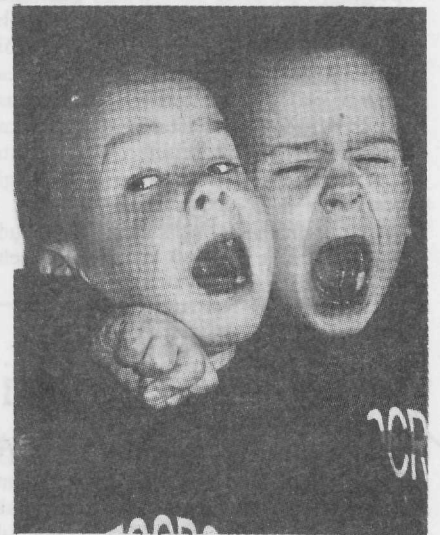
Teisiti on lugu aga puhtpraktilise poolega, vastustega küsimusele: “Kuidas seda pilli mängida?”

Siin on minu jaoks, kes ma olen laulmist õppinud neljas erinevas kohas ja ühtlasi koolkonnas, kusjuures kõige väärtuslikumaks pean just Itaaliat - nimetatakse teda ju lauluõppimise Mekaks - mõndagi segast, isegi desorienteerivat.

Toon mõned näited. Lk -174 väidetakse, et hääle kõlavuse parandamiseks kõrgetel nootidel tuleb suud rohkem avada. See on ju iseenesest õige, kuid nii lihtne asi ka pole. On palju tehnilisi võtteid, mis teevad sel puhul hääle kõlavamaks või tuhmimaks.

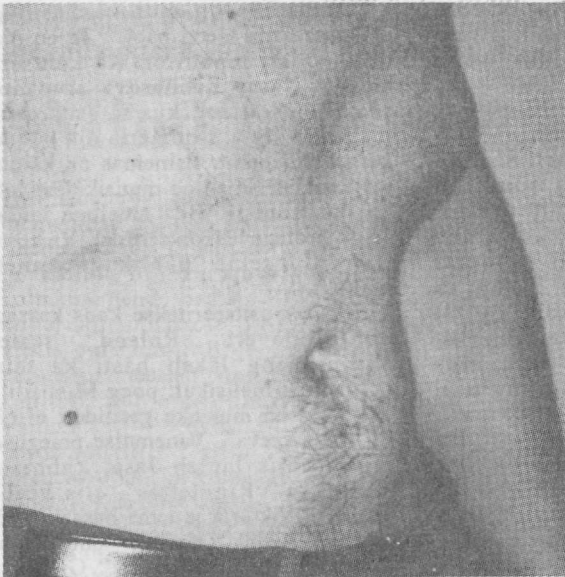
Lk-150 kinnitatakse, et lauljal on resonaatoriks vokaaltrakt, mis koosneb kõrist, suulaest, suuõõnest ja ninaõõnest. See on õige vaid väga laias laastus, kuid teaduslikult võttes ebatäpne. Pehmed elundid ei saa resoneerida. Seda teevad tugevamad materjalid - kõhred ja luud. See peaks eriti selge olema füüsikule.

Ma ei tunne kogu kasutatud kirjandust, mille nimestik on teose lõpus, kuid nendes teostes, mis on minu kätte juhtunud, erinevalt A. Vurma raamatust, on küll igal pool ühtemoodi selgelt ära eristatud rinnaresonaatorid ehk rinnakorv, keskesonaatorid ja pearesonaatorid - tühimikõõned: otsmiku-, kolju-, ninakoopa ning muud õõned. Seda oleme me kõik õppinud ka dr. Loigu loengutel. Rääkimata sellest, et Itaalia kooli põhialus seisnebki resonaatorite leidmises ja

Kõik on üksmeel, et laulmisel on tähtis kõri, ...

väljatöötamises, s.o. paremaks kasutamises laulmisel kaheoktaavilises ulatuses. Sellega on seotud üleminnekunoodid ühest registrist teise jne. Sama on rääkinud ka minu põlvkonna õpetajad - prof. Aleksander Arder ning dotsendid Jenny Siimon ja Linda Saul. Neist elementaarseist asjust ei ole aga selles

... aga kõik ei pea lugu rinnaresonaatoritest ega arvesta, et toetatud võõrihmaalune on teistsugune kui toestamata.

Kerstl Grünbergi fotod

raamatus midagi, rääkimata kasutamise-õpetusest.

Kes võis jälgida möödunud suvel televiisori kaudu saadet Pavarottist, pani tähele, et laulualane jutt oli seal just üleminekunootidest, it. k. *passaggio*. Ning tema õpetajagi rääkis, et see on üks peamine tehniline küsimus, mis lauljatel tuleb lahendada. Kui see asi on segane või õppimata, pole loota raskemaid rolle lauldes tõsiseltvõetavat tulemust. A. Vurma raamatus on küll juttu formantidest. Ma olen neist ka üht-teist lugenud ja kuulnud. Kuid minu arvates ei saa neid oma tähtsuselt kuidagi võrrelda resonaatorite kasutamisega.

A. Vurma raamatus on pikalt -lialt räägitud hingamisest, selle tüüpidest, kuid ei saa tõsiselt

võtta niisugust hingamise harjutuste meetodikat, mis näeb ette lamades kõhu sissepoole surumist. Kõrge laulukultuuri maades Itaalias ja Venemaal on kõik otse vastupidine. Vene keeles on sõna "opora", itaalia keeles "appoggio" - kõlavad üsna lähedaselt -, eesti keeles "tugi". Toetatud laulmine on kõhulihaste ja kõigi teiste vöö või püksirihma alla jäävate lihaste väljapoole surumine. See on vana Itaalia laulukooli üks põhilisemaid võtteid, mida kasutatakse ka praegu palju ja mida ma äsja oma silmaga nägin nii Itaalias kui ka Moskvas.

Mul oli võimalus Pavarotti käest La Scalas õppimise ajal, kui ta käis meil tunnis, küsida, kuhu rohkem toetuda: kas ettepoole, külgedele või selja poole? Ta ütles, et see pole nii oluline, peaasi, et oleks appoggio, s.o. et võõrihma - alune oleks täis. Need küsimused on selles raamatus esitamata ja ma kahtlen autori poolt läbitöötanud materjali autoriteetsuses. Torkab silma, et väga palju on prantsusekeelset kirjandust. Minu teada pole prantsuse laulukool eriti väljapaistev ja on andnud vähe suure rahvusvahelise tunnustusega lauljaid. Võib olla - ma ei tea täpselt -, on ka selles koolkonnas, nagu Vurma raamatutki, laulmisel rõhk pandud esijoones suukoopa tegevusele.

On veel terve hulk spetsiifilisi küsimusi hääle tämbri muutmise ja palju muugi osas, mis vääriksid lähemat äramärkimist. Samuti nagu seegi, et eri maade laulmismaneerides on oma isärasused, mis paljuski sõltuvad nende maade rahvalaulu eripärast. Et on heliloojaid (Debussy, Mussorgski, meie Tormis), kellel sõna ja häälel on nii tugevasti seotud, et teises keeles laulmise puhul läheb palju kaduma. Mõne helilooja, kas või Tshaikovski puhul ei ole laulmise keel eriti oluline.

Kuid A. Vurma raamatu peamine puudus on minu arvates selles, et pole selgelt välja toodud Itaalia laulukooli kaks-kolm elementaarset põhitõde, millest kinni pidades võib pensionipõlvveski laulda kantileenselt üsna edukalt ja kergelt.

Tekib küsimus, kuidas võib sellise tuntud koori, nagu seda on Eesti Filharmoonia Kammerkoor, laulja ja solist jätta niisugused põhilised küsimused käsitlemata. Osaliselt võivad põhjuseks olla puudujäägid tema enda omaaegsel laululisel õpetamisel, osalt aga ka selle kammerkoori oma repertuaar, mis ei nõua laulmisel kõrgeimat pilotaazhi. Musikaalsed, kuid mitteküllaldase erialase ettevalmistusega inimesed võivad selle koori repertuaari hea dirigendi juhtimisel väga edukalt ära õppida. Ja mitte ainult koor, mis nõuab solistidega võrreldes mõnevõrra teistsugust ettevalmistust, vaid ka solistid ise. Aga kui nad satuvad keerukamate ülesannete ette, näiteks pianos üleminekuregistris laulmine, ollakse hädas. Olin tunnistajaks, kui palju pidi Neeme Järvi vaeva nägema, et õpetada EFK-le *Chorus mysticusena* laulmist R. Tobiase oratooriumis "Joonase lähetaimine". Ütlesin siis Järvile, et ta võiks tulla meie Muusikaakadeemiasse lauluõpetajaks. Tal on selleks ka ammu vajalikud teadmised - omal ajal käis ta hoopis teist eriala õppides hoolega vabakuulajana Aleksander Arderi tundides.

Mittepiisav laulukool annab end tunda mitte ainult Eesti Filharmoonia Kammerkoori, vaid ka teiste tuntud eesti elukutseliste kollektiivide, näiteks Hortus Musicuse juures. Ja miks kutsutakse meil nii sageli volkaalsolistidena esinema suhteliselt nõrga laulukooriga inimesi Skandinaaviamaadest, kelle laulmist pole professionaalil mingit mõnu kuulata, kui naabermaades Lätis ja Leedus on olemas palju parema ettevalmistusega lauljaid? See kõik võib meie noortes lauljates tekitada arusaamise, et nad on juba tasemel ning professionaalset täiustamist pole vajagi.

Allan Vurma raamat annab hea vastuse küsimusele, mis on laulja pill. Aga nähtavasti on meil vaja kirjutada sellele ka järg:" Kuidas tolle pilli meisterlikult mängida?"

Mati Palm

Täiendust Teatri - ja Muusikamuuseumi fondidesse

Väljapaistva eesti helilooja Eugen Kapi (1908 - 1996) arhiiv on nüüd pärast E.Kapi abikaasa Veronika surma leidnud lõplikult tee Teatri - ja Muusikamuuseumi muusikaosakonda. Uute materjalide hulgas on palju helitööde käsikirju (sealhulgas "Kontsertino 2-le klaverile" ja lavateoste esimesed variandid), kirju, dokumente, fotosid, pühendustega noote ja raamatuid ning palju muud olulist museoloogilist materjali.

TMM-i pillidee ekspositsiooni jääb täiendama E.Kapile kuulunud heas seisukorras kabinetklaver "Bechstein", millel vanameister on loonud suurema osa oma helitöödest. Haruldase kultuuriloolise taustaga pill leiab rakendust ka kontsertpillina. Lähiajal ongi kavas kontsert, kus esitamisele tuleb Eugen ja Artur Kapi ning nende õpilaste klaverimuusika.

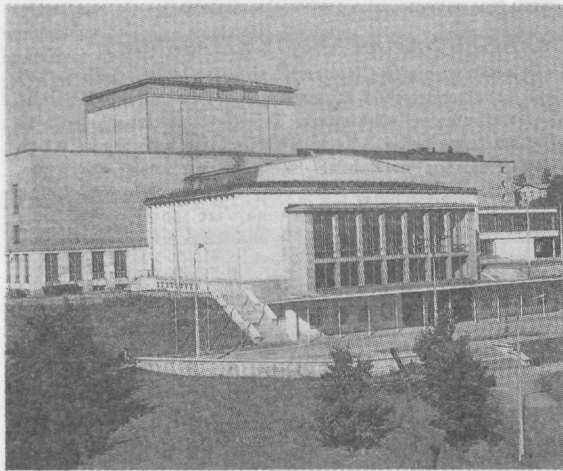
Veel täienes TMM-i muusikaosakond põneva materjaliga Kanadas

elanud väliseesti tuntud pianist Dagmar Kokkerist (1910 - 1990). D.Kokkeri "scrapebook" ja fotoalbumid andis muuseumile üle pianisti pojapoeg, filmi - ja kirjamees Montrealist Steve Kokker, keda võib viimasel ajal kohata ka Eestis küllalt sageli ja kes huvitub oma kuulsa vanaema elutööst.

Tallinna Konservatooriumi Helmi Viitol - Mäevälja klaveriklassi lõpetanud D.Kokker sai esimese menu osaliseks juba 30-ndate aastate lõpul Eestis. Aktiivne solistitegevus jätkus põgenikuna sõjajärgsel Saksamaal ja kuni 1952. aastani Suurbritannias. Jõudnud Kanadasse, Montreali, asutas D.Kokker oma klaveristuudio ja töötas ka muusikapedagoogina. Põhilised saavutused olid aga ikka seotud esinemistega solisti ja ansamblipartnerina.

Alo Põldmäe

Vanemuise Selts pidas aastakoosolekut

28. jaanuaril oli 28. oktoobril 1994 taasasutatud Vanemuise Seltsis aasta aruandlus - valimiskoosolek. Kuulati teavet kultuuri - ja majandustegevuse kohta, seati tulevikusihte. Seltsi esimehe Evald Kampuse aruandest jäi kõlama, et selts on oma põhiülesande eesti rahvuskultuuri ja vaimuse edendamisel oma võimaluste piires täitnud.

Regulaarsetel kuukoosolekutel on arutlust leidnud mitmed ajaloo, nüüdisaja ja tuleviku kultuuriloolised teemad nii teatri (Ants Järv, Evald Kampus, Jaan Viller) kui ka muudest valdkondadest - eesti ja soome rahva identiteedi säilitamine tulevases Euroopas, eesti keele ja Tartu linna areng, filosoofia, meedia, ka loodusravi. On olnud küllalisesinejad Soomest, tähistati selle riigi sünniaastapäeva. Toivo Kuldsepa eestvedamisel viidi läbi mõttetalgud "Kultuurilinn Tartu täna ja 10 aastat hiljem". Kunstilist osa koosolekutel on aidanud sisustada mitmed Vanemuise vokaal - ja instrumentaalsolistid, koorid, rahvamuusikud.

On osaletud koos teiste kultuuriseltsidega ühistel arutlustel sellealaste probleemide üle Tallinnas, Rakveres, Viljandis, Värskas, Iisakul, Jalase külas Raplamaal, K.A.Hermannis sünniaastapäeva tähistamisel Põltsamaal.

Vanemuise Seltsi kirjastus (juh. Valter Haamer) on välja andnud mitu tellimustööd Tartu Kirjandusmuuseumilt, Viljandi Koidu Seltsilt, samuti raamatuid.

Vanemuise Selts on 1996. a. jaganud ka rahalisi toetusi ja preemiaid. Toetusi on saanud Vanemuise teatri näitlejad õppereisiks Inglismaale, segakoor Vanemuine sõiduks Soome, Vanemuise teater majanduskuludeks. Sponsorlepingu alusel koos Tartu Kultuurkapitaliga toetati Tartu Laste Ande Arengufondi loomist, Tartumaa Lauljate ja Mängijate Liidu kaudu noorte folklooriansambli *On nigu on* rahvapillide ostmist jm. Aastapreemiad koorilaulu, puhkpillimuusika ja lasteteatri toetuseks pälvisid Peeter Lokk, Ülo Virulane ja lasteteater *Minerva*. Teatri tehniliste töötajate edutamiseks anti välja koos Kaarel Sakh

juunioriga vanameistri Kaarel Saha nimelised aastapreemiad. 1996. a. laureaadid on Lui Lääts, Eino Reinapu ja Ene Valge. 1997. a. preemia omistati Vanemuise teatri vanemkostümeerijale Salmel Mikkolle ja Estonia teatri tehnilisele direktorile Jaan Mikkelile. Preemiad anti üle Kaarel Saha sünniaastapäeval 31. jaanuaril õhtuse etenduse eel. Kultuuri toetusteks ja preemiateks on jagatud kokku 430 500 EEK.

Vanemuise Seltsi juhatuse tegevus aruandeperioodil hinnati üksmeelselt heaks. põhikirja kohaselt uuenes

juhatuse koosseis kolme liikme võrra. Uuteks liikmeteks valiti bibliograaf Maret Vanemb, kirjandusteadlane Ants Järv ja matemaatik Olaf Prints. Uuteks auliikmeteks said Lea ja Veljo Tormis. Nüüdseks on Vanemuise Seltsil kaheksa auliiget (varasemad Kadi Taniloo - Tekkel, Helend Peep, Uno Uiga, Helmi Aren, Velda Otsus ja Johannes Lükki).

Edasi tõsiselt tulevikku. Vajaduse tõttu suurendada teatri ooperi - ja oratoriumikoori otsustati seltsi kooride senine töö ümber korraldada: täiendada segakoori *Vanemuine* uute noorte lauljatega ja koos senise kammerkoori ja naisansambliga allutada ühisele peadirigendile. Ühtlasi leida võimalusi uue meeskoori loomiseks. Otsustati hakata stimuleerima ka vokaalsolistide (klassikaline laul) järelkasvu. Selleks viiakse läbi üle-eestiline koolinoorte vokaalsolistide konkurss teeneka solisti, laulupedagoogi ja kooride hääleseadja Rudolf Jõksi mälestuseks tema sünnipäeval 29. veebruaril. Esimene konkurss leiaks aset 1998. a. ja edasi üle aasta (2000, 2002 jne.) kolmes grupis: põhikool, gümnaasium ja muusikakool. Repertuaar hõlmaks ainult eesti laululoomingut ja rahvalaulu. Vanemuise Selts toetab ka Tartusse linna sümfooniaorkestri asutamise ideed, koostööd noorte instrumendiõppuritega. Käesoleva aasta märtsis lõpeb varem väljakuulutatud üle-eestiline õpilaste ja üliõpilaste kultuurimälestiste kogumise - kirjutamise konkurss. Tahetakse välja kuulutada konkurss figuraalse kaksikskulptuuri kavandite saamiseks Johann Voldemar Jannseni ja Lydia Koidula mälestuse jäädvustamiseks.

Järgmine eesti kultuuriseltside kokkutulek leiab aset Tartus 25. ja 26. veebruaril k.a. Kõrmas on eesti kultuuriseltside ühenduse loomise idee, et siis juba ühiselt arutada Eesti eri piirkondade rahvakultuuri säilitamist ja arendamist ning sellele kaasa aidata.

REGIONALIA

HARJUMAALT

* 21. jaanuaril tähistati Kuusalu muusikakooli saalis teeneka pillimehe **Valter Lootuse** 80. sünnipäeva.

* 25. jaanuaril andis oma 25. tegevusaasta möödumise puhul Loksa muusikakooli saalis piduliku kontserdi kohalik segakoor **Loksa lauljad**.

* 26. jaanuaril esines Paldiski vene gümnaasiumis Eesti - Soome noorte sümfooniaorkester **Sinfonietta Odysseus**.

* 31. jaanuaril oli Keila kultuurikeskuses operettmuusika õhtu, kus esinesid Sirje ja Väino Puura ning Estonia Teatri pillimehed.

JÕGEVAMAALT

* 28. jaanuaril tähistas oma 75. sünnipäeva Torma puhkpilli kauaaegne pillimees **Alfred Õunapuu**.

JÄRVAMAALT

* 17. jaanuaril andis Paide huvikeskuse tütarlasteansambel S.Graubergi juhendamisel kontserdi kohalikus kultuurikeskuses.

* 30. jaanuaril peeti Roosna - Alliku sealse valla laste lauluvõistlus **Talverõõm '97**. Samal päeval esines Paide raekojas **Viini klaveritrio**.

LÄÄNEMAALT

* 24. jaanuaril toimus Haapsalu kultuurikeskuses kohaliku lauluklubi õhtu. 25. jaanuaril peeti samas kooride päeva.

PÄRNUMAALT

* 5. jaanuaril oli Endla teatris külalisedendusel **Estonia Teatri ooperitrupp**. Kanti ette B. Britteni "Albert Herring".

* 15. jaanuaril esines Pärnu raekojas soolokavaga bariton **Villu Valdmaa**.

* 25. jaanuaril oli Tervise keskuses lauluseltsi **Kungla** kontsert.

* Jaanuari keskel toimus **Sindis** sealse keskkooli lastekoori ja Tallinna 37. Keskkooli ühine kaulu - ja tantsulaager.

* Pärnu Eliisabeti kiriku oreli remondi jaoks korraldatud **annetuskampaanial Saksamaal** on õnnestunud koguda 70 000 krooni. Põhiannetatjad on kunagised Pärnu sakslased.

* 22. jaanuaril esines Rohelises Salongis **Rakvere saksosfonkvartett**.

* 23. jaanuaril toimus Tervise keskuses salongimuusika kontsert, kus solistik oli **Malle Raid**.

* 25. jaanuaril esines Vanalinna koolis **Pärnu Linnaorkester** Olari Eltsi juhatusel.

RAPLAMAALT

* Jaanuari keskel esines Raplas Nõmme kõrtsis folkiklubi õhtul pianist ja helilooja **R.Rannap**.

SAAREMAALT

* 5. jaanuaril esines Kuressaare Laurentiuse kirikus kammerkoor **Helin**.

* 18. jaanuaril oli Sõmera klubis **Kärila kapelli** juubelikontsert.

* 14. jaanuaril andis Kuressaare raekojas kontserdi kitarrist **Tilt Peterson**.

* Jaanuari lõpus Tartus toimunud August Metsa IV puhkpillimuusika päevadel käisid Saaremaal Kuressaare Muusikakooli plokkflöödiansambel ja saksosfonkvartett.

VALGAMAALT

* 10. jaanuaril tähistas kohalikus rahvamajas **Laatre segakoor** oma 20. tegevusaastat kontserdiga ja kaks nädalat hiljem tegi seda **Puka segakoor**.

* 31. jaanuaril esines Valga kultuurikeskuses **Vanemuise kammerorkester** (dirigent E.Nõgene)

VILJANDIMAALT

* 8. jaanuaril peeti Koidu seltsimajas **Viljandi Hellkunsti Seltsi** aruande - ja valimiskoosolek.

* 17. jaanuaril toimus Viljandi raekojas kontsert **XVIII sajandi flöödimuusikast**, kus esinesid H.Meibaum ja E.Nael.

* Jaanuarikuu viimasel päeval algas **lastekooride laululaager** Karksi - Nuia gümnaasiumis.

IDA - VIRUMAALT

* 19. jaanuaril tähistati Sonda rahvamajas kohaliku orkestrijuhi ja pillimehe **Karl Malva** 75. sünnipäeva.

LÄÄNE - VIRUMAALT

* 13. jaanuaril toimus Rakveres koolitusseminar teemal "**Rahvalaul folkloorikavas ja folkloorifestivalil**".

* 28. jaanuaril andsid Rakvere Kauri koolis kontserdi **Eda ja Raivo Peiske** (harf ja flööt).

38 000 > 26 000

18. - 19. jaanuaril algas eelproovide esimene voor 20. - 22. juunil Tallinnas toimuvale VIII noorte laulu - ja tantsupeole. Osa võtta soovivad 38 tuhat noort. Kahe eelproovi tulemuste põhjal valitakse välja 26 tuhat peole esinema pääsejat, nendest 18 tuhat lauljat ja muusikut laulupeole ja 8 tuhat tantsijat ja muusikut tantsupeole.

UUTE INSTRUMENTAALKONSERDITE VÕISTLUS KULTUURKAPITALI STIPENDIUMITELE

23. jaanuaril toimus Estonia kontserdisaalis võistluskontsert eesti heliloojate uutest instrumentaalkontserdite Kulturekapitali aastastipendiumitele. ERSO't dirigeeris Jüri Alperen. Kokku laekus võistlusele 9 uut helitööd, neist valiti esitamiseks välja 4. Oma kommentaaris toimunud üritusele avaldas Kultuurilehe muusikaarvustaja I.Garshnek hämmeldust selle üle, et zhüriisse ei kuulunud mitte ühtegi heliloojat. IV koha saavutas võistlusel K.Kotta Viulikontsert (solist U.Kristian), III koha R.Kangro Klaverikontsert (solist Jouko Mansnerus), II koha R.Kangro Klaverikontsert R.Taali esituses ning I koha E.Tambergi Klavetikontsert (solist T.Vavilov).

EESTI MUUSIKA NÕUKOGU ETTEPANEKUD KULTUURIMINISTRILE

Ajalehe Kultuurimaa 15. jaanuari numbris on ära toodud Eesti Muusika Nõukogu juhutuse pöördumine EV kultuuriministri poole.

Selles on öeldud: "Eesti Muusika Nõukogu, olles arutanud dokumenti (projekti - toim.) "Eesti riiklik kultuuripoliitika lähiaastatel", leiab, et muusikakultuuri puudutavad probleemid ei ole seal piisavalt fikseeritud. EMNi juhatus peab vajalikuks järgmistele probleemide lahendamist:

1. Klassikalise muusika osatähtsuse suurendamine nii massimeedias kui ka Eesti ühiskonnas tervikuna.
2. Soodustingimuste loomine sponsorlusele.
3. Muusikaalase kirjastustegevuse, eriti eesti muusika trükkimise ja heliplaadistamise edendamine.
4. Sobiva kammersaali leidmine või ehitamine.
5. Mäenedzhmendi loomine, mis tegeleks eesti interpreetide esinemistega välismaal.
6. Riikliku toetuse leidmine eesti muusika esitustele eesti interpreetide poolt välismaal, nii nagu see on tavaks mitmes Euroopa riigis.

EESTI MUUSIKAELU VALUPUNKTIDEST

8. jaanuari Kultuurimaa numbri toimetuse veerul käsitleb seda teemat Sirje Normet. Ta on nõus ajalehega Times, milles kirjutati, tuginedes tagasivaatele eelmise aasta siinsest muusikaelust, et Eestis on sama palju kontserte kui ööpäevas tunde.

"Pealtnäha tundub kõik korras olevat, kuid lähemal süüvimisel tekib väga palju küsimusi", arwab kirjutise autor. Ta küsib, miks Eesti Kontserdi kavades figureerib vaid paar - kolm eesti pianisti nime, kuigi just pianism on meil maailmatasemel. Milline tulevik ootab meie noori andekaid pianiste, kui meie ainus riiklik kontserdiorganisatsioon ei anna võimalust kodulaval esinemiseks Ave Nahkurile, Hanna Heinmaale, Marko Martinile, Rolf Taalile, Mati Mikalale ja veel ei ole Sirje Normet rahul sellega, et korraldatakse ülikalleid kontserte, kuhu muusikud (rääkimata muusikaõppureist) üldse minna ei saa.

"Miks mulle ei olnud Händeli "Messiase" kontsert täiuslik tähtsündmus?" küsib S.Normet ja vastab samas ise: "Tallinna Kammerorkestril ei ole maailmatasemel pille. Eesti kultuuripoliitikutel tuleks selleks raha leida - selle väga andeka kollektiivi ees on lahti parimad saaliid ja esindusfestivalid üle maailma."

Kirjutise lõpus ütleb Sirje Normet, et muusikaelu valupunkte on palju rohkem. Ta kutsub üles tooma need meie muusikute esindusfoorum - Eesti Muusika Nõukogu - ette ja koos mingi lahenduse leidma.

EMA JA EESTI KONTSERDI ÜHINE KOOSOLEK

23. jaanuaril tulid arutluskoosolekuks kokku EMA ja Eesti Kontserdi esindus eesotsas rektori Peep Lassmanni ja direktori Enno Mattiseniga. Jutuajamise teemaks olid noorte interpreetide esinemisvõimalused, õppe - ning kontserdiasutuse ühisprojektid ja eesti professionaalse muusika keerdküsimused.

PAIDE PUHKPILLIORKESTRI RASKED PÄEVAD

Paide puhkpilliorkestrit on juba aastaid rahastanud Järva Tarbijate Ühistu. Mullu oktoobris sai orkestrijuht Tõnis Hiob ühistult kirja, milles viimane keeldus orkestrit edaspidi rahaliselt toetamast. "Ma saan neist aru", ütleb Hiob. "Orkestri ülalpidamine on tõepoolest võrdlemisi kallid". Seejärel pöördus T.Hiob Paide linna haridusosakonna poole. Tollane juhataja Vello Talviste sellele aga niisama hästi kui ei reageerinud.

Pillimängijail on proovis käimiseks vaja stiimulit. Viimasel ajal on aga Paide laulupeod jäänud aansaks stiimuliks, kuna kaugemaid sõite pole rahapuudusel võimalik ette võtta. Laiali aga ei kavatseta minna, sest Tõnis Hiob, kes on orkestrit juhtinud juba 23 aastat, lihtsalt ei laseks seda sündida. sponsoriotsingud jätkuvad.

KA PÄRNU LINNAORKESTRI TULEVIK TUME

Pärnu Postimees kirjutab, et kui linna elarve võetakse vastu projekti kohaselt, satub linnaorkester suurtesse rahalistesse ja loomingulistesse raskustesse. Tagatud on küll palgaliste töötajate töötasu, kuid lepingulistele orkestrantidele palka ette nähtud pole. See teeks omakorda võimatuks suuremate ja tõsisemate helitööde mängimise. Ka lähetus -, uute pillide ostmise jne. kulude oluline vähendamine*toob kaasa palju küsimärke, sealhulgas Pärnu taas suvemuusika pealinnaks olemise.

HARJUTATAKSE NAHA PAKSUKSTEGEMIST

Pärnu - Vaasa operiprojekti "Boheem" sõprussildadel pulbitsevad generaalpaukid, mis tähendab seda, et jaanuari algul lubatud orkestri noodid olid 5. veebruari õhtul veel saabumata. Telefonitraadidki pauseerivad heas ansambliunnetuses kaasa. Mis sorti ansambliga saab tegemist olla veebruaris planeeritud ooperietendustel Endla teatris, ei oska ette arvata. Suure hulga kupüüride lugemine võib osutada peategevuseks. Pärnu orkestrandid harjutavad suure hoolega oma vere jahutamist ja naha paksukstegemist vaasakate vastuvõtuks.Estonia teatri noodid ka hästi ei sobi, sest lavastused on erinevad.

Malle Raid

SÜNDIMAS ON UUS EUROLAUL

15. veebruaril Tallinna Linnahallis korraldatavaks lõppkontserdikis valis jaanuari alguses Eesti eurolaulu 12 - liikmeline zhürii eesotsas Jüri Piheliga eelvooru saadetud 37 laulust välja kaheksa finalisti. Uute laulude autorite hulgas on nii mullune Eesti eelvooru võitja P.Pajusaar kui ka noorima uutsluukana 16 - aastane Hanna Pruuli. Finaalis esitavad lugusid tuntud eesti lauljad alates Pearu Paulusest kuni noore laulja Hanna - Liina Vöسانی.

Eestit eelmisel aastal esindanud eurolaulust "Kaelakee hääl" on tänaseks tehtud üle kümne coveri, neist kaks USAs.

KA TAILDUSMUUSIKUD TÄHISTASID SCHUBERTI SÜNNIPÄEVA

Läbi terve käimasoleva hooaja on Eesti Kontserdil kavas mitu kontserti, millega tähistatakse suure austria helilooja F.Schuberti 200. sünniaastapäeva. Kaasa lõövad ka meie taidlusmuusikud. Jaanuari lõpupäevil toimus nende initsiatiivil kaks analoogilist üritust.

31. jaanuaril tähistati Schuberti sünnipäeva Jõgeva muusikakoolis. Toimunud kontserdil esinesid kooli õpilased ja õpetajad.

Samal päeval oli kontsert ka Pärnu Keskramatukogus. Schuberti - teemaline sõnalis - muusikaline õhtu kandis nimetust "Pandora laegas" ja sellel esitati helilooja vokaalkammermuusikat.

LOODIALO MATTISENI FOND

Alo Mattiseni lähedased ning tuntud eesti muusikud on pannud aluse temanimelisele fondile. Peale helilooja loomingu jäädvustamise (tema surma aastapäevaks 30. maiks peaks ilmuma klassikalise muusika CD) on plaanis välja anda igal aastal noore muusiku preemia.

Ka Jõgeva gümnaasium, kus A.Mattiisen kunagi õppis, on aktiivselt liitunud tema loomingu propageerimisse. A.Mattiiseni surma - aastapäeval tahetakse Tallinnas näidata tema muusikali "Väike merineitsi".

NOORED LAULJAD VÕISTLESID SAAREMAAL

17. - 19. jaanuarini toimus Saaremaa Ühisgümnaasiumis I ülerigiline noorte solistide konkurss. Võistlusel võtsid üksteiselt mõõtu nii üksikesinejad kui ka duetid. Kokku oli registreerunud 58 noort lauljat. Konkurssi hindas zhürii, millesse kuulusid helilooja Urmas Lattikas, ER muusikasaadete produtsent Mario Lehtmets, Saaremaa Poistekoori dirigent Veiko Lehto, Inreko Pressi esindaja Donatas Narmont ja muusik Rein Orn. Lauluvoistluse peapreemia võitis Kilingi - Nõmme tüdruk Liisi Koikson. Nooremas vanuserühmas tuli võitjaks Tuuli Taul Pärnust, keskmises Marju Metsalu Raplast ja vanemas Hele Kõre Jõgevvalt. Duetidest olid zhürii hinnangul kõige professionaalsemad Liisi Koikson ja Siiri Schmidt.

ERAKOOLILE TOETUST EIANTA

Kuressaare Muusikakooli viiuliõpetaja Laine Sepp kavatseb avada erakooli, kus alates 1.septembrist hakkaks viiuliõpet saama esialgu kuni seitse õpilast. Abilinnapea Jaanus Prii teatas seepeale, et kohamaksule erakool loota ei saa, kuna see käivat linnaelarvele üle jõu.

INSTRUMENTAALTRIO ÄRKAS VARJUSURMAST

Narvskaja gazeta teatel on taas aktiivset muusikalist tegevust jätkamas vahepeal varjusurmas olnud Narva muusikakooli trio. Veidi on muutunud koosseis: kitarrimängija asemel on ansambelis nüüd pianist. Praegu kuuluvad Narva muusikakooli triosse Irina Kanturova (klaver), Larissa Matvejeva (flööt) ja Irina Kossova (viulil).

P.S. Toimetuse poolt oli Muusikaleht valmis 6. veebruaril. Ootamatute takistuste tõttu aga venis tehniline tsükel. Võime eelpooltoodule lisada, et nagu üldiselt teada, sai eurolauluks Harmo Kallaste "Keelatud maa" Maarja-Liis Ilusa esituses ja noodid Vaasast saabusid Pärnusse 2 päeva enne etendust koos artistidega. Orkestril olid õppimisega pikad päevad, kuid etenduselt tuli kõik kenasti välja.

VÄLISMAALT

II EUROOPA NOORTE MUUSIKUTE PARLAMENT

23. - 26. jaanuaril toimus Ungaris Pilisszentkeresztis II Euroopa Noorte Muusikute Parlament, kus arutati Euroopa koorimuusika hetkeseisu. Istungil osales 30 esindajat 16 Euroopa riigist vanuses 18 - 25 aastat. Eestit esindasid Hanna Renter - Reintamm ja Hendrik Vestmann.

Arutluse all olid peamiselt koorimuusika informatsiooni levik, muusikalise hariduse kvaliteedi tõstmine, koostöö laiendamine ning noorte kaasamine kooriorganisatsioonidesse nii üleuroopalisel kui ka rahvuslikul tasandil. Otsustati luua Euroopa koorimuusika infokeskus, tihendada koori- ja instrumentaalmuusikute koostööd, populariseerida koorimuusikat, lubati jätkata istungite korraldamist igal aastal.

Hendrik Vestmann

MAAILMA PARIM NAIŠKLARNETIST

Maailma parimaks naisklarnetistiks loetakse 1959. a. Craslheimis (SFV, Württembergimaa) sündinud Sabina Meyerit. Lapsena õppis ta klaverit ja viiulit, kuid venna poolt mängitav klarnet meeldis talle rohkem . 12 - aastasena asus ta seda pilli õppima noortudengina Stuttgarti Muusikakõrgkoolis, 20 - aastasena kuulus ta SFV parimateks tunnustatud noorte muusikut hulka. Töötanud mõni aeg Baieri raadios, sai 1982.a. Berliini Filharmoonia esimeseks naisorkestrandiks. 1985.a. lõi ta oma ansambli, 1987. a. abiellus klarnetisolisti Reiner Wehliga. Paljude rahvusvaheliste auhindade võitja, kahe lapse ema. Praegu on koos abikaasaga klarnetiprofessor Lübecki Muusikakõrgkoolis. Hobiks on ratsutamine.

Fono Forum 1996, 11

ROSTROPOVITSH EELISTAB PRANTSUSMAAD

Et mitte kedagi oma sõpradest solvata, esineb Mstislav Rostropovitsh oma 70.-ndal sünniaastal paljudes maailma maades. Prantsusmaa on teiste riikide hulgas siiski silmapaistval kohal. Oma sünnipäeval 27. märtsil esineb ta Champ Elysee teatris Pariisis. Uuesti on ta tagasi Prantsusmaal, kui sealses Alpi - linnas Evianis toimub 8. - 18. maini festival, milles osaleb umbes 300 muusikut 40 riigist. Antakse 10 kontserti ja etendust.

Avakontserdil esineb St. Peterburi Filharmoonia orkester Temirkanovi juhatusel. Järgneb mitu kontserti Rostropovitshi osalusel. 9. mail annab ta koos oma sõprade Isaak Sterni (viulil) , Jevgeni Istomini (klaver), Jean - Paul Pierre Rampali (flöödt) ja Juri Bashmetiga (vioola) kammermuusikakontserdi, mõni päev hiljem juhatab Rahvaste Orkestrit ja tshelloansamblit ning lõpetab festivali oma sõbra Sergei Prokofjevi balleti "Romeo ja Julia" dirigeerimisega kahel järjestikusel õhtul. Esitab selle Leedu Ballett.

Festivalile järgneb samas Evianis 19. rahvusvaheline keelpillikvartettide võistlus auhinnafondiga 100 000 USD.

AFP-ETA

KES SAAVAD KOLME KUULSA TENORI JÄRGLASTEKS?

"Luciano Pavarotti, Jose Carreras ja isegi Placido Domingo on nähtavasti ületanud oma kõrgaja, Ben Heppner pole sinna veel jõudnud " , kirjutab ajalehe Toronto Star muusikakriitik William Littler.

Kanada 40 -aastane tenor B. Heppner on alla 30 - aastase prantsuse päritolu siitsiillase Roberto Alagna kõrval peamine pretendent kolme suure tenori mantlipärijaks.

Sündinud Briti Columbia väga usklikus perekonnas, käib ta seal Christian Missionary Alliance'i kirikus vahetevahel soolot laulmas, kui seal jutlustab Billy Graham. Rohkem rändab ta aga ringi üle maailma. Käesoleval aastal laulab ta jaanuarist märtsini Chicagos (Puccini "Tusandot's", Wagneri "Lendavas hollandlases" ja "Lohengrinis"), aprillis Viinis ning mais Minneapolis ja Genfis. Varem on ta esinenud nii Metropolitan Operas kui ka La Scalas ja Covent Gardenis. Ta on

isegi Pavarottist kogukam, kuid laulab eriti edukalt ülilüürilisi partiisid, eriti pianissimos. Hääl ulatub tal ülemise C - ni.

Erinevalt enamikest staaridest, kes esinevad 75 - 100 korda aastas, hoidub Heppner 50 esinemise piiri ületamisest. Osalt teeb ta seda oma hääle hoidmiseks (kord Buenos Aireses laludes sai ta kõri kannatada), osalt olemaks kindel, et iga esinemine on tõeline sündmus, osalt selleks, et jääks aega ka maailmas ümber vaadata.

Ben Heppner on osi valinud, et tema arvates raskemate rollide kallale asuda küpsemana. Ta on asunud valmistuma laulmiseks Wagneri "Tristanis ja Isolde" Seattles 1998.a. "Othellos" plaanib ta üles astuda alles järgmise aastatuhande alguses.

Reuter - ETA

RAHVAMUUSIKA INTERNETIS

Maailma ajakirjandus pürib interneti. Osa väljaandeid ilmub paralleelselt nii paberile trükitud lehtedena kui interneti kaudu, osa ainult internetis. Tuleb odavam, jäävad ära trüki - ja postikulud.

Muusikalistest väljaannetest domineerib ka internetis levimuusika, järgneb klassikaline muusika, viimasel ajal on World Wide Web (www) teenuseid hakanud kasutama ka rahvamuusika. Esinumbriks on ameeriklaste Dirty Linen Magasin (http://www.dirtynelson.com/linen), mis tutvustab laialdaselt maailmamuusikat, eri maade rahvamuusikat.

Folk Roots (http://www.rootsworld.com/rw) on kord kuus ilmuv Inglise maailmamuusika leht, internetis aga tunduvalt kärbitumana kui paberväljaandes.

Teejuhina Brasiilia tänapäeva rahvamuusikasse toimib kuus korra ilmuv Brazilian Music Up To Date (http://www.brmusic.com/uptodate). See on väga värvikirev väljaanne, v.a. kirikumuusika. Seal antakse ülevaade Brasiilia muusika erinevatest stiilidest ja rütmidest, püütakse tutvustada ka televisiooni kaudu vähem tuntud artiste ja stiile.

Raja Net (http://hypatic.ucs.edu/70/Related/Botish/RagaNet) tutvustab India muusikat, selle ajalugu ja teooriat. Sisaldab ka tabla ja teiste India pillide mängimise õpetust.

Hiljuti sai oma kodulehekülje internetis ka Soome Rahvamuusikaliit (Kansanmusiikki liitto) : (http://www.clinet.fi/~skal). Tehtud on esimesed sissekanded. Plaanis on sinna sõõta informatsiooni kõigi liidu ettevõtjate ja ansamblike kohta. Soomet tutvustav osa on ka ameeriklaste Dirty Linen Magasinis.

Uusi Kansanmusiikki 1996 - 3, Pellmanni 1996 - 2

MITTE LILLI, VAID RAHA

Aktiivselt Aldaris autasustas 21. jaanuaril Läti Rahvusoperi parimaid artiste aastapreemiaga a 1000 USD pluss originaalne puugravüür. Tseremooniale tulnud külalisi palus Aldarise peadirektor Vitali Gavrilov, kes sel päeval sai 50 - aastaseks, mitte raisata raha lillede ja kingituste peale, vaid kanda see Rahvusoperi arvele Hansapanka - Latvi. Juba enne kontserti oli üle kantud 20 000 dollarit ning tseremooniale jätkus raha annetamine.

Firma tegi siiski oma presidendile juubelikingituse - laskis välja uue õllesordi "Presidenta alus" (Presidendi õlu). Esimestena said seda maitsta tseremooniale saabunud.

LETA - ETA

EKSILLEEDULANE TAGASI KODUMAAL ÕPETAMAS NOORI LAULJAJD.

Vilniuse Leedu Kunstnike Palees toimus Leedu - Ameerika laulja Leonas Baltrusi uue kompaktdiski esitlus.

Leedu päritolu ameeriklane on õppinud laulmist USAs Rochesteris ja Viinis kuulsa tenori Tino Pattiero juures, on andnud kontserte mitmel pool Lääne - Euroopas, Põhja - Ameerikas ja ka Jaapanis. Teda on valitud New Yorgi osariigi lääneosa parimaks lauljaks. 1993.a. tuli ta elama Leedusse, kus õpetab ka noori lauljaid Vilniuse Muusikaakadeemias.

ELTA - ETA

LOODI ÜLEAASIALINE ORKESTER

24. - 26. jaanuarini andis Tokios oma esimese kontserdi 115 - liikmeline üleaasialine orkester, milles osaleb muusikuid kaheksalt maalt - Jaapanist, Hiinast, Lõuna - Koreast, Malaisiast, Filipiidelt, Singapurist, Taimaalt ja Vietnamist. Esimeste kontsertide järel, mis anti üle Tokio linnavalitsuse hoone kunstikeskuseks muutmise puhul, siirduti 29. - 30. jaanuariks kontserte andma Sõuli. Lõuna - Koreast ongi pärit selle dirigent Chung Myung - Whun, kes viimati dirigeeris Bastille Operas Pariisis.

Ajakirjanikele ütles ta, et see üleaasialine orkester oli tal ammugi meele mõlkunud ja kui talle selline ettepanek tehti, nõustus ta kohe. Ta lisas, et kui spordis ja bisnisis maad ja inimesed omavahel võistlevad, siis muusika ülesanne on neid ühendada. Tuleval aastal esinetaks Hiinas, edasi kavatsetakse sõita ka Euroopasse näitama, et aasialased pole huvitatud ainult rahateenimisest ja tööst.

Dirigendile teeb muret see, et kõrgete piletihindade tõttu on raskendatud laste juurdepääs kõrgekvaliteedilistele süvamuusikakontsertidele. Ta otsib võimalusi, et tuleval aastal oma orkestriga esineda laste ees, kes pileteite odavuse tõttu võiksid kontserdile pääseda.

AFP-ETA

TALLINNA KONTSERDIELU – jaanuar

Aasta alguses oli kontsedi plaan kaunis hõre, kuid pakkus mõndagi harukordset. Peale traditsioonilist aastalõpukontserti, kus P.Sauli juhitud ERSO kõrväl esinesid Jassi Zahharov, Annika Tõnuri ja Maano Männi, võis 5. jaanuaril jälgida Tallinna Barokkorkestrit ja Eesti-Soome Barokkorkestrit, dirigeerituna niisuguse vanamuusika erudiidi poolt, nagu on seda Belgia gambist **Wieland Kuijken**.

Saanud tshellisti diplomi Brüsseli Kuninglikust Konservatooriumist, jätkas Kuijken iseseisvalt varajase muusika ja tolleagsete instrumentide uurimist-mängimist. Kuijken on osalenud paljude ansambelite töös, rahvusvahelise kuulsuse pälvil aga koos vendade Sigiswaldi ja Bartholdi, G.Leonhardi ja teistega antud kontsertide ja helisalvestuste vahendusel.

Programmi menukaimaks numbriks kujunes J.S.Bachi 2-viulil kontserti väärikas ettekanne. Elar Kuiva ja Soome tuntud barokkviuldaja Sirkka-Liisa Kaakineni mäng ei sarnanenud ligilähedaseltki omaaegsete tõlgitusmallidega (meenutagem Oistrakhide võimukat duot); barokkpoognaga tekitatav ja vibraatost peaaegu puutumatu kõla on juba iseenesest midagi muud kui kontsertlikult jõuline; kui aga ellimineerida ka tundelisuus, omandab tuntud muusika täiesti uued dimensioonid, ilmutades rohkem sisemist kui välimist sära. See võib meeldida või mitte meeldida, kuid tõdegem, et publiku vallutas juba esimestest taktidest mingi eriline fluidum.

Bachi kuulsa aariaga Orkestrisüit nr. 3 kulges Kuijkeni taotlusi silmas pidades ranges ja vaoshoitus laadis, milles domineeris puhas, sirge kõla ja optimaalne dünaamiline gradatsioon.

G.F. Händeli "Veemuusika" ja "Tulevärgimuusika" on teatavasti loodud taustmuusikaks kuningliku seltskonna elumõnude, lõbusõitude, ilutulestiku ja muu nautimiselele. Et konserdisaalis istunuile ei pakutud midagi muud peale 18. sajandi nõtkete tantsude ja uhkete avamängude, siis peab tunnustama, et Kuijkeni asjatundlikust suhtumisest Händeli muusikasse ja orkestrantide kuulekusest hoolimata jäid süidid, eriti pikaltkestnud "Veemuusika", lihtsalt igavaiks. Kindlasti päästnuks lood parem orkester, aga sellelt ebaühtlase tasemega projektkollektiivilt ei saanudki vist rohkem nõuda.

Vaevalt nädal aega hiljem oli vanamuusika austajail taas põhjust koguned Estonia kontserdisaali kuulama maailmklassi ansambli **Musica Antiqua Köln**. Oma asutaja ja juhi Reinhard Goebeli eestvedamisel on paarikümne aastaga kogutud XVII ja XVIII sajandi muusika

uudse interpreteeringuga väga tõsist tunnustust. Selle ajaga on väike kammerkoosseis kosunud 15-liikmeliseks barokkorkestriks, mida peetakse "autentsuse tõrvikukandjaks".

Kõrgelt hinnatav on Goebeli soov avastada tänapäeva kuulaja jaoks J.S.Bachi mõjusfääri kuulunud heliloojaid, nagu J.A.Reincken, J.Rosenmüller jpt. Eks kuulu ka sel kontserdil ainsa autorina figureerinud G.Ph.Teleman komponistide hulka, keda üldjuhul ei teata, ometi oli ta oma eluajal Bachist-Händelist palju imetletum!

Telemanni pöörasest produktsioonist - ümardatult 1500 kirikukantaati, 1000 orkestrisüiti, 40 ooperit jne - valis Goebel meie jaoks ka ühe "Veemuusika", 2 kontserti ja septeti. Telemann, kes kirjutas ajastu nõudeid arvestavat tarbemuusikat, pole muidugi võrreldav Bachiga, ometigi ei saa eitada Telemanni loomingut teatud veetlust, mitmekesisust, fantaasiat - eriti ilmekalt kujutas ta oma "Veemuusika" peategelasi: armunud Neptunit, naljatlevat Tritonust, lõbusaid paadimehi jt.

Oletatavasti ei pannud meie enamasti vaoshoitud publikut hõiskama mitte niivõrd Telemanni muusika, kuivõrd ansambli sensatsiooniline mäng. Ei proovigi leida sõnu kirjeldamiseks kõla — puhkpillid!! — ansambllisust, väljendusvalmidust jne; need oleksid ju sõnad, mida kasutatakse hoopis kasinamal põhjusel. Üle mõne aja oli taas tõsiselt kahju neist, kes seda kontserti ei kuulnud, ometigi leidus saalis rohkesti tühje toole... Igatahes avardus sel õhtul muusikaline maailmanägemine küll tohtul määral, pannes mõtlema inimese kujutlusvõime piirituse ja pühendumise, vanamuusika tõlgendusprintsipiide mitmekesisuse ja ajalooste instrumentide käsitlemise üle.

Ulrika Kristian, Imbi Tarum ja Tõnu Jõesaar andsid 17.jaanuaril Raekojas ühe asjaliku muusikaajaloo-tunni. Kuigi H.von Biberi "elustas" omal ajal juba V.Alumäe, J.M.Leclairi sonaadidki pole päris uudiseks, G.Tartini ja A.Corelli omadest rääkimata, kõlas sel õhtul ka mõne nende kaasaegse varju jäänud helitöö. "Unustatud viiulinovaatorite" shiipärase tutvustusega kaasnes huvitav võimalus võrrelda vormi, helikeelt ja väljendusvõtteid. "Varaseima" J.H.Schmelzeri ja "hiliseima" J.M.Leclairi sünniaegu eraldas vaid 77 aastat, aga kui mitmekesine oli tolle aja viiuldajate-heliloojate muusikalise materjali ja instrumendikäsitlus!

Peale Tartini g-moll sonaadi ja Biberi soolo-Passacaglia saatis U.Kristiani alati klavessiin ja barokk- või nüüdisaegne tshello. Tuntumate-Leclairi Sonaadi D-duur või Corelli "La Folia"- puhul oli see ootamatu, ent muutis, eriti viimases, kõlapildi ja

faktuuri rikkalikumaks ja muidugi ka autentsemaks.

Vahelduseks mängis I.Tarum ilmekalt ja meisterlikult G.Böhmi Prelüüdi, fuuga ja postluudiumi, T.Jõesaar aga W.de Feschi Sonaadi C-duur.

Barokkmuusika interpreteerimise uusi nõudeid (liig)hoolikalt rakendades taandas U.Kristian end Biberis ja Schmelzeris peamiselt kommenteerijaks, püüdmatagi anda ruumi vabamatele, nüansseeritumatele eneseavaldustele. Alates Leclairist muutus suhe kirjutatusse hoopis paindlikumaks ja emotsionaalsemaks - polnud ju miski inimlik võõras ka 18.sajandi helimeistritele! Üllatavalt toredaid karaktereid pakkus Kristian nii Leclairi (ilus mõtlik Largo, särisev Tambourin) kui Tartini sonaatides (rõõmsalt liikuv Larghetto, tuline Presto, suursugune Largo), lausa vahva oli aga viiuli-tshello "võitlus" La Folia virtuossetes ja kahekõne rahulikes variatsioonides.

Publiku harimist jätkasid 11 päeva pärast Neeme Punder ja Ivo Sillamaa, kelle "Flööt läbi aegade" rakendas selle kõikvõimalikest materjalidest variante 13.sajandist nüüdisajani ulatuva repertuaari esitamiseks.

N.Punderi kompetentsus mitmete flöödiperekonda kuuluvate pillide mängimisel on ilmsiks tulnud nii Hortus Musicuses kui ka teistes vanamuusikat viljelevates kooslustes, samal ajal on Punderil olnud väljapaistvaid saavutusi nüüdismuusika vallas.

Kontserdi esimesel, lühikeste kommentaaridega varustatud poolel vahetas Punder instrumente pea iga pala järel, lubades võrrelda omavahel nii eri ajastute väljenduslaade kui flöödi tämbreid ja mängimisvõimalusi. Sai selgeks, et varasemal perioodil valitses improvisatsioon, mida saab tänapäeval -vaid meloodia najal - reprodutseerida 16.-17. sajandil levinud õpikute abil (Anonymose "Tre fontane", J. van Eycki "Engels Nachtegaeltje"). Barokiajastul olid flöödimuusikale eeskujuks viulivirtuosid, kelle mängutehnikat matkis ka originaallooming. Näitena sellest mängisid N.Punder ja I.Sillamaa G.B.Fontana ja J.-M. Leclairi sonaate.

Enne J.S.Bachi põikflöödile kirjutatud sonaati C-duur improviseris Punder savipillil "Vihmajumala", kusjuures Sillamaa saatis teda klaverikeelte "kõuemürina" ja vee valamisega ühest nõust teise.

Omapäraselt meeleolukale poolele järgnes n.ö. pärisflöödi kontsert C.Debussy suurepärase soolopala "Syrinx", F.Schuberti tshellosonaadi "Arpeggione" seade ja O.Messiaeni "Muusträtaga". Nende hulgas jäi kindlalt peale viimase äärmiselt värvikas ja pingeline esitus.

Kui Eesti ja Soome barokkorkestrite ühtliitmine tõi kaasa pettumuse, siis

**Kesk-Põhja Kammerorkestri süm-
bioos Tallinna Kammerorkestriga**
vääris tehtud tööd ja kulutusi.

Kokkola Konseervatooriumis viiuli-
õpetajana töötanud Juha Kangas
moodustas kammerorkestri oma õpilas-
test, 20 aastaga on sellest saanud üks
Soome paremaid orkestreid. Meie
kollektiivi asutas Tõnu Kaljuste
J.Gerretzi õpilastest koosneva
kammerorkestri baasil ja see on
kahtlemata Eesti parim. Praegu on
J.Kangas selle külalidirigent.

Kontsert oli kavalt mitmepalgeline ja
esituselt laitmatu. Pruugib vaid
meenutada, kui lahja mulje jättis
M.Tippetti Kontsert topeltorkestrile
S.Edwardsi ja ERSO esituses ning kui
selgeplaanihõltsed ja dünaamiliseks
osutus see mulje nüüd.

Alustati R.Vaughan Williamsi ilusa,
rahusisendava Fantaasiaga Thomas
Tallise teemal (T.T. oli 16.sajandi
inglise kirikumuusika isa). Siingi tuli
pillimehi jagada koguni kolme rühma:
kvartetiks, nonetiks ja orkestriks, kes
vastandusid antifooniiliselt, olid
saatefunktsioonis või kõlalisid korraga.

Hoopis teistsugust tonaalsust ilmutas
D.Shostakovitsi I Klaverikontsert
Risto Lauri hoogsas esituses. Autor on
hiilgavalt hoolitsenud selle eest, et iga
takt pakus midagi enneolematut ja et
mängijale jaguks põnevaid ülesandeid.
Neid lahendas kogu esituskollektiiv
tõelise innu ja meisterlikkusega.

Peeter Liljed mälestava "Come
cercando" loomisele virgutus L.Sumer-
rat just J.Kangas ja tema orkester;
nendelt tuli ka esiettekanne 1995a.
novembris. Pealkirja tõlge "Justkui
otsides" määrab teose laadi: nagu üks
"tõsine mäng intervallidega" leidis
J.Kangaselt ja pillimeestelt teose
kunstilise väärtusesse kindlalt uskuva
realiseeringu.

Keelpillikvarteti 250
aastapäeva tähistamise
ajastatus pole muidugi nii
täpne kui näiteks Schuberti 200. sünni-
aastapäeva märkival sarjal, sest see
kammermuusika täna nii armastatud
zhanr kujunes välja 18.sajandi teisel
poolel, eeskätt tänu Haydnile. Algul
seisis I viiuli mängija solistina püsti ja
tema partiiga võrreldes taandus kolme
ülejäanu oma rohkem saate-
funktsiooni.Kuid hilisemates oopustes
on ka Haydnil kõikide instrumentide
partiid selgelt individualiseeritud ja
võrdsustatud.

Tallinna Keelpillikvartetil õnnestus
alustada oma juubelisarja aga veelgi
kaugemalt. Nimelt seadis Mozart
kvartetile Bachi fuugasid näitamaks,
kuidas ühele instrumendile mõeldud
polüfooniline kude selgineb-täpsustub
selle jaotamisega nelja pilli vahel.

Kõige enam õnnestus esimene fuuga,
d-minoorses ei suudetud paraku
säilitada ekspositsiooni mõõdukust ja
ebamäärane rabeledus kandus ka
Haydni Kvarteti g-moll op.74:I osa küllaltki
tihe, filigraansust nõudev faktuur jäi
ebaselgeks. Oma tavapärase rahu ja
soliidsuse sai ansambel korra tagasi
Largo assai's, kuid üldmulje

kontserdist kippus jääma alla
varemsaadule.

Vaevalt, et peapõhjuseks oli hiljutine
muudatus koosseisus (Viljar Kuuse
asemel mängib vioolat nüüd Martti
Mägi), kuigi kahtlemata pole kerge
sulada kähku tervikuks nendega, kes
on koos mänginud juba 12 aastat, nagu
Urmas Vulp ja Toomas Nestor, või ka
3 aastat, nagu Henry-David Varema.

Kui viiuldajad on määranud kvarteti
näo tõsiselt asjalikuks, töökaks ja
juurdlevaks, siis Varema on tõmmanud
sinna mõned intensiivsed tundejooned,
kõrgelt hinnatav on ka tema panus
ansambli varjundirikkasse kõla-
kujundusse.

Schuberti pidustused jõudsid
sharipunkti 31.jaanuaril - suure
helimeistri sünnipäeval mängiti
kahes pealinna saalis tema oopusi kella
19.00ist kuni 00.30ni. Aga sarjas
Schubert- 200 toimus enne veel kaks
sümfooniakontserti.

9. jaanuaril juhatas ERSOt prae-
gune Poznani Filharmoonia sümfoo-
niaorkestri peadirigent Andrei Borei-
ko. Kavas oli 2 Schuberti teost -
"Vaimude laul vete kohal" RAMi
kaastegevusel ja V sümfoonia. Kava
teine pool tõi Tallinna kontserdi-
publiku soliidsele Mahleri-tundmise
veelgi lisa äärmiselt kauni 4.sümfoonia
näol, kus autor pole taas toime tulnud
vokaalita: IV osas soleeris Mare Jõgeva.

16.jaanuaril kõlas Schuberti
Sümfoonia C-duur, tippteos, mille
partituuri leidis R.Schumann üles alles
10 aastat peale autori surma. Schuberti
üks viimaseid suurvorme oli otsekui
kokkuvõtte kõigest heas ja ilusast, mida
autor kandis noodipaberile oma
lühikese elu jooksul.

Arvo Volmeri juhutatud kontsert
algas avamänguga "Rosamunde",
seejärel oli rõõm kuulata jälle kord Ivari
Iljat, kes esitas S.Prokoflevi 3.
klvaverikontserdi talle omasel eredal ja
kõigest üleoleval viisil. Teose
teravdatus ja lakoonilisus, plastiliselt
arendatud meloodiad löid Ilja
tõlgitsuses värsket kontrasti Schuberti
magus-kauni muusikaga.

Sünnipäevakontsert ehitas silla
Schuberti I sümfoonia ja viimase
surteose Missa Es-duur vahele.Viini
Keiserliku konvikti õpilasorkestri tarvis
kirjutatud pretensioonitult ja
selgevormilist sümfooniati eraldab
surma eel loodud tundehoogsast,
võimsate kulminatsioonidega Missast
vaid 15 aastat - niipaljukest antigi
loometööks aega siia ilma "vaid
komponeerimiseks, ei milleksi muuks"
tulnud inimesele. Seetõttu pidi ta juba
teismelise noorukina olema äärmiselt
produktiivne, täis piiritut fantaasiat,
loomaks iga hetk uusi kunstilisi
kujundeid.

N.õ. õpilaslikkusest on sümfoonia
küll vaba, kuid täiuslikkus oleks sealt
vist vara otsida.Tundus aga, et Tõnu
Kaljuste ei andnud omapoolset maksimi
teose muusikaliste väärtuste
võimendamiseks, olgu siis tempode
valikul (näit. liiga loid Menuett) või
emotsionaalsel pingestamisel. Seevastu

Missa, milles kandev roll kooril (EF
Kammerkoor ja kammerkoor Ars),
kujunes omaette sündmuseks.Vaimset
küpsust muusikalise materjali dramati-
seerimisel ilmutavas suurvormis jäi
autor siiski lüürikuks, kelle hingestatus
avaldis erilisel solistide (Kaia Urb,
Karmen Puis, Mati Turi, Allan Vurma,
Mati Kõrts) ansamblites. Tradit-
sioonilist missateksti vabalt käsitlevas
liturgilises teoses väljendas Schubert
inimlikku valu, mis ei jäta tänapäevalgi
puudutamata ühtki tundlikku inim-
hinget.

Esituse haare Gloria ja Credo
suurejoonelisest ülevusest Benedictuse
ja Agnus Dei talitsetud varjundi-
rikkuseni toetus Kaljuste heale
üldkontseptsioonile ja märkimis-
väärsele fraasitunnetusele. Dirigendi
targal juhtimisel laabus koostöö kõigi
osapoolte vahel väga hästi.

Meeleolukas sünnipäevapidu koos
Schuberti kodulinna staaride, eesti
muusikute ja veiniga Eero Rauni
juhtimisel läks täie ette. Kuigi laudade
ümber mahub Valgesse Saali rahvast
kaunis vähe, võinuks nende
reaktsioonist pakutule võtta eeskju
hoopis arvukam auditoorium.

Agaga oli ka millest vaimustuda! Viini
klaveritrio koosseisus Wolfgang
Redik(viiul), Marcus Trefny (tshello),
Stefan Mendl(klaver) tõi jälle kord
meieni maailmataseme hõrku arooni.
Ja kuigi nendega oli üpris raske
konkureerida, pakkusid ka meie
interpreedid kuulamismõnu, eriti
muidugi (reklaamlehel klaveritriona
väljakuulutatud) Tallinna Klaveriduo.

Schuberti trio Es-duur (D929)
kujunes viinlaste tõlgitsuses usku-
matult kontrastseks: peaaegu olematuks
vaibub õrnus kõrvu plahvatusliku kire
ja meeleheitelga. Ansambli kõlaline
potentsiaal näis ammendamatuks,
selles oli tohutult palju värve ja
nüansse, aga nende erksale
ansambliisusele on raske leida väärilist
iseloomustust.

Kvartett G-duur (D96) flöödile,
kitarrile, vioolale ja tshellole omandas
Janika Lentsiuse, Heiki Mätliku, Martti
Mägi ja Henry-David Varema esituses
sümpaatse kammerliku ilme. Tshello-
partii kesksele kohale tõusmist soosis
Varema isikupärane aktiivsus ja tihe
poognatõmme, kuid ilusaid etteasteid
oli teistelgi pillimeestel.

Punkti kontserdile panid pärast
südaööd Nata-Ly Sakkos ja Toivo
Peaske Fantaasiaga f-moll (D940)

Tugev vormiv tahe, kõlanüansside
peen doseerimine ja muud duot
esiletoovad omadused kindlustasid
nende repertuaaris juba kaua olnud
helitöö perfektse esituse.

Galakontserdist
osasaanud saatis
koduteele E.Rauni
lahke lubadus: olete
oodatud külalisteks
ka Schuberti 300.
sünnipäeval.

Ines Rannap

DIRIGENDI AURA JÄI FAGOTI TORU TAHA PIDAMA

Muusikaelamus, ooperikunsti elamus on hetkekunsti elamus. Mis jääb kuulajale-vaatajale hinge neist hetkedest, mille pikkus on koos vaheajaga kaks ja pool tundi? Kuidas hinnata 12.jaanuaril Estonias Puccini ooperi "Boheem" etendust?

Võtad appi minevikumälestused lavastusest, lavakujundustest, lauljatest, dirigentidest.

Mis pani lavastuse puhul mõtlema ja miks?

Enne mõningase hinnangu andmist meenutan 1994.a. lauljate suvekursusi Pärnus, kui käisin vokaalkunsti tarkusi omandamas Matti Palo tundides. Kui tutvustasin kontsertmeistrile oma kursuste repertuaari, ohkas ta Sibeliusi romansse nähes: "Küll on kahju, et Te ei tunne Sibeliusi laululoomingu tõlgenduslikku traditsiooni."

Sõna TRADITSIOON saigi võtmeks mõtetele nähtud ooperietenduse üle, kui külalis-Mimid laulis maailmalavade põhjamine **Mirella- Soile Isokoski**.

Lavastus ja lavakujundus kui tervik peaksid olema ülimalt soojad, sest nii kõlab partituur esimesest noodist viimaseni. Mis teeb lavakujunduse puccinilikult soojaks, seda peaksid õppinud-kogenud lavastajad-kunstnikud väga hästi teadma.

Vaatajana saalis tahtsin juba I vaatuses püsti tõusta, kui tsentraalse tähtsusega laud keset lava hakkas ooperi tegevuse käiku lausa julmalt segama. Rodolfo ja Mimi kohtumine, aariad, repliigid takerdusid ümber laua ja toolide vahel koperdamise tõttu. Teises vaatuses volksatas Musette'i rollilahendus üle maitsetuseks.

Kolmas vaatus vapustas nagiseva, vist alumiiniumist pika kaarja ja ohtliku trepiga, millel liikudes ja lauldes pidi Mimi üles näitama tõelist atraktiivsust. Taamal õudust tekitavad lasnamäelikud tühjade aknaaukudega siledad majaseinad.

Jahedas vaimus kulges ooper lõpuni, mis sellest, et Mimi viimane aaria ei jäta kedagi külmaks, olles inimliku valu ja ahastuse, palve ja paratamatuse ainulaadsemaid ooperidramaturgia ja muusika näiteid.

Kunstniku sõprade repliigid, kes olid Mimi lahkumise juures, jäid ka kuidagi üksikuteks häälteks. Miks?

CODA. Ainus inimene, kes päästaks ooperi lavastuslik-lavakujunduslikust külmusest, on sajaneid olnud dirigent.

Tolles etenduses ei olnud seda tunda. Võis küll näha, kuidas lauljad-näitlejad ootasid-otsisid emotsionaalset kontakti dirigendiga, et temalt tulev laeng-aura kanduks lavale, sealt omakorda heliseks saali ja iga ooperikuulaja elaks läbi neidsamu tundeid, mis laulja laval.

Ootus jäi vaid ootuseks. Ja nii juhtuski see kõige hullem, mis kunstitemplisse ei sobi. Ooperitegijate tööst jääb mällu vaid töölkäimise kohustus.

Või on tänane ooperitegemise kontseptsioon selline?

TÕELISE OOPERI AUSTAJA

Rikast pruuti alles otsitakse,

aga kadunuke on juba välja ilmunud

24. jaanuaril toimunud Eesti Heliloojate Liidu traditsioonilisele aastakoosolekule oli kogunenud ligikaudu poolsada selle organisatsiooni liiget - heliloojat ja muusikateadlast.

Õhtu alguses said kokkutulnud meeldiva üllatuse osaliseks. Väikese kingituse omlaominguiliste helitööde näol pakkusid kolm Otsa - kooli õpilast, kelle juhendajateks sel alal Lembit Veevo ja Toivo Tulev. Õpilastööd, millede hulgas oli instrumentaalkammermuusikat kui ka puhtalt vokaalile kirjutatud (Kadi Uibo) kandsid ette Otsa-nimelise Muusikakooli noored interpreedid. Kõigi kolme noore autori töödes oli huvitavaid loomingulisi ideid. Enim jäid meelde II kursuse õpilase Tatjana Kozlova impressionismilähedane tsükkel "Värvide muusika" flöödile ja klaverile ning Kristjan Kõrveri (Boris Kõrveri pojapoeg) humoristlik klaverisüit. Kõigi kolme noorema kolleegi helitöid võtsid kokkutulnud vastu sooja aplausiga. Liidu esimese L.Sumera ütles pärast minikontserti, et neist ühe (K.Kõrveri) loomingut on võetud ka eelolevate Eesti Muusika Päevade festivali programmi.

Eesti Heliloojate Liidu maja majandamisega seotud probleemidest rääkis Muusikafondi direktor R.Kangro, tutvustades kuulajaile EHLi maja korrasoleku ja hooldamisega seotud rahalisi kulutusi. Kokku kulus 1996.a. maja käigushoidmiseks 123 850 krooni, sellest üle poole - 68 789 krooni küttele ja remondile. Lasti teha eksperthinnang selle kohta, kuidas oleks majanduslikult kõige ratsionaalsem selle majaga ümber käia ning milliseid ümberehitusi oleks võimalik teha. Sellele hinnangule kulus 26 tuhat krooni.

L.Sumera leidis, et tulevikus peaks HL

olema suuteline maja eelarvet ise tasakaalus hoidma. Siiani on saadud korrapärast toetust Kultuurkapitalilt.

"Sellel hoonel on väga palju positiivseid külgi. Suureks miinuseks on aga see, et teisel korrusel olev suur saal ei pea sooja ja seda ei saa seetõttu välja rentida." ütles L.Sumera. Kuid eksperthinnangu põhjal on konstruktsioonid püsivad, läbivaid pragusid ei ole ning jääkväärtus seetõttu päris hea. See kõik lihtsustab tulevikus võimalikku ümberehitust. Kuid on vaja leida n.ö. "rikas pruut", kes oleks nõus finantseerima maja ümberehitust, loomulikult perspektiiviga saada hiljem mingi osa majast soodsatel tingimustel oma käsutusse. Summa, mis peab "rikkal pruudil" olema aga kohe välja käia ümberehituseks, on suur - 4 miljonit krooni. Praegu väljarenditava pinna ruutmeetri hinnaks on 150 krooni kuus.

See, kas "rikka pruudi" leidmine õnnestub või mitte, peaks Sumera arvates selguma 12. aprilliks, kui toimub Heliloojate Liidu kongress kas HL oma majas või Sakala keskuse väikeses saalis.

Minutilise mälestusseisakuga meenutati 1996. aastal manalatele läinud kolme heliloojat - Eugen Kappi, Raimond Lättet ja Alo Mattiisenit. L.Sumera teatas ka, et kaks kuud pärast vanameistri surma lahkus meie hulgast samuti Eugen Kapi lesk. Ta õnnetes ka neid EHL liikmeid, kellel möödunud 1996. aasta jooksul täitus rohkem või vähem ümmargune tähtpäev.

Riikliku preemia kandidaadiks 1996. aasta loomingut eest heliloomingu vallas esitas Eesti Heliloojate Liit Erkki-Sven Tüüri. Elevust tekitas kuulajate seas L.Sumera kommentaar: "See väike jutuvire, mida ma ajasin, kui te

ajakirjandusest tähele panite, seoses riikliku preemia naeruväärse suurusega on nüüdseks viinud toreda tulemuseni. Ma loodan, et kolleeg E.-S.Tüür võib hakata meie raha laenama, sest riikliku preemia suurus on nüüd 100 000 krooni."

Leidis aset ka üks humoorikas vahejuhtum. Kui mõningase hilinemisega jõudis kohale Jaan Rääts, katkestas L.Sumera üldise jutumelu, öeldes, et tal on rõõm teatada kadunukese saabumisest tähtsale üritusele. Ajendi andis oma võhiklikkusega Eesti kollane ajakirjandus, mis püüab kõigega kursis olla, kuid paraku komistab vahetevahel halenaljakalt. Nimelt avaldas Kroonika hiljuti foto kurvas meeoleolus Hans Hindperest. Foto allkirjas teatati, et H.Hindpere vestleb oma hea kolleegi Arne Mikuga pärast Jaan Räätsa matuseid. Viimane oli ära vahetatud hiljuti manalatele läinud R.Lättega.

Säärased viperusi ei juhtu mitte ainult kollase ajakirjanduse, vaid ka tõsisemalt-võetavamate väljaannetega. Veidi rohkem kui pool aastat tagasi sattusin Õhtulehe seltskonnakroonika leheküljel fotole, kus L.Sumera ühe võõra daami kõrval olles üritab kätt ette tõstes ilmselt vabaneda pealetükkivatest fotograafidest. Foto allkirja oli umbes nii: "Lepo Sumera koos abikaasaga Eesti Draamateatri sünnipäevapeol".

Härrased ajakirjanikud võiksid ennast kultuurivaldkonnas asjadega paremini kurssi viia, sest sellesse sfääri satuvad nad, nagu ma aru saan, ilmselt tunduvalt harvemini kui poliitikute ja majandusmeeste seltskonda.

Aaro Pertmann

Eesti Kontsert - "suletud süsteem"?

(JUTUAJAMINE EESTI KONTSERDI DIREKTORI ASETÄITJA AIVAR MÄEGA)

Miks on Eesti Kontsert alates 8. jaanuarist k.a. n.ö. suletud süsteem?

Eesti Kontsert on alati olnud avatud süsteem, aga see on tähendanud, et ta on olnud avatud ka pikanäpumeestele. Möödunud aastal läks kaotsi materiaalseid väärtusi - pille, jopesid, rahakotte jne., nii meie inimeste kui ka külaliste omi - üle 100 000 krooni väärtuses.

Võõraid inimesi liikus lava taga päris palju. See oli peamine varastamise paik.

Aga teil on ju valvurid. Kas need siis ei kontrolli kahtlasi inimesi?

Meil ju liiguvad, eriti proovi alguse ja lõpu aegadel, massid. Sel ajal, kui valvur ühte inimest kontrollib, liigub selle selja tagant läbi üheksa inimest. Pealegi on päriselt valvuri funktsioonis vaid õine valvur. Päevane on esijoones info jagaja, telefonide ühendaja.

Kas kahtlustate oma maja inimesi või külalisi?

Pärast 8. jaanuari pole vargusi enam olnud. Kui need hakkavad korduma, peab hakkama kahtustama esijoones oma inimesi ja rakendama täiendavaid abinõusid. Senini on veel kassapoolne sissekäik suhteliselt avatud.

Seal istub ju ka üks tädi.

Vaja on tõhusamat riivi ja selle me ka loome.

Aga külalisi te ju ometi vastu võtate?

Külalised helistavad ja saavad külaliskaardi. Nagu mujalgi, kus selline süsteem on loodud - Eesti Energias, Tallinna Sadamas jne. - see külaliste vastuvõttu ei häiri. Hr. Vainuga leppisime kokku, et kohtume kell pool kaks minu kabinetis.

Kell pool kaks oli hr. Vainu all valvuri juures. Talle öeldi, et kunstinõukogu istung on veninud tavalisest pikemaks. Et ootamisega ära kasutada, hakkas hr. Vainu redigeerima toimetusele saadetud kaastööd valvuri letil, sest mujale ta ju ei pääsenud. Siis palus valvur tal valguse eest ära minna.

See oli tõesti väär suhtumine ja Teil on õigus kuri olla. Mina istusin oma kabinetis ja ootasin. Valvur oleks pidanud sekretäri ühendust võtma. Ta saab selle eest karistada. Ta täitis korraldust liiga sõna pealt. Nagu muusikasse, nii tuleb igasse asja suhtuda loominguliselt.

Alguses, kui süsteem pole veel laabunud, on sellised segadused ja arusaamatused paratamatud. Olen rääkinud ka muude asutustega, kus see on sisse viidud - igal pool on asi olnud nii.

Hr. Vainu arvab, et valvurit ei tule mitteloimingulise lähenemise eest tõsiselt karistada, pealegi kui asi uus. Aga kui teil on nii suur läbivus, kas siis elektroonilise kontrolli sisseviimine ei tekita järjekordi?

Läbipääsukaarti tuleb oma inimestel

kasutada vaid kaks korda. Selleks kulub 3 sekundit. Pealegi oleme me võtnud tarvitusele lisaabinõusid suure tunglemise vältimiseks - nüüd algavad ERSO ja RAM-i proovid poole tunnise vahega.

Kas sellest ei piisanud valvurite kontrolli tugevdamiseks, vaid pidi veel rakendama kallist süsteemi?

Vaevalt. Kõiki ei jõua valvur nägupidi mees pidada. Pealegi inimesed vahelduvad. Need paar inimest, keda me mullu pisivarguste eest kinni pidasime ja politseile üle andsime, olid just meie maja endised töötajad. Elektrooniline süsteem vähendab ka "sõbramehe" poolest oma maja töötajate poolt neile avamiskaardi üleandmise ohust kasvavat segadust: iga inimese läbimisel ilmub kuvariekraanile tema foto. Valvuril on kerge kontrollida, kas on ikka tegemist selle inimesega. Elektroonilise kontrollisüsteemi sisseviimisega lõime ka korraliku andmepanga koos fotoga oma maja töötajate kohta. Kui hr. Vainu tahab saada andmeid näiteks mõne uue ERSO pillimehe kohta, võib ta need kohe saada.

Ka on meil ülevaade, millal keegi tööle tuleb, millal lahkub, kas peetakse kinni režiimist, et teatud kellaaegadel peab olema maja tühi. Varem oli ka öösi inimesi majas.

Kui ma ootasin, püüdis ka üks inimene sisse pääseda väitega, et ta on varem töötanud siin majas. Kuid õise valvuri funktsioon on tõepoolest vaid valvamine.

Aga kui rahvusvaheliselt tuntud interpret nõuab öösel sisselaskmist, ei pea valvur alati kiusatusetele vastu. Masinat ei anna mõjutada.

Kas varastamine on just nüüd muutunud eriti sagedaseks? Varem valvurist piisas?

On muutunud ühiskondlik režiim, suurenenud on ühiskondlik kihistumine. Vaeseid on rohkem, nende näpud on muutunud pikemateks võõra vara suhtes. Varem varastati ohtralt riiki. Mõned asjad on muutunud ihaldatavamaiks. Viidi ära isegi suure oreli trafo - 40 kg, muidugi mitte korraga. Vase saamiseks.

Aga varastati meil ka nõukogude ajal. Kui Eesti Vabariigi algul viidi läbi aparatuuri kontroll, selgus, et paljugi oli puudu.

Vast eriti segastel aegadel, kui õiget võimu polnudki. Siis viidi teie välisuseks ära isegi vaskplaat asutuse nimega.

Ka sellele on nüüd mõeldud. Kogu selle süsteemi raames on plaanitud väljaspool üles seada prozhektorid.

Arvan, et see keeruline süsteem läheb üsna palju maksma. Kas see tuleb millegi muu, näiteks muusikalise teenindamise kärpimise arvelt?

Täielikult või osaliselt riigi ülalpidamisel olevate asutuste, Eesti Kontsert kõigi oma allilidega - ERSO, RAM, Hortus Musicus - kuulub umbes 70% ulatuses viimaste hulka, on iga kululiik - neid on meil 14 - riigi poolt

täpselt fikseeritud. Samuti Estonia Teatril, kellele minu teada eraldati selle süsteemi loomiseks riigi eelarvest 1,2 miljonit krooni. Ka põhikeskus on seal. Meiepoolne osa, nagu kogu majast, on umbes 1/3.

Estonia Teatri jaoks on kogu see süsteem veel olulisemgi. Seal on meie omast üle poole rohkem töötajaid, läbivus suurem. Palju on seal igasuguseid tühje nurki, kus varastel kergem tegutseda. Minu teada on seal ka vargusi olnud rohkem - isegi pearaamatupidamisest on kompuutrid minema viidud. Süsteem on selline, et igaüks oma kaardiga igale poole ei pääse, ainult sinna, kus tal oma ametiülesannete tõttu on juurdepääs vajalik.

Pealegi pole tegemist vaid kontroll - ja turva -, vaid ka tuletõrjesüsteemiga, mis peaks võimaldama puhkenud tulekahju kiiresti kustutada. Praegu on selles suhtes meie maja üsna viletsas olukorras.

Aga Estonia Teatris see kontrollisüsteem veel ei tööta.

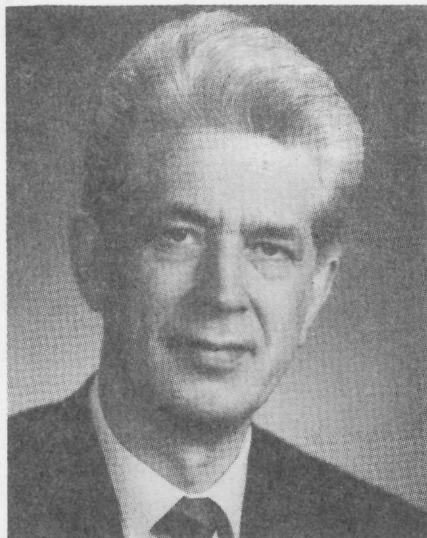
Jah, me laskime asja varem käiku, Estonia kaardid pole veel süsteemi lülitatud. Aga küll nad jõuavad järele.

Midagi erakorralist siin pole. Sellelaadsetes majades, nagu on meie oma, on välismaal niisugused süsteemid pea igal pool olemas ning täidavad oma funktsioone üldiselt edukalt.

Kas see on suletud süsteem? Vast väliselt. Sisuliselt tegutseme me selleks, et maja muutuks avatumaks ja rohkem pakkuvamaks. Suvise remondiga muutusid muusikute töötingimused paremaks, saime lisapinda. Peagi avame keldrikorrusel uusi harjutusruume hea ventilatsiooni ja heliisolatsiooniga, nii et seal saab harjutada isegi siis, kui suures saalis on kontsert. Tegutseme kammersaali loomiseks jne.

Aitäh vestluse eest, mis kujunes pikemaks ja inforikkamaks, kui ma esialgu arvasin selle tulevat. Küsitles

Herbert Vainu

Venno Laul

Koorimuusika kaleidoskoop

Nii võiks kokku võtta paljusid rahvusvahelisi koorikonkurse, festivale, *workshop*'e. Euroopa kaart on nendega küllaltki tihedalt kaetud ja olemasolevatele tuleb aina lisa. Rahvusvaheliste kooriorganisatsioonide kuukirjad toovad ära ülevaateid toimunud ja annavad samas informatsiooni pikaks ajaks ette (ajakirjad Kooriühingus saadaval). Soovist aidata kooridel orienteeruda, mis on mis ja millist taset kusagil eeldatakse, püüab käesolev kirjutis üldistada mõningaid tähelepanekuid, mis on tehtud viimaste aastate jooksul koorikonkursside žüriiliikmena.

Läbi aastate on osutunud üheks kõrgtasemelisemaks Tolosa konkurss Baskimaal (Hispaania). Sinna osavõtjaid põhiliselt kutsutakse, kuigi võib ka ise soovi avaldada. On juhtunud, et maailmatasemel koorid, kes igal teisel konkursil võinuks võita esikohti, peavad Tolosast tühjade kätega koju minema. Kui antakse välja vaid kohad 1.–3., siis ju kõigile preemiaid lihtsalt ei jagu. On juhtunud niigi, et koor, kes jäi Tolosas preemiata, võitis kaks nädalat hiljem Ateena rahvusvahelisel... *Grand Prix*!

Mitu konkurssi, mis lähtuvad enam-vähem samadest seisukohtadest, on omavahel ühinenud *Euroopa Grand Prix* konkursi "ketiks". Sinna kuuluvad Tolosa, Tours, Arezzo, Gorizia, Debrecen ja Varna. Nende konkursside peavõitjad koorid saavad kutse järgmisel aastal osaleda Euroopa *Grand Prix* võistlusel, mille korraldamise au käib küllakorda kõigi käest läbi. Loomulikult on see auhind väga tinglik, sest Euroopa ülejäänud konkursid on jäetud selle väljaselgitamisest kõrvale. Eriti tuleb siin imestada Marktoberdorfi (Saksamaa) eemalejäämist. On ju viimase näol tegemist ühe Euroopa mainekaima konkursiga.

Arezzo konkurss on eesti inimestele suhteliselt hästi teada tänu mitme eesti koori edukale esinemisele seal. Viimastel aastatel annab Arezzos tunda osavõtusoovide vähenemine, mis võib olla tingitud mõnele kooriliigile liiga keeruliste kohustuslike laulude valimisest. Nii oli see käesoleval aastal

Arezzos naiskoorige, kus kohustuslik laul mõjutas koore osavõtust loobuma. Kui lõpuks leidsidki kolm vaprat naiskoori (nende hulgas Vilniuse Ülikooli naiskoor), siis I preemia jäi ikkagi välja andmata...

Kõrgest klassist oli sel aastal Debreceni (Ungari) konkurss, ka Euroopa *Grand Prix* võistlus toimus sel aastal Debrecenis. "Euroketti" kuuluv Tours (Prantsusmaa) pole eesti kooridele tundmatu. Sealgi on eesmärgiks kõrgtase, kuid kas alati õnnestub sellele vastavalt koore leida, on iseküsimus.

Kuigi kõik konkursid on huvitatud võimalikult headest kooridest, tuleb siiski eristada erinevaid lähtekohti: ühed peavad ainsaks kriteeriumiks kunstilist taset, teised rohkearvulist osavõttu. Kui esimeste puhul antakse võitjatele piiratud hulgal auhinnalisi kohti (seejuures peamiselt rahalisi), siis teised

peavad vajalikuks anda praktiliselt kõigile diplom, olgu siis kulla-, hõbeda- või pronksivärvi. Seejuures pole midagi imestamisväärset, kui umbes kolmandik koore saab kulddiplomi jne. Vähe sellest, suurema osavõtjate hulga tagamiseks antakse kooridele veel võimalus vastavalt tasemele omal äranägemisel valida võistlemine A- või B-kategoorias. Niisuguse vastutulelikkuse tulemusena küünib teinekord sellistel konkurssidel osavõtjate kooride arv 100-ni. Üldiselt tundub, et süsteem, kus igaüks saab vähemalt mingit värvi diplomi, kooridele meeldib.

Eelkirjeldatud suurejoonelisi massiüritusi korraldab juba 8 aastat väga edukalt Saksamaa–Ungari–Itaalia segafirma *Interculture Foundation*. Viimasel ajal esitleb kõnealune organisatsioon end ka *Musica Mundi* nime all. Tegemist on oma ala hästi tundva ja üha laieneva ettevõttega – neil on konkursid juba Riva del Gardas, Litomyshlis, Zwickaus, Giessenis, Veszpremis, Budapestis ja 1996. aastal (esmakordselt) ka Netanyas (Iisrael). Iisraeli konkurss oli tõeline väljakutse inimeste eelarvamustele. TV ja ajalehtede poolt loodud pilt Iisraelist kui ohtlikust maast on ühekülgselt ülepingsutatud. Mitte kogu maal ei toimu relvastatud konflikte. Tõsi, turvameetmed on silmatorkavad, kuid mis saab selle vastu olla, kui see on inimeste huvides! Kuigi poliitilise situatsiooni pingestused olid mitmedki koorid oma osavõtusoovi tühistanud, tulid Netanyahu konkursile ikkagi 49 koori 7 eri rahvusest. Eesti koore sel aastal Iisraelis ei olnud, järgmine võimalus selleks on 1998. aastal.

Laialdast huvi on kooride hulgas äratanud iga kahe aasta tagant toimuv Ateena konkurss, – samuti sisuliselt massiüritus. Sel aastal oli Ateenasse tulnud palju väga häid kammerkoore ja võimekaid lastekoore, viimaste hulgas Pärnu Ave (tubli 4. koht).

Ligitõmbavaks on juba palju aastaid olnud Llangolleni konkurss (Wales). Eesti kooride tee sinna on päris hästi sisse sõidetud, võitegi on sealt toodud. Küllap ongi üheks magnetiks

soodsad finantsilised tingimused ja soliidsed rahalised autasud.

Ida-Euroopa kooride domineerimisega oli konkurss sel aastal Cantonigrosis (Kataloonia). Tingimused pole seal just kiita. Kõik toimub suures telgis, mis konkursi lõppemisel kokku korjatakse. Akustika puudujääke korvab eeskujulik helivõimendustehnika. Kuna Cantonigros asub merepinnast suhteliselt kõrgel, ei olnudki seal, vaatamata juulikuule, eriti palav. Meie televisiooni lastekoor A. Saluveeriga oli seal tubli (3. koht).

Mõni konkursipaik on ehk vähemtuntud, kuid see ei tähenda, et seal ei ole tasemel võistlust. Nimetada võiks näiteks Maasmecheleni (Belgia), kus pearõhk on asetatud nüüdisaegsele muusikale, eeskätt belgia autorite moodsama helikeelega teostele. Samuti ei pruugi paljud teada, kus asub Montreaux, kuid selles imekenas pisikeses Shveitsi linnas toimuv konkurss on tõsine rebimine ühe suure auhinna nimel. Montreaux' võistlusjuhend on erilaadne: kõik kooriliigid võistlevad ühes grupis. Siin tunneb võitja võidu väärtust, kõigile teistele jääb osavõturõõm.

Sel sügisel toimus Jaapanis üle-jaapaniline kooride võistlus. Sellest poleks mõtet ehk käesolevas artiklis juttu tehagi (ei saaks ju eesti koorid minna Jaapani-sisesele konkursile), kuid jaapanlastelt on mõndagi kõrva taha panna. Jaapanis osatakse oma maa koorikultuuri üles ehitada. See on neil nii noor, et praktiliselt pole olemas sellist mõistet nagu jaapani kooriklassika. Aga see – eest on tänapäeva edusammud olnud kolossaalsed, jaapani koorid on tõusnud maailmaklassi. Seda on varem paaril korral märgata olnud Euroopa konkurssidel, kui jaapani koorid on tulnud võitjateks (sel aastal läks Arezzos kammerkoorige I koht jagamisele jaapani ja saksa koori vahel, möödunud aastal Tolosas võitsid lastekoorige kategoorias jaapanlased). Võistlus, kust need muljed, tõi kokku 64 koori, kes olid eelnevalt välja valitud 2000 koori hulgast (prefektuurid saatsid lõppvõistlusele oma parimad). Kohustuslike laulude raskusaste oli jahmatamapanev. Palju on suuri koore, võitnud koor Tokio Tehnikaülikoolist oli 150-liikmeline. Täiesti tavaline pilt oli 80–90-liikmeline koor, kus meeste/naiste arvuline suhe tavaliselt võrdne, vahel meeshääli rohkemgi. Lauldakse peast, noodi kasutamine oli haruldane erand. Jaapanlane hindab aega: kõik toimus laupäeval/pühapäeval, hommikust õhtuni; žürii lõunasöögiks ja esimeseks koosolekuks oli aega kokku planeeritud 40 minutit. Sellega tuldi toime. Jaapanlane hindab raha: oli ainult üks preemia – *Kawai* pianino, sellegi pani sponsorina välja *Kawai* ise; žüriis oli 8 jaapanlast ja 1 välismaalane – tuleb odavam. Tuntud firmad panid välja oma firmakoorig, nendes laulmine on auasi. Jne., jne. Igal muul juhul oleme võinud jaapanlasi imetleda. Nüüd siis ka koorimuusika vallas.

Käesoleva kirjatüki maht ei luba rääkida *workshop*idest ja festivalidest, kuid, nagu konkursidki, pakuvad needki suurepäraseid võimalusi õppimiseks. Aga ehk kohtume veel!

Arvo Pärt ja eesti muusikakriitika

Käesolevat teemat uurima ärgitas mind Joosep Sanga artikkel Pärdu uue CD "Litaania" kohta. See lugu, mis oli mõeldud uudisplaadi tutvustusena, kuid mitte arvustusena, ilmus möödunud aasta lõpul ühes Eesti Ekspressi numbris. Kirjutades saatesõnas eesti muusikasõpradele meie maailmanimega helilooja uuest heliplaadist, kutsub Sang kriitikuid üles avaldama arvamust selle kohta, jättes enese oma vargsi vaka alla. Kui küsisin ühes eravestluses artikli autorilt, miks ta toimus nii, sain umbes sellise vastuse: "Pärdu pole võimalik meil Eestis muusikateoreetilistest aspektidest lähtudes kritiseerida, kuna kritiseerija tõmbaks sel juhul enese peale meie muusikaavalikkuse pahameele. Põhiline osa eesti muusikakriitikute justkui kaotaks selle helilooja puhul oma professionaalsed oskused ja hakkaks opereerima müstiliste terminitega. Tean näiteks üht kriitikut, kes avaldas Eesti Ekspressi veergudel mitte omaenese kriitilisi arvamusi Arvo Pärdu muusika kohta, vaid vahendas lihtsalt Soome ajakirjanduses ilmunud mõtteid. Temasse ei suhtunud pärast seda meie prominentsetes muusikalistes ringkondades enam kuigi hästi."

Leidsin pärast vestlust J.Sangaga, et oleks üsna põnev uurida, mida on meie erinevad muusikaarvustajad ajakirjanduse veergudel öelnud Eestist pärit maailmanimega helilooja loominguga. Ja kas Sanga väide peab paika?

Ette rutates olgu märgitud, et nüüd, pärast materjalidega tutvumist, võin öelda: kuigi Sanga väide ei vasta minu arvates 100 - protsendiliselt tõele, on selles ikkagi üsna selgelt tajutav iva sees.

Näiteks arvab kriitik Mart Jaanson (Eesti Päevaleht 14. sept. 1995), et Pärdu muusika puhul pole kriitikut üldse vajagi. Tsiteerin: "Aga kuulates seda muusikat helilooja "vennaskonda" kuuluvate väga heade mängijate - lauljate esituses, jääb kriitik nõutuks. Kui ta on enda vastu aus, lepib ta, et inimeste väljamõeldud kunstikriteeriumid on siin teisejärgulised. Neil hetkil, mil kõneleb helilooja oma mõttekaaslane - esitaja kaudu, tunneb kriitik, et teda pole tarvis." (Festivalil Vox Est Fest esitatud Pärdu teoste puhul).

Tõepoolest väga omapärane seisukoht. Niisuguse enese vastutusest vabastamise võtte on meie muusikakriitikud õppinud ilmselt heliloojatelt. Ütleb ju näiteks Pärtki, et tema on vaid juba olemasoleva muusika üleskirjutaja (s.o. "kartuli koortest vabastaja"). Analoogilisi mõtteid on tulnud ka U.Sisaskilt ja mõnel nooremalt autorilt. Vastukaaluks sellistele arvamustele võiksin tuua D.Shostakovitshi oma, kes on öelnud, et iga heliloojal peab olema õigus ka ebaõnnestunud teosele, iseasi, kas ta selle avalikkusele välja käib või mitte. Seega on ta minu arvates seisukohal, et helilooja väljendab oma muusikas eeskätt just oma sisemist mina, mitte aga mingite müstiliste olendite poolt komponeeritud teoseid.

Hümnilikus stiilis kirjutab Pärdist Ivalo Randalu: ("Patukahetsuse kaanoni" esiettekandest Niguliste kirikus, Sõnumileht 15. aprill 1996): "Oh neid võrratuid Pärdu retsitatiive, iseäranis lõpmata hardas ja sugestiivses tenorite partiis! Või soprani - aldi - tenori triot! Või orelipunkte läbi kõigi häälerrühmade!". Jällegi on jäetud esiettekandel kõlanud teose muusikateaduslikum arvustus teiste hooleks.

Küllaltki vähest süvenemist teose kompositsioonitehnilistes üksikasjadesse on tunda ka M.Kolgi arvustuses, kus hinnatakse eeskätt just interpretide oskusi (Eesti Päevaleht 18. sept. 1996, Glamorgani festivalist Walesis): "Pärdu Te Deumi esitusel saavutas Tõnu Kaljuste oma kammerkoori ja BBC Walesi sümfooniaorkestrit dirigeerides vapustava vormiterviku, hoides sel ahistuse ja alandlikkuse läbi ülevusteni viival teekonnal dramaturgilist vedru viimseni pingul".

Hinnangu andmine eelkõige interpretidele, samal ajal vältides põhjalikku muusikaanalüüsi, ongi üks kõige iseloomulikum joon, mida võib märgata, sirvides eesti muusikakriitikute poolt Arvo Pärdu teoste ettekannete puhul kirjutatud. Mõned näited. 1995.a. 28.septembri Õhtulehes kritiseerib noor arvustaja M.-M.Lill õrnalt esmajoones interpreete, kes on valinud Pärdu teose "Psalom" ettekandmiseks tema arvates just mitte kõige sobilikuma koosseisu. (Sarnaselt keskaegsele muusikale võib ka Pärdu teoste ettekandekoosseis varieeruda). M.-M.Lill kirjutab: "Psalom" keelpillidele jällegi näitas, et päris iga

koosseisuga Pärdu ideaali lähedast kõla ei saavuta. See pani tegema meelevaldseid (arglikult oma uudset mõtteviisi maha salates - AP) järeldusi, et kui Tubin on eelkõige instrumentalist, siis Pärdu muusika tundub olevat pigem vokaalipärane."

Või M.Siimer (22.sept. 1995.a. Eesti Ekspressis), kes, julgedes veidi kritiseerida vaid interpreete, mitte aga Pärdu muusikat, kirjutab: "Oluline kvaliteedivahe oli Hilliard - ansambli I ja II poole esinemises, "Summa" ei jõudnud, erinevalt "Litaaniast", seekord hästi pärale. Tundus ka, et I.Maidre ilus orelimäng oleks veelgi ilusam võinud olla - kas polnud ta "Pori intervall" mõningastel nootidel pisut rahutu."

Ent kui ma artikli alguses ütlesin, et J.Sanga väide ei pea mitte 100 - protsendiliselt paika, pidasin ma silmas mõningaid erandeid eesti muusikakriitikute hulgas. Esmajoones tahaksin nimetada Merike Vaitmaad, kelle TMK veergudel ilmunud tõsiteaduslikud ja samas väga huvitavad Pärdu - käsitlused päästavad minu arvates eesti muusikakriitika au. Aga ka Igor Garshnek, kes oma arvustustes väldib müstifikatsioonidesse langemist. Tema stiili näide (Kultuurileht 13.sept. 1996): "Toomkirikus kõlasid "Statuit ei Dominus" ning "Beatus Petronius". Esimeses neist toimus linearsuse ja vertikaali vastandus, teise kompositsiooniline mõte tugines lihtsatele imitatsioonidele ning motiiviliste elementide komplementaarsusele". Arvatavasti on mittemuusikule säärast teksti keeruline lugeda, kuid mina isiklikult eelistaksin küll sellist taevaniikivale arvustusele.

Olen siiani ära toonud vaid avalikult ilmunud arvustusi Pärdu muusika kohta. Kiusatus on aga siinkohal teatavaks teha ühe sellise inimese seisukoht, kes omal ajal oli üks Pärdu õpetaja, hiljem on aga tema suhtes võtnud kriitilise hoiaku, ent vältinud selle kirjasõnas esiletoomist. Võib olla ei ole minu poolt eetilisel õige kirjasõnas temalt luba küsimata ära tuua tema arvamus, kuid teen seda siiski, seda enam, et viited kiidulauludele on käesolevas artiklis olnud juba piisavalt.

Asi puudutab tsitaate kasutamist originaalloomingus. Nimelt tuli see teema mul jutuks ühes eravestluses eesti vanema põlvkonna ühe omapärasema helikunstniku Heimar Ilvesega. Tema kindel seisukoht on, et helilooja ei tohiks kunagi kasutada tsitaate, vaid peaks suutma vastavat meeleolu taotlevat kujundit luua ise. Ilves laitis isegi Igor Stravinskilt, kes ühes oma tuntud balleti laadastseenis kasutas tsitaati vene rahvaviisist. (Meenutagem siinjuures kasvõi Sibeliust, kelle muusika kõlab igisoomelikuna, sisaldamata seejuures ühtki rahvamuusika tsitaati). Pärdu kohta ütles mu vestluskaaslane aga otse välja, et ta olevat kápard. Miks? Ühe oma ulatuslikuma teose "Credo" põhiidee kujundit polevat ta suutnud luua omaenese fantaasia abil, vaid varastanud selle Bachilt.

Et oma artiklit mitte nii kummalise külje esiletoomisega lõpetada, annaksin viimase sõna Pärdule endale (Eesti Päevaleht, 26. märts 1996). Oma teose "Litaania" ettekande ajal Helsingis soostus helilooja, kes on viimased aastad tuntud kui mitte eriti pressisõbralik inimene, ootamatult intervjuud andma. Selles kritiseeris Pärt nüüdisaegse muusika Darmstadt koolkonda, kes nimetab end avangardistlikuks. Pärdu arvates on tema oma muusika uus, Darmstadt koolkonna oma aga 50 aastat vana. Muuhulgas ütles ta: "Kui nemad nimetavad minu stiili uuslihtsuseks, siis mina nimetan nende muusikat vanakeerulisuseks. Ent säärane nimetamine ei vii kuhugi. Aeg silub rindejooned. Ka hiiglane Sibelius oli omal ajal samasuguse tühise väitluse keskpunktis".

Usun, et poleemika Arvo Pärdu ümber maailma muusika-ajakirjanduses on midagi analoogilist, mis toimus möödunud sajandi kahe suure muusikalise vastasrinna - ühelt poolt Wagneri - Liszti ja teiselt poolt Brahmsi - vahel. Aeg näitas, et püsima jäid tegelikult mõlemad. Tahaks loota, et nii on ka nüüd. Kahju vaid, et Eestis ajakirjanduse veergudel seda vast mõttetutki, kuid samal ajal huvitavat ja sisulisi aspekte lahtimõtestavat poleemikat peaaegu ei kohta. Teisest küljest on see ka mõistetav: asjad oleksid ilmselt teisiti, kui eestlasi oleks ühe miljoni asemel 100 miljonit ning maailmanimega heliloojaid oleks meil jalaga segada.

NAD TAHTSID SAADA MUUSIKUIKS

B-klassi lõpuaktusel.

Vasakult I reas Tiiu Soppe, Iris Lohk, Signe Kübar, Riina Vares, Siiri Kärt, Ülle Pehka. II reas Marit Selberg, Kai Selberg, Külli Tikerpää, õpetaja Silvi Soosaar, Marina Ukareda, Lemmi Pung, Iive Kukkk. III reas Tauno Saviauk, Ignas Tamm, Aivar Mäe, Mati Lillimägi, Lembit Orgse, Raivo Sööt, Mati Lukk ja Lauri Väinmaa.

XV LEND (algus eelmises MLs)

TShMV: "Lennus oli kaks "tüüpkonda" – ühed, kes saavutasid kõik visa tööga, teised, nn. laisad geeniused leppisid looduse poolt antuga. Lauri kuulus esimesse, harjutas ajudega ja sihikindlalt. Ometi ei istunud ta ainult klaveri taga, vaid – hoolimata väga heast lastetoast – tegi kaasa kõigis poiste vahel õige kummalisteski sekeldustes.

LV: "Meil oli väga tugev pianistide lend: võtame või unikaalsete võimetega Signe Kübara – musikaalse ja targana ei teinud ta kunagi ühtegi viga. Pealegi oli Signe geniaalne matemaatik – õpetaja Kallaste lubas talle vähemagi kõhkluseta anda soovitusi TPI-sse. Või Pille Lani, kes kerkis oma hiilgava pea ja pianistlike võimetega esile juba keskklassides.

6. klassi tulnud ja esialgu "lohetsenud" Lembit Orgse hakkas B. Luki juurde saanuna kõvasti tööle ja tõusis peagi esirinda."

Neist kui inimestest arvati nii: "Signe oli kõige tagasihoidlikum ja ääretult vastutulelik, kui oli maha kirjutada soovijaid. Lembitu hea pea haaras kõiki aineid lennult, õppimisele ta aega ei kulutanud. Keskkooli lõpul tõusid Lembitu harjutamisajad kosmilistesse mõõtmetesse: 8–9 tundi päevas! Muidugi kaasnes sellega eriprogramm teistes ainetes."

Esh: "Meil oli igatpidi tugev lend – saatis ellu hulga tublisid pillimehi, nagu kontrabassist Mati Lukk, tshellist Aare Tammesalu, viiuldajad Iris Lohk ja Urmas Roomere, klarnetist Mati Lillimägi, flöötist Tauno Saviauk. Milline nimestik!

Mulle näis, et Mati Lukil oli suus 46 hammast, igatahes tunduvalt rohkem kui teistel – nii särav oli ta alati naerul nägu! Mati probleemitses küll üldainetega, aga tuli oma mahedal moel siiski toime. Kõige suuremale pillile läks Mati üle 8. klassis.

Väikesekasvulised Aare ja Urmas olid meie klassi ainsate poistena surutud seisus ja otsisid sellest väljapääsu B-klassi poiste juurest. Aare oli algul igavene luru, "ärkas" alles keskkooli ajal. Urmas jõudis "äratundmisele" tüki maad varem, lõpuks olid mõlemad virgad pillipiinajad."

AM: "Mis viga olla võimas lend, kui meid õpetasid

Tallinna parimad õpetajad."

Esh: "MKK oli üks vähestest koolidest, kus toimis pidev valik, lisaks muusikaandele omasid vastuvõetud kahtlemata keskmisest kõrgemat intelligentsuse taset. Seetõttu polnud pedagoogide, ka meesõpetajate leidmisega probleeme.

Mäletan, et K. Kallaste näis alul kohutava kuivikuna, mistõttu meil jätkus jultumust

üheksandas lükata tagasi tema kandidatuuri meie klassijuhataja kohale. Valisime hoopis poiste võimlemisõpetaja G. Simsoni – 13 tüdrukut ja 2 poisi peale! Meie ei kohtunud praktiliselt üldse mitte; "väljastasime" ise puudumistõendeid ja elasime muretult. Leidnud Kallastega ühise keele, kahetsesime muidugi omaaegset tõrksust... See – eest püis kontakt temaga ka pärast lõpetamist."

LV: "Kallaste oli fanaatik, kes suhtus oma ainesse loominguliselt. Ta hakkas kohe kohandama programmi meie vähesematele vajadustele, andmaks vaid olulisemaid teadmisi. Ka mujale õppima minejatele – neli meist valiski ju TPI. Lahendasime matemaatika ülesandeid lausa hasartse innuga. Mäletate, kuidas Kallaste tõestas ära, et 2+2=3 ja korras peast 7 – kohalisi arve."

Esh: "Mind on igatahes tänu temale poes äärmiselt raske alt tõmmata"

Aga Krönström nõudis kontuurtöös kõigi maailma riikide ja pealinnade õigesse kohta paigutamist!"

AM: "Ja ise luges sel ajal piilaukudega ajalehte!

Muidu veel, aga Aafrika riikidega oli igavene häda – need muutusid ju kogu aeg, paraku polnud mahakirjutamiseks mingit võimalust."

Esh: "Enne Simsoni oli meil

klassijuhatajaks emalik, rahulik, häirimatu V. Ulas. Ta talus murdumatult meie klassi, koguni nautis seda tõrksat seltskonda. Ka alati laitmatult riides T. Vallman suutis karja koos hoida! Meile mõjus kuidagi distsiplineerivalt teadmine, et ta on tõeline daam. Tema seljas nägin esimest teksasseelikut ja punutud nahkvööd...

Aga A. Vask ei tulnud meiega toime. Näinud näiteks jõululaupäeval laudadel küünlaid, tormas ta kohe direktori juurde, kuid too tuli ja soovis meile hoopis häid pühi!"

AM: "Meie klassijuhataja S. Soosaar õpetas meid eesti keelt õigesti kasutama, tänini ei talu ma vale vältet, muust rääkimata. Pealegi oli ta meie päästeingel, silus õppenõukogus kõik, ka piisavalt sigaduslikud tembud."

Esh: "Soosaar oli tõesti priima õpetaja: analüüsis kirjandust äärmiselt huvitavalt, provotseeris vaidlema ja omi mõtteid tõestama, nõudis rohkelt kirjandeid. Mul tuli neid paljudele nikerdada, rekord oli 8 kolmekümneviiest! Raivo Sööt oli tubli – teisaldas sõnu ja jättis komad vahele. Aga Aivar ei viitsinud midagi ümber teha – mul tuli tema kirjand ikka pisut valesti kirjutada, muidu tabanuks Soosaar pettuses.

Mis puutub Sermandisse, siis andis ta küll kõva põhja solfedzhole, kuid suhtus meisse valikuliselt: endale mittemeeldiva õpilase "sõi" ta kindlalt välja."

LV: "Olin 8. klassini solfis "vieline", aga Sermandi kolmehäälsed eri võtmes harjutused, kus üht häält tuli laulda ja kahte mängida, keerasid ajud nii ära, et pidin aina kodus treenima. Ometi lendasid ühtlugu järelvastamisel hädaga parandatavad "kahed".

Ega solfis keegi naljalt "viisi" saanud – diktaat võis ju olla veatu, aga veatult laulda ei suudetud. Eks me olnud pärast selle mahvi eest Sermandile tänulikud."

Pattude ülestunnistamine

Esimene jutuks tulnud sekeldus aeti Bubertite kaela – nad pannud Sermandi solfitunniks klaveri sisse kassi, kes magas seal rahulikult diktaadini... Vaene süütu A-klass ei maganud pärast seda korralikult vähemalt kolm ööd!

Vastlakarnevali vahvad tegelased Raivo Sööt, Lembit Orgse ja Mati Lukk.

Esh: "Koloriitsetest ettevõtmistest meil puudust polnud. Näiteks lahkus keegi vene keele tunnist koos lingiga! Lapsed ronisid akna kaudu välja, õpetaja Vask jäi aga vangis

Üht 6. klassis tegutsenud matemaatikaõpetajat meeldis meil hirmsasti karjuma ajada, sest ta tegi seda öudselt efektselt ja tormas enamasti klassist välja. Koolipingi klapi vahele torgatud nõõpnõeltega sai teha vahvaid, mitme helikõrgusega pinne-pänne. Tauno Saviauk hõikas: "Tervitusmarssi alga!" ja läks lahti niisugune "sümfoonia", et õpetajal ei jäänud jälle muud üle, kui klassist lahkuda.

Mõned poisid ellimineeriti profülaktika mõttes juba aegsasti – Krönström alustas alati tundi korraldusega: "Saviauk sinna nurka, Tammesalu sinna, Roomere sinna. Istuda!"

Tauno oli pööraselt elav ja isepäine poiss, ta võis jalutada tunnist minema sõnagi

lausumata või saata õpetaja leebelt öeldes kuu peale. Tauno jäi kooli alles vaid tänu R. Peäskele, kes võitles õppenõukogus tema eest isalõvina, ja natuke ka minule, kes ma valasin Simsoni ees ehtsaid pisaraid, et too lubaks Taunol visata "järele" kuuli ja hüpata kaugust; ning kirjutasin talle valmis vene keele kirjandi."

AM: "Üldse aidati tohutult üksteist, ei lastud kedagi sohu uppuda, valitses tõeline üksmeel."

Esh: "Tüdrukute vahel seda eriti polnud ega saagi vist olla. Ühinesime momentaalselt vaid siis, kui oli vaja korda saata mõni sigadus – löögirusikas pedagoogide vastu oli tugev, aga igapäevaselt eksisteerisid koos vaid väikesed grupid."

AM: "Poistelgi oli omaette tegemisi. Näiteks alustasime õppeaastat Pääsküla rabas "Murfatlariga" – kõik pidulikes ülikondades, mis hiljem paraku enam nii pidulikud välja ei näinud."

Esh: "8. klassi lõpul keelasime poistel paarigi kaasatoodud pudeli avamise ja pidasime märulit ilma alkoholita poole ööni. Küll me olime siis ikka korralikud!"

AM: "Kohe MKK-i tulles jäin vahele Vene lipuga. Müüsin maha oma vana klameti, et osta Leningradist uus. Saadud rahast koostasime Lillimäega ühika toa seinale lipu – siidkangas 10-rublalistest, varras kahekümneviielistest – tuli kallis, 350 rubla maksev lipp! Aga ühiselamu kontroll H. Aasaga cesotsas pidas seda suure riigi sümboolika teotamiseks. Käisin esimest korda vaibal, kuulsin ähvardust Otsa-kooliga. Mammagi kutsuti Pämust kohale.

Igal stipipäeval mängisime A-poistega kaarte. Härrased istusid laua äärde, võtsid oma 18 rubla välja ja enne ei lõpetatud, kui stipp oli maha mängitud. Beekad hoidsid muidugi kokku, laua all käis kõva jalgadele vajutamine. Aga ükskord vajutas Lillimägi kogemata Roomerele A-st, sõbrad paiskasid oma jõud tulle ja muidugi ta võitis!

Lõpetajate kammerkoor ja piduliku õhtu juhid Annika Tõnuri ja Aivar Mäe.

Kalininist polnud meil veel juttu – ta oli muhe mees. Ometi tegime tallegi pätti: lükkasin kõrge ülemuse kontrollkäigu aegu meie tobedalt tiheda rivi ühelt poolt liikuma ja kõik kukkusid pikali!

Lõpuaktuse eel saime Lillimäega Kalininilt tähtsa sõjalise ülesande: pidime aulas ühe tuvi maha laskma. Aega anti 45 minutit. Küll me siis kõmmutasime kõiksugu objekte, aga lõpuks tõmbasime tuvi ka maha!”

AT: ”Selles aulas likvideerisime kord ränka uputust – vesi oli pahkludeni. Kõigis võimlemistundides pidid lapsed kaltsuga vett ammutama – põrand sai kuivaks alles öhtu eel.”

Sport ja laagrielu

Tänutundega meenutati mõistvat võimlemisõpetajat A. Eeki, kes käsiohustavad pallimängud asendas sulgpalliga. Sel alal tehti ilma koguni Baltikumi–vahelistel võistlustel. Inimlikult arvestati ka suusatamist: Kivimäelt lähtumise asemel, mis tähendanuks enamikule üht liigset bussisõitu, koguneti Mustamäel ja tehti tiir Harku mägedes – 4 tundi jälle kirjasi!

AT: ”17 km Viljandist Loodi mõisa ja tagasi jätsid minusse tänase päevani armastuse murdmaasuusatamise vastu. Loitme moodustas väikesed grupid, mängis meiega rasketel lõikudel pingehajutamiseks sõnademängu ja korraldas jõutaastamiseks pidevat liidrivahetust. Ühes laagris lavastasime suuskadel ”Viimset reliikviat”, sai kõvasti nalja!”

ESh: ”4.–7. klassi juntsude suvised telklaagrid olid ka vahvad. Mannaputru keedeti lüpsikutes! Aga 10–aastased olid üllatavalt äpud, eriti kui juhtus sadama — taheti kohe koju tagasi. Ja siis lasksid poisid plikadele ka veel telgi kaela! Vaene Kukats, tal oli kord käes kuus võõrast karjuvat tüdrukut, kelle oma õpetaja parasjagu dekreedis. Aga kuidagi tuldi siiski toime.”

Vähestel Kukatsi organiseeritud malevates osalenuil oli ”ette näidata” ka nõuetekohane bänd. Tasuks malevamõnude eest või lihtsalt poolehoiuvaldusena leidnud Kukats igal kevadel oma Zhiguli kahe puu vahele tõstetuna. Sellega said traditsioonikohaselt hakkama kümnekond abiturienti. Lõksust välja sõita polnud võimalik – kummagi tüveni vaevu 15 cm tühja ruumi. Aga minema Kukats sealt ometi manööverdas!”

Kuna meie keskel oli taas kord

Tshehhi konkursil osalenuid,

püüdsin kookida neiltki välja mõned mälestused.

AT: ”Juba üksi stagnaajal välismaale pääsemine oli seiklus omaette. Ankeediküsimus silmade värvi kohta tekitas üksjagu muret: ei ma ise ega keegi teine osanud nende värvi määratleda. Kirjutasin siis üldise heakskiidu saatel ”sinakas–rohekas–hallid” ja see veenis piirivalvureid.

Nelja õpilase kohta oli meil kaasas kolm õpetajat, teiste konkursantidega suhtlesime minimaalselt. Kõik käis nii ruttu, et ei jõudnud suurt ringi vaadata. Emale saatsin iga päev postkaarte – küll piklikke, küll ümarikke, küll voldituid. Raha saime nii palju, et ostsin kingad, millega käisin VII klassist keskkooli lõpuni!

Teise voo Chopini Nokturnis ei läinud mul vaikes lõpukäigus ükski noot pihta. Elasin seda õndselt läbi, teadsin, et nüüd on

Suusatamisest lugupidavad Annika Tõnuri, Ulrika Kristian, õpetajad Gunnar Simson ja Endel Loitme, Maris Vallsalu ja Riina Sillar.

kõik viltu, minu paanikat ümbrises hingetu vaikus, soovisin kähku läbi põranda vajuda. Aga lava taga tuli õpetaja Saviauk, pisarad silmis, mind kallistama ja aina kordas: ”Nii ilus, nii ilus!” Selgus, et ta polnud musitseerimisfluidumi mõju all olles metsaläinud käiku üldse märganud.”

LV: ”Minul polnud oma õpetajat kaasas; olin esmakordselt välismaal, kõik oli nii harjumatu võõras. Mängisin I voo Bach Partiiat ka mäletan selgelt seda aplausi plahvatamist vastu nägu, kui tõusin kummardama. Sihukest vaimustust ei osanud oodata. II voo läks kehvemini.”

Tagasi kooli juurde

AT: ”Elasime siiski suhteliselt piiratud ja kapseldatud õhkkonnas; kui puutusin ehitusmalevas kokku teiste koolide õpilastega, mõistsin, et maailm tuksub mujal hoopis teises rütmis. Me justkui marineerisime oma klassi mahlas!”

AM: ”Teine klass oli ju vägagi kaugel – koridori teises otsas! See selleks, aga minu meelest oli meie lend võimaluste piires kenasti paardesse jaotatud (hm – suhe 10/25? – I.R.). Noh, ma ei tea, kas suisa just ”koos elati”.”

AT: ”Kõik algas n.–õ. ”kurja juurest” – suusalaagritest. Kooli piiratud ringis tuli teha valik võimalikult ruttu, teineteist leiti peamiselt ühiste huvide baasil. Aga tekkinud paarid läksid ka tihtipeale laiali, moodustamaks uusi kombinatsioone. Abieluni jõudsid Orgsed, Söödid, Saviaugud, teiste lendudega kahasse Sheinid ja Kellad.”

Kuigi kiideti veel kord üld- ja muusikalise hariduse tollaegset tasakaalustatust, kõige selgekestegemist tundides niivõrd täpselt, et polnud vaja midagi konspekteerida, ja asjaolu, et üldainetes esines ”kahtesid” minimaalselt ning nende pärast kedagi välja

ei visatud, teatas A. Tõnuri: oma lapsi ma MKK ei pannud. Milleks lasta neid veeta pool elu bussis? Sõitsin ühte otsa 75 minutit ja tegin seda vahel neli korda päevas!”

ESh: ”Naudin senini sõitu ainult Nummeni!” (Eda elab seal – I. R.)

Pehmendamiseks viimaseid väiteid, nopin lindilt paar magusat muusikamälestust.

LV: ”Mängisime Annikaga Estonia laval Shostakovitshi ”Kontsertiino” – ilus oli. Ja Edaga ettevalmistusklassis mängitud neljakäelugu ”Kalkun põhus” vajaks lausa restaureerimist!”

ESh: ”Kui olin kolm aastat klaverit õppinud, mängisin Võsu puhkekodu taidlusülevaatusel Beethoveni Sonatiini. Te oleks pidanud nägema publiku rabatust, kui üks venelasest teadustaja röögatas tohtu aplombiga: ”Beethoven. Sonatiin. Eda Shurr!” ja lavale sibas tilluke tüdrukunäaps. No oli alles aplaus ja tohtu pojengistülem takkapihta!”

AM: ”Meil oli abiturientide kvintett, laulsime hämarast keskajast tänapäevani küündivat repertuaari ja käisime vabariigi koolides oma kunsti näitamas. Sealt mu tung koorijuhtimise poole.”

Lõpusõna usaldasime Edale, ta ütles: ”Keegi pole elu sees olnud nii küps muusik kui MKK diplomit vastu võttes. Kõik lõpus piinas meid küpsuse suhtes juba üksjagu kahtlusi!”

***

Sellega on sari ”Nad tahtsid saada muusikuiks” lõppenud.

Veebruar 1927

"Tartu külaliste ilus kontsert oma vanameistriga eesotsas kujunes hiilgavaks pidustuseks. Saal oli välja müüdnud, publik ülendatud meeleolus," kirjutas "Päevaleht" 14. veebruaril 1927 Miina Hermanni laulukoori antud kontserdi kohta. Kõige rohkem meeldisid Härma enda ja Juhan Aaviku laulud. Härma juhatas oma koori suure kindluse ja hooga, "saavutades iseäranis pehmet ja kõlavat kooslaulu," nagu kirjutas Artur Lemba.

Kui Theodor Lemba armastas tegutseda rohkem pedagoogina kui interpreedina, siis Artur Lemba kohta seda öelda ei saanud. Suurte kiiduavaldustega võeti vastu tema esinemine 6. veebruaril Põltsamaal sealse laulu- ja muusikaseltsi Leelo kontserdil. Kuue eeskavas ettenähtud pala asemel tuli tal neid mängida üle kümne. Hästi olid ette valmistatud Leelo segakoori laulud. Eriti meeleolukalt mõjus noore helilooja Tuudur Vettiku "Kui tuli tumeneb". Prof. A.Lemba "Linakatkuja" ettekande järele nõuti autori enese juhatamist.

Vanemuises andis oma esimese iseseisva kontserdi pianist Harry Liblik. Publikut oli tema kontserdile tulnud üsna palju. A.Frankovski juures õppinud interpreedil oli ilus, pehme toon, mis väljendus eriti J.S.Bachi Prelüüdi ja fuuga ning Mozarti Fantaasia ettekandel. Kuid ilmnas ka, et stiili- ja vormitunnetusel polnud ta veel päris küps, mida võis järeltada Schumanni Karnevali kuulates.

Aleksander Arder oli oma veebruarikuisse kontserdikava kokku pannud peaaegjalikult vene ja eesti lauludest, millest seekord Arderi poolt juba varem sageli ette kantud M.Saare neli romanssi autori kaasmängul said suure

menu osalisteks. Uued olid D.Orgussaare ja J.Simmi väikesed laulud. Kõige rohkem avaldas laulja oma tõlgitsemisvõimeid ja ilusat häälematerjali aarias Rahmaninovi ooperist "Aleko" ja Mussorgski laulus "Väejuht". Küll taheti seekord aga enam selgust Arderi diktsiooni, seda eriti Sergei Mamontovi jõulist ja pedaalirikast klaverisaadet silmas pidades.

Veebruaris 1927 peatus Eestis Peterburi Maria teatri endine primadonna M.Tsherkaskaja. Suur oli tema menu Liisa osa täitmisel Tshaikovski ooperis "Padaemand".

Ta laulis "haruldase jõukülluse ja soojusega, nii, kuidas meie seda varem pole siin mitte kuulanud... Tema Liisa oli tõesti Pushkini aegadest," kirjutas A.Lemba. Kuid M.Tsherkaskaja esines peale kahe võõrusetenduse "Padaemandas" veel 14. veebruaril lahkumiskontserdiga Estonia kontserdisaalis. Kuigi teda segas kõha, "heljus tema kaunis hääle metallirikkamalt kui teatrisaalis ja täitis kogu saali valdava kõlaküllusega," nagu kirjutas Päevaleht.

Tallinna Konservatooriumi VI õpilasõhtul oli vaid üks esineja - prl. Valentina Riives prof. A.Lemba klassist, kel kevadel seisis ees õppeasutuse lõpetamine. Teatud määral segaselt kõlas Presto Beethoveni romantikast hõõguvas "Quasi una fantasia". Et aga prl. Riives võis väga hästi edasi anda õrnust ja unistavust, tunnistas Chopini ja Liszti teoste kaunis ettekande.

VII õpilasõhtu hiilgenumbriks oli ag keelpilliorkestri esinemine, mida haigestunud prof. Paulseni asemel juhatas Arkadius Krull. Esitati Bachi ja Mozarti loomingut. Solistidest äratasid

tähelepanu viiuldajad Evald Turgan ja Rudolf Milli.

Hooaja esimesel poolel oli Vanemuine lavale toonud Verdi ooperi "Trubaduur". Nüüd näitasid oma võimeid selle tüki kallal estoonlased. Manricona hiilgas Karl Ots, iseäranis jõurikas oli ta kuulsas strettas. Karl Viitol krahv di Lunana täitis oma keerulise ülesande hästi. Ta "laulis suure hooga otse mängeldes kõrges baritoni tessituuris nagu oleks ta juba tenoriks muutunud," kirjutas Th.Lemba. Juhan Aavik juhatas tubli, raskusi tegi talle vaid lavataguste kooride orkestriga kooshoidmine.

Saal oli viimseni välja müüdnud, kui K.Ots 22.vebruaril Manricona esines oma tuluõhtul. Leonore oli seekord Helmi Einer, kelle laulus eriti esile tõusid vabalt võetud kõrged noodid. Kõige suuremat huvi äratas sel õhtul aga K.Otsa lauluõpetaja Armanda degli Abbati kaasategemine Azucenana. Olgu meelde tuletatud, et tema juures said õpetust Ida Aav-Loo-Talvari, Milvi Laid, Els Vaarman, Artur Rinne, Gerda Murre. Kommunistid küüditasid ta 1941. aastal külmale maale ja sinna ta ka kadus. Azucenana ta Eestimaal siiski silma ei paistnud. Th.Lemba, kes teda tol õhtul kuulamas käis, kirjutas nõnda: "Ta laia diapasoniga mezzo- sopranil on liig tugevaks arendatud rinnaregister, mis vahetevahel baritonaalselt heljub, siis paistab ta...keskmine register...kõlalisel jõuetuna... Itaallasel ootasime kõigepealt ilusalt bel canto laulmist, kuid siin tabas meid teatav pettumus."

26. veebruaril laulis Azucenat Ludmilla Hellat - Lemba. Tema mäng polnud nii lõunamaiselt tuline kui Armanda degli Abbati, kuid mustlasnaise iseloomu kujutas temagi suurepäraselt. Mõjuv oli tema hästikoolitatud täiskõlaline hääle. Jäi mulje, et sel päeval esinenud koosseis: Manrico - K.Ots, Leonore -

H.Einer, di Luna - A.Arder, Azucena - L.Hellat - Lemba ja Fernando - Nikolai Suursõõt oli parim, mida selle lavastuse puhul nähtud. Leo Ascheri ooperis "Tütarlaps saapapoest", mis Vanemuises lavale tuli, oli A.Vainol tervelt kolm osa. Ta pidi järgemööda olema äriomanik, toapoisi ja türkklane, mis tal aga kõik õnnestusid. Elli Pöder-Roht müüjannana oli seekord järjekindlusetu. Paljud opereti- osad, mida ta tosinate kaupa teinud, kippusid tal sassi minema ja üksteist segama.

Viljandi Ugalas oli 1. veebruaril muusikajuhiks Julius Vaks. Välja tuli F.Lehari "Clo - Clo". Ajaleht "Sakala" pahasdas: "Andke rahvale, mis rahvas nõuab - nähtavasti on see põhimõte, mille järele käib Ugala oma operetilavastustes. "Clo - Clo" on neid tükke, millest kaugemale "allapakkumine" enam minna ei tohiks." Näitlejad said selle tükiga aga päris kenasti hakkama ja nii töötas "Clo - Clogi" kujuneda menüaks.

17. veebruaril avanes aga Pärnu publikul võimalus näha Verdi "Traviat". Nimiosas esines kohalik muusikajõud M.Kalbek, teised peaosalised olid aga külalised: Alfredot laulis Karl Meerits ja Germonti Aleksander Arder. 27. veebruaril Endlas esietendunud Offenbachi "Orfeus allilmas" sisaldas kombekohaselt päevakohaseid teravaid ütlemisi, mis võrtsitas seda tükki, eriti ise juurde kombineeritud 5. pilt.

17. veebruaril oli Estonia kontserdisaalis mälestusõhtu. Sel päeval 700 aastat tagasi vallutasid raudrüütliid viimase osa Eestist - saared. Kõnega astusid sel puhul üles kultuur - ajaloolise seltsi esindajana hr. Põrk ja kindral Laidoner. Küünlavalgel toimunud õhtu kaunistasid Robert Peenemaa viiulimäng ja koorilaul.

Mati Märtn

Igor Tõnurist

Rahvapillimehed naljameestena

Algus kahes eelmises Muusikalehes

Lõõtsa- ja viiulimehele võis näiteks kaasa mängida ahjuuksel, mille pihta löödi puuhaamriga, samuti pesukausil, kitarril, pudelil ja trianglil. Tõstamaal Selistes tegi peomuusikat ansambel viulist, lõõtspillist, trummist ja trianglist, aga "ku tuju õige kõrges tõesis, siis võeti pannid ja kerese üks veel abise, õeruti luua varrega vastu parandat". Mõned mälestused räägivad, et tamburiini taolist trummi mängiti monikord

eriliste trikkidega. Sepa sauna Kustas Läänemaal oli kange trummi mängima. Lõi seda vastu pead ja vastu jalga, põia otsa vastu varbaid.

Kaasa võis ansambelis mängida veel vibukujulist jauramit ehk umbat, mis praegu ei puudu vist üheski külakapellist. Sajandivahetusel oli see eeskätt üleemeelikute peoliste naljapill, mis viisakale tantsupeole ei sobinud. 1962. aastal iseloomustas Põide kandi mees Villem Nõgu seda pilli nii: "Umbla pole pill, kits pole elajas, eesl pole

obu, aga kõik ajavad asja äe, kui käde võetakse ja mees järges on... See oli rohkem söuke nalja värk ja asi..."

Rahvapillimeestest kui naljameestest on inimeste meeles säilinud palju toredaid mälestusi ja kõigist seikadest ei saagi lühikeses loos kirjutada. Ehk saab kunagi kirjutatud sellest, kuidas pulmapillimehed omavahel võistlesid, ka pillimees ja tantsijad omavahel vastupidavuses: kes kauem mängib või tantsib. Ja nõnda edasi.

ÕPETAJALE MÕELDES

Esmapäev näib olevat võimatu kirjutada vaid paaril leheküljel inimesest, kes on olnud sinu õpetajaks, suunajaks ja sõbraks lapsepõlvest solidse keskeani. Ometi tuleb sellega hakkama saada.

Herbert Laan tuli minu ellu isa sõbra ja kolleegina, kes ilmestas tähtpäevalisi kokkutulekuid alati mõnusa jutu ja lahke olekuga. Siis sai temast minu ainsaks jäänud õpetaja nii muusikakoolis kui ka konservatooriumis; edasi autoriteet, kellelt ka iseseisvas kunstnikutöös võisin vajadusel nõu küsida, ja lõpuks hea sõber, kellega oli alati tore kohtuda ja igasugustel teemadel vestelda. Herbert Laan lahkus meist kuidagi ootamatult - 80. eluaasta künnise ületanud ja mitmete tõsisete haiguste küüsis vanahärra oli nii optimistlik ja erksa tajuga, et tema peatselt surma ei osanud ennustada keegi.

Herbert Laan sündis 9. veebruaril 1907. a. Tallinnas töölise perekonnas, kus laulembeline ema hoolitses kodusena kahe poja eest. Väikeste Herberti huviorbiiti sattus viiul täiesti juhuslikult tänu naaberemaja rätsepmeistrile, kelle pillimängu käis poiss akna taga kuulamas. Herberti rõõm oli piiritu, kui isa tallegi viiuli kinkis, kuid tõsisemad õpingud said alata alles 1919. a. - siis avati Tallinna Kõrgem Muusikakool.

Kasin eelharidus ei saanud takistuseks "Kui Kungla rahvas kuldsele aal" eksamipalana esitava nooruki vastuvõtmisel ja Herbertist sai Eddy Bulleriani õpilane. Paraku loobus too paksuke virtuoos peatselt pedagoogitööst ja Herbert viidi üle Samuel Lindpere klassi. Siingi polnud pikka pidamist, enne prof. J. Paulseni juurde jõudmist koges Herbert veel Sofia Lemba meetodikat. J. Paulsen lõi noormehe lausa tummaks oma targa ja keeruka jutuga, veel enam aga otsusega, et

seniõpitu ei kõlba kuhugi! Lõpuks ometi pandi tulevase kunstniku ja pedagoogi viiulimängule kindel tehniline alus, mis aitas Herbert Laanel lõpetada konservatoorium E. Elgari viiulikontserdi väljapaistvalt hea esitusega.

Loomulikult ei pidanud H. Laan sellega haridustee lõpetatuks, ta täiendas end mitme rahvusvahelise tunnustusega viiuldaja juures: Ungaris prof. E. Zathureky ja L. Weineri, Pariisis prof. J. Boucherit ja G. Enescu ning Salzburgis V. Prihoda meistrkursustel.

Juba üliõpilasena asus H. Laan tööle Estonia teatri orkestris ja sõi orkestrandileiba periooditi nii sümfonia-, kammer- kui ooperiorkestris. Kuid muidugi polnud see maestro põhitöö - Herbert Laan jääb meie kultuurilukku ikkagi koolkonna loonud pedagoogi, ansamblisti ja esimese - seni muide ka ainsa - aldisolistina.

Sõjajärgsel perioodil jagunesid muusikakooli ja konservatooriumi viiulilõpilased papi Laane lasteks ja V. Alumäe kasvandikeks. Millal täpselt see hellitav "papi" Laane nime ette pandi, ei mäleta vist keegi, aga üks poja Andrese sünniga seoses võis ta seda "tiitlit" juba 1946. aastast õigusega kanda. Nii jäägitult nagu papi Laant, armastatakse oma õpetajat kindlasti kaunis harva. Mis seda poolehoidu esile kutsus? Eelkõige muidugi maestro sõbralikkus, humoorikus, mõistvus ja heatahtlikkus, aga ka meeldivad õpetamise meetodid, kus puudus diktaatorlus. H. Laan andis igale õpilasele vabaduse areneda isikupärasel suunas ega surunud iial peale oma kujundustahet. Seetõttu väljusidki Laane klassist omanäolised kunstnikuisiksused: Mati Kärmas, Tõnu Reimann, Juhan Schütz, Andrus Järvi, Arvo Haasmaa ja tulemuslikku pedagoogitööd tegevad Peep Tõldsepp, Eve Grossthal - Pakk, Ene Pedaste, Imbi Kuus jpt. H. Laan on ellu saanud 55 noort viiuldajat ja altisti, tema koolkonna esindajaid on nii

solistide ansamblite, orkestrite kui pedagoogide hulgas. Juba on peale kasvanud ka lapselapsed - nii otseses kui kaudses mõttes.

Järeltulevatele põlvedele on H. Laan jätnud ka kirjalikke õpetusi: "Tööst heliredeliga", "Metoodilisi märkusi P. Rode 24 kappriisi kohta", "Harjutamisest" jm. Mõtlemissainet pakub H. Laane vastus küsimusele "Kas on võimalik eksimatult otsustada, kas sisseastunust saab ka lõpetaja?"

"Muidugi mitte, muusikaalsuskatse omab kõrvalist tähtsust: ei hea mälu, intermitunne, isegi absoluutne kuulmine anna interpretatsioonile saamise garantiid. Vaja läheb andekomponente, mille olemasolu või puudumine selgub alles täisealisuse lävel - emotsionaalne rikkus ja lahtisus, analüüsi- ja sünteesivõime, silmaringi laiendamise vajadus kõikides eluvaldkondades, sotsiaalne küpsus jne."

Ansamblimängu harrastas H. Laan juba õpingupäevil ja jätkas seda intensiivselt õige pikka aega. Palju ilusaid elamusid on pakkunud erikoosseisudega triod, kus H. Laan mängis viiulit. Ühel perioodil oli ta ainsa arvestatava altistina tegev kõigis kvartetides alates 1944. a. koos E. Turgani, V. Alumäe ja A. Karjusega ning lõpetades 1965. a. koos E. Lippuse, H. Aasa ja T. Tummelehega.

Aga veel 64 - aastasena esines H. Laan aldisolistina, võides siis tagasi vaadata rohkem kui 40-aastasele lavategevusele. Tema viimaseks partneriks jäi Vaike Vahi, kuid enim hindas maestro ise Elsa Avessoni kui väga andekat, intuiitselt klaverit tunnetavat ja tunderikast pianisti, kellega olnud lausa nauding koos mängida.

Kavadest nähtub, et vana hea klassika kõrval armastas H. Laan mängida mitme eesti heliloojate teoseid, samuti kaasaegset muusikat - B. Britteni, P. Hindemithi, B. Martinu ja paljude teiste sulest. Interpretatsioonina oli H. Laan tasakaalukas, seades alati esikohale tooni ilu ja materjali selguse.

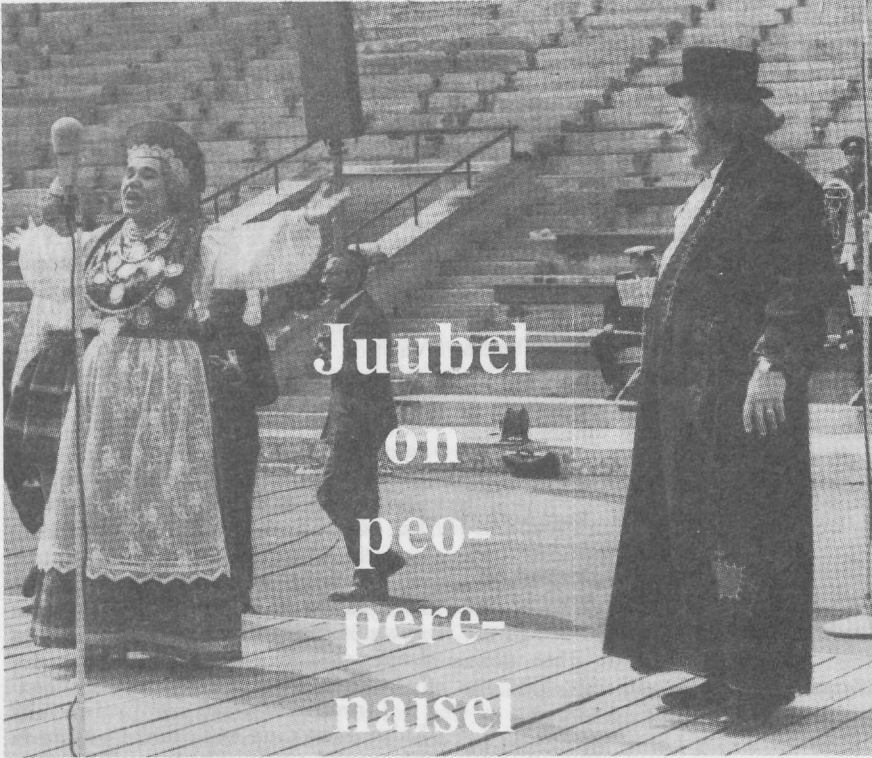
On lausa uskumatu, et ka kaotanuna suure osa oma nägemis- ja liikumisvõimest juhendas H. Laan ikka veel oma viimaseid aldiõpilasi ja aitas neid valmistuda vabariiklikuks konkursiks. Tal oli alati alt või viiul käepärast, uued noodid puldil ja pea mitmesuguste probleemidega ametis... Ka Kakumäe suvekodus, kuhu leidsid alati tee ta õpilased ja sõbrad. Võib-olla alles neil lahkumiseelsetel kohtumistel taipasin, et Herbert Laane lahe meel ja õnnelik elu on palju võlgu abikaasa Leidale, kes kodusena hoolitses pere heaolu eest, lohtas oma meest elu raskematel hetkedel, elas kaasa rõõmudele ega pidanud harjutamistunde iialgi tüütuiks.

90

H. Laan oma 70. sünnipäeval koos allakirjutanuga.

Laine Mesikäpp ja Endel Simmermann avamas 1969.aasta juubelilaulupidu.

Viimati laulis ta Lapimaal

Vestleme Laine Mesikäpaga tema uues korteris, kuhu ta on äsja kolinud. Endine korter oli tagastatavas majas. Tallinna Linnavalitsus hankis talle uue korteri "teenete eest". Milliste, seda küll ei täpsustatud, kuid nähtavasti on linnavalitsus ühel meel elu eesti rahvaga, kes Laine Mesikäppa tunneb esijoones laulupidude avaleelotajana ja peoperenaisena. Nii arvab ka asjaosaline ise: selle loo peakiri on tema enda pandud.

Kõbus vanem daam on reibas ja räägib, et hääl on tal korras, ta käib praegugi esinemas seal, kuhu kutsutakse: pensionäridele, koolides jne. Kõige viimane kord aga Lapimaal, kust Laine saabus paar päeva tagasi ekskursioonilt polaarjoone taha. Ka vastava tõendi tõi ta kaasa. Seal provotseeris ta ehtsas jurtas kahte lapi naist laulma joige (kuuldud ju on, aga näha tahaks ka täiesti naturaalsel moel!) ja vastas neile eesti leelotamisega.

Kõigil laulupidudel osaleja alates 1933. aastast

Sellesamaga, millega ta on 12 korda - 1947.aastast 1990. aastani - avanud kõik üleestilised tantsupeod (ja kui neid ühiselt peeti, siis ka laulupeod), olles ühtlasi nagu perenaiseks, mitmesuguste vaatamänguliste avatseremooniade (kaas)libretist ja (kaas) rezhissöör. Kaasa on ta teinud aga kõikidel laulu- ja tantsupidudel alates 1933. (tantsis) ja lõpetades 1994. aastaga (oli perenaine - külaliste vastuvõtja). Niisugust pidevat staazhi on vaevalt kellelgi praegu elaval eestlasel. Lisaks mitmesugused maakondlikud laulupäevad ja muud üritused, mis

tihtipeale kuhjusid üksteise otsa. Kord sõitis ta hommikul lennukiga Saaremaale laulupäeva avama ja sealt edasi Pärnusse. Pärnu kohal lennukilt alla vaadates nägi ta, et puhkpillid juba mängivad. Oma osa leelotas ta tagantjärele ikkagi ära. See kõik nõudis parasjagu füüsilist pingutust, eriti ajal, kui polnud Tallinnaski võimendust ja maakondadesse jõudis see veelgi suurema hiline misega. Hääl pidi jõudma iga inimeseni, aga neid oli kogunenud (kümneid) tuhandeid. Ning pole tähele pandud, et keegi poleks kuulnud- looduse poolt on Laine Mesikäpale antud tugev hääl. Ning ta on ise hoolitsenud, et see püsiks siiani. Kaasa on aidanud Jenny Siimoni juures õpitu. Enda vormis hoidmiseks ei jäta ta häälharjutusi praeguseni ühelgi päeval tegemata.

Iga laulu- ja tantsupidu on olnud Laine Mesikäpale omanäoline. Kõige eredamatena on meelde sõõbinud kaks - 1960. ja 1969. aasta omad.

1960.aasta oma paduvihma tõttu. Etendati Laine Mesikäpa enda koostatud pulmastseeni, kui see algas. Sadu oli nii ränk, et ta peaaegu ei näinud pruudi nägu, kui ta teda lauldes tanutas, võttis peast pärja ja pani tanu asemele. Keegi ei lahkunud. Pruudi-peigmehe ümber vihuti tantsu, nagu oli stsenaariumis ette nähtud. Paljajalu.

Kui tseremoonia läbi, kooris Laine Mesikäpp endalt seeliku ja pluusi seljast, jäi alusseeliku väele ja laskis taksol ennast koju viia. Autojuht naernud: ta polevat kunagi enne alasti naist sõidutanud. Kodus riideid kuivatada polnud keeruline. Hoopis raskem oli mittetalinlastest pidulistel, kes pidid seda tegema pealinna koolimajades ja muudes

ööbimispaikades. Järgmisel hommikul oldi laulupeorongkäigus taas kohal.

1969.aasta laulupeol tähistati suurejooneliselt 100 aasta möödumist esimesest eesti laulupeost. Aavaüritusel tulid erinevaid marsruute mööda suure puhkpilliorkestri saatel laululavale Laine Mesikäpp ja Endel Simmermann ning hakkasid seal omavahel kemplema: kellel võimsam orkester, kellel kõvem hääl jne. Lõpuks lepiti ära ning selle märgiks mängisid mõlemad orkestrid koos.

Kogu selle laulupeo ajal oli meeleolu eriti ülev. Nagu ka teisi peojuhte, loobiti Laine Mesikäppa kümneid kordi õhku. Kui ta end lõpuks maa pealt leidis, olnud ta lemmikrahvarõivaste - Lihula omade - rikkalikust metallkaunistusest järel ainult paljad rootsud - rahad olid ülesloopimisel kõik maha pudenenud.

Juubelilaulupeol oli palju väliskülalisi, Laine Mesikäpale kui peoperenaisel tuli neid vastu võtta. Ta tervitas iga delegatsiooni selle emakeeles. Enne oli ta konsulteerinud filoloogidega ja teksti pähe õppinud.

Nii tegi ta ka siis, kui sõitis leelotama väljaspoole Eestit. Eriti on meelde ja ka praeguseni osalt pähe jäänud (ta kordab mõnda lõiku) üsna pikk gruusiakeelse esinemine.

Tänu leelole sai Laine Mesikäpp tollal teistest rohkem reisida väljaspool Nõukogude Liidu piire. Ta on esinenud Soomes, Rootsis, Tšehhoslovakkias, Rumeenias, 1990.a. ka Kanadas. Mis sellest, et reisid mitte nii, nagu "suured ninad" - laeval ikka kõige odavamaks kajutis - kõige alumises, neljakohalises.

Tervitusi välismaalastele on L.Mesikäpp püüdnud edasi anda ikka nende oma, aga laulnud ainult oma - eesti keeles ning eesti rahvarõivais. Sellest on olnud ka pahandusi. Esimene eesti kirjanduse dekaadil Moskvas 1950.a. Ülemused hakanud seal nõudma, et ta laulaks ka vene rahvalaule vene keeles. Mesikäpp vastu: "Kallikesed! On palju meisterlikke vene rahvalaulude esitajaid. Kui mina hakkaksin laulma vene rahvalaule, ei tahaks teiegi mind kuulata, venelastest rääkimata." Ka hiljem on see argumentatsioon mõjunud.

Lätted

Oleme Laine Mesikäpaga üles kasvanud kõrvalkülades, kuid varem me omavahel kohtunud polnud. Kuid mu Laine Mesikäpast 14 aastat vanem ema on mulle rääkinud, et kord võtnud ta Lainest tütarlapse oma vankrisse ja viinud kas Hagerisse või koguni Kohila raudteejaama ning tütarlaps jätnud endast väga hea mulje. Minu kodukülas rahvalaulukuid polnud ning üliõpilasena Tartus folkloristika loenguid kuulates sain teada, et meie kant on olnud neist üldse vaene. Seepärast mind huvitas, kas Laine Mesikäpale on sees import- leelopisik. Selgus, et mitte - lätted on tema oma perekonnas ja koguni kahes liinis.

Algas

Ta isa Hans Mesikäpp on sündinud Kose kihelkonnas 1857.a., käinud vaid 3 talve koolis, aga sai siiski kooliõpetajaks, kuna tollal oli maal intelligentsi vähe ja ta oli ergas mees. See avaldus ka selles, et koos oma õepoja

Vootele Mesikäpaga kogus ta rahvalaule, muistendeid, muinasjutte, kõnekäände ja saatis need Tartusse. Seda tegevust jätkas ta ka siis, kui ta asus naise kodukandis Adilas asunikutalu pidama, sest haridusest kooliõpetaja ametiks enam ei piisanud. Rudolf Põldmäe ja teised Tartu tudengid käisid tema juures laule ja jutte üles kirjutamas. Need laulud ja jutud jõudsid ka lasteni, (kellest täiskasvanueani elas 8), eriti jõulude ajal õlgedel hullates, kus neist kujundati ka midagi näitemängutaolist. Huvi näitlemise vastu kasvas ka Adila kohalik kooliõpetaja.

Teine liin on emapoolse vanaema, 1843.a. sündinud, Rabiverest pärit Mari Öismanni oma. Ta oli meister leelotama, huikama, linnuhääli imiteerima. Mitte kõigile Mesikäpa lastele ei jäänud see külge, küll aga Lainele lisaks ka ta õele, mullu Kohilas surnud Salme Vasarile, kellega (ja kelle tütardega) on Laine leelotanud ka koos.

repertuaarist. Esietendusel aplodeeriti algajale näitlejatarile kolm korda ning Sädev ütles, et see on suur saavutus. Kuigi Laine Mesikäpal tuli mängida ka suuri psühholoogilisi osasid, näiteks Tshéhovi "Kolmes ões", kuhu eesti rahvalaul kuidagi ei sobinud, püüdsid rezhisöörid ikka ära kasutada ka tema eripära. Koidula "Säärase mulgi" pikkis ta rahvalauludega läbi, "Mares ja ta pojast" esitas itke jne. A.Säreva nimetas teda Estonia teatri primadonnaks.

Palju aitas kaasa see, et ta oli Saksa okupatsiooni ajal käinud ise rahvalaule kogumas nii Setumaal kui saartel, samuti kokkupuutumine tuntud rahvalaulikutega - Ann Vabarnaga Setumaalt, Anne Lindperega Kodaverest, Liis Alase ja Mari Kilgiga Kihnust jt., keda kutsuti pärast sõja lõppu Estoniasse esinema. Ainuke pahandus oli, et kui nad olid juba lavale pääsenud, ei tahtnud nad kuidagi lõpetada, ütlesid: "Ega me pole tulnud siia ainult ühte sõna ütlemä." Aga nende esinemise pikkuse eest vastutas Laine Mesikäpp...

Korraks tekkis Laine Meiskäpal ka soov päriselt muusikateatrisse üle minna, asus õppima konservatooriumisse. Aga tööd oli nii palju, et see jäi juba paari nädala pärast pooleli, ainult Jenny Siimoni juures täiendas ta ennast vokaaltehnika ja hääleseade osas 2 aastat. Ants Lauter kihutas truppe

Õpetanud on, kuid oma koolkonda päriselt pole

1960. aasta laulupeol andis Anna Raudkats Laine Mesikäpale üle prossi sooviga, et ta selle kunagi taas üle annaks nooremale oma töö jätkajale. See inimene on Laine Mesikäpal välja valitud. Nime hoiab ta esialgu saladuses.

Agah, üks õpetatud ole, aga tulemused on siiski kehvapoolsed: noori tõmbab rohkem bugi-vugi. Kunagi asusid kaks Leegajuse neidu päris hoolikalt õppima, aga siis kadusid ära. Kord lubas Jaanus Orgulas saata oma tütre Laine juurde õppima, tüdruk aga ei tulnud. Alles nüüd kutsuti Laine Mesikäpa linnulaulu imiteerimist õpetama. Seekord jäi minek ära, sest Lapimaa-sõit tuli vahele. Ehk hiljemini...

Linnulaulu imiteerimine on üks Laine Mesikäpa ande tahke, mida ta on saanud vanaemalt, kes talle ühtlasi pani südamele, et lindude laulu tuleb ise hoollega jälgida. Seda on Laine Mesikäpp teinud. Korra Kadriorus jalutades jäi ta laulvat kuldnokka vaatama, jälgis, kuidas liiguvad ta nokk ja tiivad. Pööras siis ümber ja imestas: tema ümber on koondunud mitu

80

HANS MESIKÄPP KUI JUTUMEES JA KORJAJA.

Käesoleva aasta kevadtalvel sai 70-aastaseks Eesti Rahvaluule Arhiivi kaastöeline Hans Mesikäpp Hagerist. Ta pole küll teistest ette jõudnud suuroguja, vaid päris keskmine kaastöeline, kuid väärrib ometi oma visa töötahte ja kõrge eadõttu meeletulemist tema juubeliaastal.

Hans Mesikäpp sündis 14. märtsil 1867. a. külarätsepa pojana Kose kihelkonnas Oru vallas Rätsepa saunas. See oli suurte viljaikalduste ja nälgade ajajärk, mistõttu popsilaps kasvatati üles mõisaproualt saadud leiva- ja saiakoorukestega. 7-aastaselt jäi ta isa poolt vaeslapseks, kuid astus veel samal aastal Oru vallakooli, kus õppis 2 aastat, kuni koolimaja mahapõlemisega õppetöö katkestati. Pärast käis ta veel mõisniku asutatud mõisakoolis, kuid sai sealgi ainult ühe aasta õppida, sest kool lõpetas jälle tegevuse. 15-aastaselt asus poiss Tuhala mõisa kärneri-õpilaseks ja sai varsti Oru mõisa kärneriks.

Rudolf Põldmäe artikkel isast "Rahvapärimeste selgitajas" 1937 nr.3, lk.94-95

Omapärase profiiliga draamanäitleja

Kui Laine Mesikäpp oli 1942.a. Ullo Toomi tantsutrupiga Tallinnast Pärnusse esinema (hiljem just Ullo Toomi tõi ta laulu- ja tantsupidudele leelotama), võeti teda Endlasse näitlejaks. Juba seal tuli tal oma leelotamisostust rakendada, kuid eriti hakkas seda arendama Andres Särev, kui ta pärast sõja lõppu tuli tagasi Tallinna Estonia draamatruppi, mis 1949.a. viidi üle Draamateatrisse. A.Kitzbergi "Enne kukke ja koitu" etenduseks, millega Estonia Teater tuli pärast sõda esmakordselt rahva ette, palus Särev teda esitada 3 rahvalaulu ning Laine leidis need - 2 võttis oma vanaema

mööda Eestimaad kontserte andma. Ja duoesinemised koos Paul Pinnaga: Pinna tegi oma nalju ja Laine Mesikäpp esitas oma repertuaari - mõlemal oma amplituuri ja kõik tuli kenasti välja. Kuid laval koos Pinnaga mängida oli piin: Laine oli oma osa pähe õppinud, aga Pinna improviseeris: osi oli tal päheõppimiseks liiga palju ning pealegi meeldis talle "korrallike noorte näitlejate" äkkreageerimisvõimet proovile panna.

Sellel teemal mälestuste heietamine lõppes pisut nostalgilisel toonil. Laine Mesikäpp lisab, et ta on vist ainus praegu elav eesti näitleja, kes on mänginud koos Paul Pinnaga ja mitmete teiste tema põlvkonna näitlejatega.

Vanaema Mari Öismann

inimest, kes ka vahivad kuldnokka. Aga kui ta on linnulaulu imiteerimist püüdnud õpetada noortele ja pannud neile südamele, et nad ka ise käiksid metsas ringi lahtiste silmadega, on noored aegapidi ümber ära pudenenud.

Viljandi kolledzhi baasil loodud ansambli tööga on Laine Mesikäpp üldiselt tuttav. Nad on tublid esijooned uuema rahvalaulu viljelemise osas. Ka seda on vaja, sest noorengi rahvalaul kipub rahva seas juba ununema. Aga regilaul, leelotamine, huiked, linnulaulu imiteerimine ei tohiks ju ka kaduda. Sest nendes on eesti rahva vokaalloomingu ürgne hing.

HERBERT VAINU

Vahemärkusi vahejuubeliks

65

“Ajad muutuvad ja meie muutume koos nendega” - sellele ladina vanasõnale saab vaevalt vastu vaielda. Ka Teo Maistele on pärast viimast juubelit viis lisaaastat juurde tulnud, kuid ometi ei ole tema elu - ja loominguprintsiipides midagi muutunud.

Ta teab väga täpselt, kuidas ta laulab, millest ta laulab ja miks ta laulab. Ta on võrattu partner nii dirigendile, lavastajale kui ka kõikidele kolleegidele laval. Ühte viisi tõsiselt suhtub ta nii suurtesse kui väikestesse rollidesse. Kokkuvõttes peaks neid persoone, kellele Teo Maiste oma 37 lavaaasta jooksul on hinge sisse puhunud, olema juba 100 ringis! Erinevad ajastud, erinev helikeel, erinevad karakterid.

Et võrdse andumusega laulda nii Borissi kui Porgyt, selleks peab Jumalalt saadud anne olema kindlasti ühendatud talupojaliku tööarmastusega. Tunnen Teo Maistet juba 1958. aastast alates ja võin täie tõsidusega öelda, et ainult väga vähestel konservatooriumi lõpetajatel on õnnestunud nii küpsel tasemel esitada diplomirolli (don Bartolo Rossini ooperis “Sevilla habemeajaja”) ning alustada iseseisvat teatriteed niisuguse tulemusega, nagu Möldri osa Dargomõžski ooperi lavastuses Vanemuise teatris.

Teo Maiste avarat kunstnikuteed palistavad ühelt poolt sellised mastaapsed ajaloolised isiksused, nagu on tsaar Boriss Godunov, kuningas Philipp II, hunnide pealik Attila, streletsid juht Ivan Hovanski jt., kuid mitte vähem eredad pole ka pelgalt autorite fantaasiamailmast sündinud Leporello, don Pasquale, parun Ochs (R. Straussi “Roosikavalier”), türkklane Selim (Rossini “Türkklane Itaalias”), kalakaupmees Mendoza (Prokofjevi “Kihlus kloostris”) või kosjasobitaja Kecal (Smetana “Müüdnud mõrsja”).

Vägevate võimukandjate ning kõikvõimalikest rahvakihtidest pärinevate karakterrollide vahele kiiluvad ennast poet Cyrano (Tambergi “Cyrano de Bergerac”) ning pastor Lempelius (Tubina “Reigi õpetaja”) oma kahestunud hingedega. Nende osade puhul oli lõpuks ka bassihäälega võimalik edasi anda armastust, armukadedust ja kaotusevalu, kombata inimtunnete õrnhaprad pooltoone ning otsida sellele vastavaid häälevarjundeid.

Kolmel korral on Teo Maiste kaasa lõõnud Soomemaa ooperiansamblites. 1989. a. laulis ta Oulu Ooperis Falstaffi Nicolai ooperis “Windsori lõbusad naised”, aasta hiljem Turu Ooperis Mustafa-Bei osa Rossini ooperis “Itaallanna Alzheerias” ning 1991. a. esines Kecalina Savonlinna Ooperifestivalil lavastatud Smetana ooperis “Müüdnud mõrsja”. Soome ooperikunstile mõeldes kerkivad silmade ette ka Teo väga lähedased sõbrad Eini Liukko-Vaara, Lilli Markanen ja Hannu Heikkilä koos peredega. Just nende inimeste kaudu kinnitus tema südamesse hõimurahva ausus, ustavus ja hingesoojus.

1987. a. lavastas Boriss Pokrovski Estonia Teatris Mussorgski ooperit “Hovanshtšina”. (Muide, käesoleva aasta 23. jaanuaril sai see väsimatu suumeister 85-aastaseks!). Oli äärmiselt huvitav ning värvikas prooviperiood. Pokrovski ei nõudnud mitte ainult sisulist ja vormilist täpsust, vaid taotles ka täiuslikku diktsiooni. Aga see kohati vanaaegna vene keel, mida tolles ooperis lauldakse, ei allunud meie lauljatele mitte kergesti. Ühel proovil katkestas Pokrovski jälle ja küsis: “Miks Maiste saab oma tekstiga suurepäraselt hakkama, aga teie lihtsalt lohistate sõnu suust välja?”. Tekkinud pausis laususin Maestrole vaikselt: “Maistel on selja taga 17-aastane praktika stalinliku ülikooli Siberi osakonnas”. Vaheajal püüdis Pokrovski igaks juhuks täpsustada, et kas ta kuulis õigesti, võib-olla oli seitse või...

Kuid oli tõepoolest 17 pikka aastat (1941 - 1958), mis Teo Maistelt rööviti tema nooruses. Koos ema ja vendadega elas ta üle kõik küüditamisega seotud raskused ja masendused. Aga ometi oli ka selles pimeduseriigis üks valgusekiir, mis juhatas ta Tomski Muusikakooli ja Novosibirski Konservatooriumi lauluklassi, sealt tagasi kodumaale, et lõpuks oleks võimalus hüüda koos Merikanto muusikaga: “Ma elan, ma laulan, sest Looja mind laulma on loonud!”.

Nõukogude võimu paradoksides võiks tuua palju näiteid, kuid antud kontekstis meenub see juhtum, kuidas Eesti NSV rahvakunstnikud Anu Kaal ja Teo Maiste saadeti kord isetegevusliku ansambli solistidena Prantsusmaale. Eesti rahvariites eesti rahvalaule lauldes jätsid nad meie taitlejatest nii mõnusa mulje, et üks ajakirjanik kirjutas: “Nendel lauljatel oleks eeldusi isegi siinsel ooperilaval ülesastumiseks!”.

See ennustus täitis 1988. aastal, kui Teo Maiste viibis Estonia teatriga kaks nädalat Pariisis ja laulis koos Jevgeni Nesterenkoga ja Mati Palmiga “Boriss Godunovi” nimiosa, lisaks mitmel etendusel veel Varlaami rolli. Kolmas käik Prantsusmaale sai teoks üsna hiljuti. 1995. a. lõpul toodi Nantes'i Ooperiteatris lavale Aulis Sallise “Kullervo” ja nimitegelase (kehastas Jorma Hynninen) isana esines selles etenduses Teo Maiste.

Tema hääleulatus on võimaldanud edukalt hakkama saada ka tavaliselt baritonide pärusmaaks peetavate rollidega (Vürst Igor, Ungu krahv, Gianni Schicchi jt.), laulda kõige erinevamaid partiisid vokaal-sümfoonilistes suurvormides, osaleda ka operetilavastustes, sest Teo Maistele võib alati kindel olla.

Vaatamata nüüd juba suurele kogemustepagasile, ei ruttu Teo kunagi esimestes proovides näitama kujuteldavat lõppresultaati. Ta püüab valge lehenä vastu võtta neid impulsse, mis võiksid antud ülesande puhul lisada midagi uut ja kasulikku. Kuni pole kätte jõudnud peaproovide aeg ning grimm ja kostüüm teda lõplikult lahutab igapäevasest väljanägemisest, ta nagu isegi häbeneb ennast lõplikult avada. Seepärast on võimalik iga Teo Maiste uue rolli esietendusel taas üllatada ning tõelist loomingurõõmu tunda.

Teo Maiste ei kogu postmarke, ei käi kalal ega jahil. Oma looduses viibimise tunnid saab ta kätte suvila mitte kunagi lõppevatel ehitus- ja remonditöödel. Oskab vajaduse korral ka hästi süüa teha. Viimast väidet võime kinnitada koos dirigendi Paul Mägiga, sest Turu linnas Rossini ooperi ettevalmistamise käigus elasime kõik koos kolmetoalises korteris, kuid kõõgis oli Teo suveräänne liider - meie suureks õnneks!

Teo Maiste on olnud Estonia Teatri parimate traditsioonide üks eredamaid hoidjaid ja edasiviijaid. Sisemist loomingutuld ja välist tagasihoidlikkust püüab ta sisendada oma üliõpilastesse ka Eesti Muusikaakadeemias.

Tihti küsitakse, mis on õnn? Teo Maiste puhul on vastuseks kindlasti see, et tema lavaline anne on harmooniliselt ühendunud abikaasa Annega.

Lempeliusena “Reigi õpetajas”, Kempe — Ivo Kuusk.

Palju õnne!

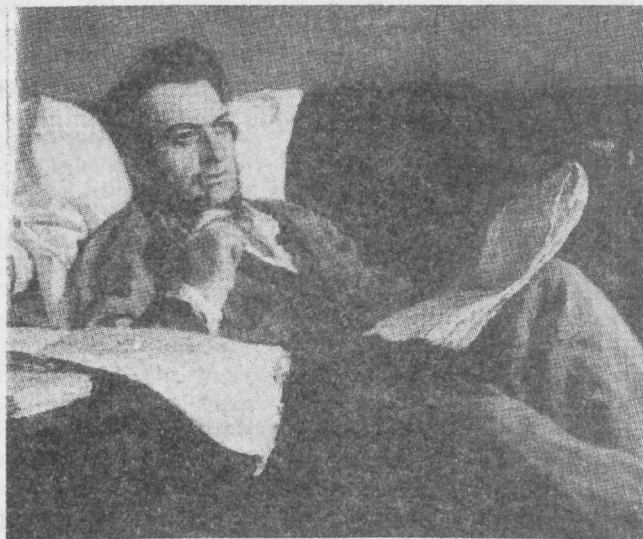
Sinu

Arne Mikk

Kuidas ei tohi kirjutada ooperit

Kuigi "Ruslan ja Ludmilla" mõju 19.sajandi muusikale on vaieldamatu ja seda on suudetud vältida ainult kahes teoses - Wagneri "Tristianis ja Isoldes" ning Beethoveni IX sümfoonia, on see Glinka heliteos süzheeliselt soperdis. Nii väidab ajakirja Classic CD 1996.aasta detsembrinumbris ilmunud artiklis Michael Oliver. Aga siis vaatab ta asja teisest vaatenurgast.

Kui te tahaksite anda noorele heliloojale nõu, kuidas ei tohiks ooperit kirjutada, siis ei leiaks te midagi paremat, kui rääkida talle, kuidas Mihhail Glinka asus looma ooperit "Ruslan ja Ludmilla". Esiteks vali nii fantastiline aine, et on raske kujutleda, kuidas võiks seda üleüldse lavastada (üks põhitegelastest on hiiglasuur Pea, mis ei ole keha külge kinnitatud)! Edasi pane joomasõber kiiruga kokku klopsima süzhee kondikava, kus on originaaliga võrreldes mitmed tegelaskujud välja jäetud ja lisatud mõned uued! Kirjuta hulk muusikat valmis, kui veel libretot pole! Kui oled leidnud libretisti, saada talle see muusika ja palu tal sõnad juurde kirjutada! Vaata läbi oma kirjutuslaua alumine sahtel ja otsi sobivat lisa oma viimasest ooperist väljakäribitud katkendite ning mitte kunagi lõpetatud tööde hulgast! Siis võta endale viis aastat ooperi kirjutamiseks, kuna oled hõivatud ja endast kergesti väljaviidav ja pealegi oled äsja lahkunud oma naisest ning Sinu eraelus valitseb kaos! Ja ära üldse näe vaeva teosele mingi tervikliku dramaatilise arengu leidmisega, kirjuta osi peaaegu et umbropsu: terviku kokkusobitamise töö võid ette võtta hiljem! Selle juures ärge imestage, et Venemaal üpris populaarne "Ruslan ja Ludmilla" on väga harva lavastatud Läänes. Veel enam, mitte ainult Pea pole laulev tegelane (portreeteritud lavataguse kooriga: missugune ebapraktilisus!), vaid ka hoopis tähtsam figuur kurja kääbuse Tshernomori näol ilmub lavale ooperi viiest vaatusest vaid ühes ega laula kunagi.

Ruslani suurim rivaal võitluses Ludmilla armastuse pärast mehelik idamaa vürst Ratmir (tal on ooperis aaria teemal, kui väga ta tunneb puudust oma haaremist) on laulma pandud naiselikus kontraaldis. Tegevust katkestatakse loitude jutustustega ("Luba mul rääkida tõestisündinud lugu"), ettekuulutustega ("Teie südamesoovid täituvad, aga ainult pärast paljusid seiklusi ja läbielamisi") ning balletimuusikaga. Süzhee dramaatilisim sündmus - Tshernomori lüüasaamine - leiab aset lava taga.

Ikkagi on see üks olulisima tähtsusega ooperitest, mis on eales kirjutatud. Paistab, et Glinka biograaf David Brown liialdab metsikult, kui ta väidab, et selle teose mõjust 19.sajandi muusikale on puudutamata jäänud ainult Beethoveni IX sümfoonia ja Wagneri "Tristani ja Isolde". Ometi on see tõesti nii. Alates "Tristani ja Isolde" esiettekandest 1842. aastal kuni 20.sajandini on vähesed vene lavamuusikaalased partituurid jätnud lõivu maksmata tolele teosele. "Ruslan ja Ludmilla" jaoks Glinka poolt leiutatud harmooniline keel (loomulik mazhoor ja minoor inimlike karakterite iseloomustajana, eksootiline kromatism ebamaiste tegelaste tarvis) võeti kohe üle peaaegu kõigi vene heliloojate poolt alates Balakirevist, ka Stravinski. Glinka poolt idamaiste kõlavärvide ja ehtsate kaukaasia, türgi, pärsia ning isegi soome rahvaviise kasutamist on samuti palju imiteeritud. Suur orkestreerimismeister Rimski-Korsakov on avalikult tunnistanud, et palju oma oskustest võlgneb ta värvi- küllaselt briljantse "Ruslani ja Ludmilla" partituuri läbiuurimisele.

Lühidalt, väga suur osa sellest, mis teeb vene muusikast veneliku muusika, on leiutatud Glinka poolt selles ooperis. Aga kuidas on võimalik, et mees, kes on ühesainsas teoses suutnud leiutada nii palju uudseid väljendusvahendeid, on samal ajal selle teose dramaturgilise plaani lootusetult ära

soperdanud?

Nagu David Bown samuti ütleb, ja millega paljud nõus on: "Ruslan ja Ludmilla" on dramaatiliselt nii puudulik, et ei ole lootagi selle teose võtmist kunagi väljaspool Venemaad mõne teatri repertuaari."

Habemega naised ja peata kääbused.

Aga kas on võimalik, et Glinka oli samavõrra originaalne dramaturg, kui ta oli seda sellistes asjades, nagu harmoonia, eksootilisus ja orkestreerimine? Ooperil, mis tundub olevat komponeeritud hooti, tükkide kaupa ja pärast seda tükkid kokkusobitamata jäetud, on üllatuslikult efektiivne sümmeetriline struktuur. See algab pulmatseremooniaga ja sama tseremooniaga lõpeb ka viimane vaatus. Kogu vahepealne tegevustik on samaaegselt võluv ja segav. Pea on väga sarnane tohutu suurele kiivriile, mis vuhiseb läbi õhu ja hävitab vürst Conradi Horace Walpole'i gootilikus "Otranto lossis", mis on zhanrilt sürrealistlik kujutuspilt, unenäoline muinasjutt. Nii on ka Tshernomoriga, kääbusega, kelle väljajõud peitub tema tohutus habemes.

Tema kummalisus võiks väga palju väheneda, kui Glinka oleks talle andnud oma ooperis vokaalpartiiga rolli. Ratmiri müstilis-eksootilist päritolu suurendab veelgi asjaolu, et tegelikult on ta sõna tõsisel mõttes habemega naine.

Kuidas on "Ruslan ja Ludmilla" mõjutanud teisiti oopereid?

Unenäolise ebarealsuse tunnet suurendavad ka teised Glinka muusikaalased uuendused, tema komme korrata meloodiat pidevalt peaaegu muutmatul kujul, varieerides saadet samal ajal püsivalt ja kaleidoskoopiliselt: muusika tundub sel kombel liikuvat edasi ja samal ajal seisvat paigal. Kas ei või isegi olla, et hõre dramaturgiline seotus ooperi 5 vaatuse vahel on samuti tahtlik? Kui te jätaksite välja näiteks kolmanda vaatuse, siis inimene, kes seda ooperit ei tunne, ei märkakski, et seal esineb dramaatilisi tühimikke. Ometi, kui te olete seda korra kuulnud, siis te teate, et ooper oleks ilma selleta ebatäiuslik. Selline hooletu stseenide ümberpaigutamine on olnud tohutult mõjus. "Vürst Igori" ja "Boriss Godunovi" taoliste ooperite friisilaadne struktuur võlgneb ka palju "Ruslanile". Tshaikovski, kes oli ilmselt teistest vähem mõjutatud oma eelkäijast, oli oma lugupidamisavalduses kõige heldem, kui ta ütles, et "Ruslan ja Ludmilla" on ooperite tsaar.

UT EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU MUUSIKAFONDIS

KIRJANDUS

- Hirvesoo, Avo.** Kõik ilmalaan laiali : lugu Eesti pagulasmuusikutest. - Tln., 1996. - 381 lk. : ill.
- Rahvalaul ja -muusika kul identiteedi kandja ja kultuurivahetuse objekt:** (ettekannete teesid). - Tln., 1996. - 82 lk. : ill.
- Gänzl's book of the Broadway musical.** - New York. 1995. - 488 p.
- Homo - Lechner, Catherine.** Sons of instruments de musique au Moyen Age. - Paris. 1996. - 143 p. : ill.
- Kostelanetz, Richard.** The fillmore east : recollections of rock theater. - New York. 1995. - 100 p. : ill.
- Masson, Georges.** Ambroise Thomas. - Metz, 1996. - 189 p. : ill., facs.
- Musical Denmark :** nr. 52. - Copenhagen, 1996. - 30 p. : ill.
- Pass, Walter.** Orpheus im Exil : die Vertreibung der österreichischen Musik von 1938 bis 1945. - Wien, 1995. 409 S. : ill.
- Portrait(s) d'Olivier Messiaen.** - Paris, 1996. - 175 p. : ill., mus., facs.
- Slonimsky, Nicolas.** The portable Baker's biographical dictionary of musicians. - New York, 1995. - 285 p.

NOODID

- Becaud, Gilbert :** thirty - eight great songs arranged for voice & piano. With chord symbols & original french lyrics. - London, 1995. - 144 p.
- Great film themes :** (an essential collection of twenty - five favourite themes from the big screen) / arranged (for all organs, with chord symbols) by Kenneth Baker. - London, - 80 p. - Peale kirjutatud sõnadega.
- Houston, Whitney :** the greatest hits of Whitney Houston : twelve of the very best songs. - London, 1996. - 48 p. : portr.
- Kreek, Cyrillus.** Requiem c - moll : tenorile, segakoorile ja orkestrile. - Klaviir. - Tln. 1996. - 68 lk. ; Önnis on inimene : (segakoorile) - Tln. - 1996. - 4 lk.
- Marguste, Anti.** Homo studiosus : op. 46 : nais - või meeskoor. - Tln. 1996. - 7 lk.
- Mägi, Ester.** Laulukutele (segakoorile) - 4 lk. ; Murdunud aer : (meeskoorile) -6, (1)lk.
- Vaikne lauluke : (segakoorile) - 3 lk., Tln., 1996.
- Naissoo, Uno.** Kolm laulu filmist "Viimne reliikvia" : (segakoorile klaveri saatena). - Tln., 1996. - 12 lk.
- Semlek, Leo.** Vaimulikud ansambli - ja koorilaulud 1. - 84 lk. ; Vaimulikud soololaulud ja duetid 1. - 63 lk., Tln., 1996.

HELIÜLESVÕTTED

KOMPAKTPLAADID

- Giants of blues.** S.I. : Citadel, s.a. 50637.
- Jackson, Mahalla** (laulja). Portraat. 1991. (Hitbuster Jazzcollection).
- The voice, songs & films of Marilyn Monroe.** 1989.
- Morissette, Alanis** (autor, esitaja). Jagged little pill. Hollywood, 1995.
- Soul classics :** Volum 1.
- Tormis, Veljo.** People of Kalevala : perf. by RAM, cond. Ants Soots, Ants Üleoja, Olev Oja. Helsinki, 1996.
- Vivaldi, Antonio.** Sacred music., perf. by : Susan Gritton (soprano), Lisa Milne (soprano), Catherine Denley (alto), Lynton Atkinson (tenor), David Wilson - Johnson (bass), The Choristers and Choir of the King's Consort, cond. Robert King. London, 1995.
- HELIKASSETID**
- Eesti kuld /** esit. : Muusik Seif, Vitamiin, Tarmo Pihlap ja Fix, Rock Hotell jt. - Tartu, 1996.
- Paksult rahul /** esit. Folkmill (ans.) -1996.
- Jõuluto 3 /** esit. : Hendrik Saller ja Smilers, Terminaator, Evelin Samuel ja Easy Living, Riho Sibul jt. - 1996.
- Tantsuõhtu /** esit. : Im, Kondor, Bonzo & Harvest, Erka O, Estin ja Annelj jt.
- Valgre, Raimond.** Annan sul' suud, härra Valgre... / esit. : Katrin Karisma ja Tõnu Kilgas, Eesti Kaitseväge Orkester, dir. Peeter Saan. - Tln., 1996.

MAAILMA NOORTEKOOR

20. juulist 20. augustini toimub Jaapani Maailma Noortekoori kokkutulek. Koori juhatavad Nobuaki Tanaka (Jaapan) ja Robert Sund (Rootsi). Esinetakse üheksas Jaapani linnas, sealhulgas Tokyos, Naganos, Hiroshimas.

Koori võivad kandideerida noored lauljad vanuses 17 - 26 . Eestis toimub Maailma Noortekoori eelkonkurss 1. märtsil 1997 Tallinnas, Lühike jalg 9 (Värvatorni).

Info ja registreerimine : Eesti Kooriühing
(Hendrik Vestmann tel. 441 849, faks 449 147) ;
Eesti Muusikaakadeemia
(Liina Kotkas tel. 6 706 840, faks 6 706 809)

Noored koorihuvilised juulis Ungarisse

6. - 20. juulini on Ungaris Veszpremi Euroopa noortekoori kokkutulek ja Euroopa Noorte Koorijuhate Akadeemia. Noortekoori võivad kandideerida 18 - 25, akadeemiast osa võtta 18 - 30 -aastased. Töö on inglise keeles. Osavõtumaks lauljatele 250 DEM, koorijuhatele 400 DEM. Sellele lisanduvad reisisulud Ungarisse ja tagasi. Registreeruda 31. märtsini.

Koori juhatab Jorde Casas Hispaaniast, kontserdid toimuvad ka Sloveenias ja Austrias, lõppkontsert seal Linzis EUROPA CANTAT raames. Kavas G.Rossini, J.Brahmsi, M. de Falla, A.Coplandi jt. teosed.

Akadeemiat juhivad Lazlo Holtay Inglismaalt, peatähelepanu dirigeerimistehnikale, väljenduslikkusele, hääleseadele, koori kõla parandamisele. Parimad koorijuhid saavad dirigeerida Euroopa Noortekoori.

Info ja registreerimine Eesti Kooriühingus.

EESTI KONTSERDI KONTSERDID MÄRTSIS

1. 03. kell 16 Värvatorni - Hortus Musicus. Piletid 50.-
2. 03. kell 16 Estonia Kontserdisaal - PÕLVKONDADE KONTSERT : EESTI POSTEKOOR 25. Eesti Poistekoor, Eesti Poistekoori Õppekoor, Eesti Rahvuseeskoor. Dirigendid Venno Laul, Ants Soots, Ants Üleoja, Anne Ojalo. Solistid Aivar Kaldre, Mart Mikk, Villu Valdmaa. Piletid 30 - 50.-
2. 03. kell 16 Rakvere Kauri kool - UNUSTATUD VIULINOVAATOREID. Ulrika Kristian (viul), Imbi Tarum (klavessiin), Tõnu Jõesaar (barokktshello) Biber, Schmelzer, Corelli.
3. 03. kell 18 Valga Muusikakool, 4. 03. kell 18 Võru Muusikakool, 5. 03. kell 18 Põlva Muusikakool, 6. 03. kell 19 Tartu Ülikooli Ajaloomuuseum, 9. 03. kell 16 Viljandi Jaani kirik " PAPANINIANA " Heiki Mätlik (kitarr), Arvo Leibur (viul)
4. 03. kell 19 Tallinna Raekoda - TALLINNA SAKSOFONIKVARTETT Kaastegevad Sulev Sommer (altsaksofon), Madis Metsamart (löökpillid) Marcello, Paulsen, Sumera Con anima (esietekanne), Piazoala. Piletid 50.-
5. 03. kell 19 Tallinna Raekoda - FRANZ SCHUBERT 200 "ABEGG" TRIO (Saksamaa) - viiul, tshello, klaver. Piletid 25.-; 50.-
6. 03. kell 19 Estonia Kontserdisaal - KLASSIKA PÄRLE. ERSO, Dirigent Tõnu Kalam (USA), solist Thomas Indermühle (oboe, Austria) Rimski - Korsakov, Martini, Mendelssohn. Piletid 75.-
6. 03. kell 18 Koeru kultuurimaja, 7. 03. kell 19 Öisu kultuurimaja - TIIT PETERSON (kitarr) Bach, Duarte, Ponce, Brouwer, Vähi.
8. 03. kell 16 Värvatorni - HORTUS MUSICUS. Piletid 50.-
9. 03. kell 16 Purtses linnus, 11. 03. kell 18 Paide Muusikakool - NELJAL KÄEL JA KAHHEL KLAVERIL. Nata-Ly Sakkos, Toivo Peaske Mozart, Schubert, Ravel, Brahms, Piletid Purtses 30.-
12. 03. kell 19 Tallinna Raekoda - RAEJAZZ Hedvig Hanson, Ain Agan, Raul Sööt, Raul Vaigla, Toomas Rull.
13. 03. kell 19 Estonia Kontserdisaal, 14. 03. kell 19 Jõhvi Kultuurikeskus ERSO PEADIRIGENTE. ERSO, dirigent LEO KRÄMER, solist Maano Männi (viul), Mozart, Bruckner. Piletid Tallinnas 75.-
14. 03. kell 19 Rotermani Soolaladu - TALLINNA PUHKPILLIKVINTETT Neeme Punder (flööt), Andres Siitan (oboe), Toomas Vavilov (klarnet), Rait Erikson (metsasarv), Andres Lepnurm (fagott) Ligeti, Nielsen. Piletid 50.-
15. 03. kell 18 Tartu Ülikooli aula, 16. 03. kell 16 Estonia Kontserdisaal - Andres Mustoneni Suur Muusikaakadeemia Hortus Musicuse Akadeemiline Koor ja Orkester, solist Marianne Eklöf (Rootsi). Berlioz, Mendelssohn. Piletid Tartus 40.- Tallinnas 40 - 75.-
18. 03. kell 18 Kuressaare Muusikakool - Villu Valdmaa (bariton), Andres Paas (klaver). Berg, Schönberg, Webern, R.Strauss.
18. 03. kell 19 Mustpeade Maja Valge saal, 22. 03. kell 15 Narva Linnus.
23. 03. kell 14 Mäetaguse mõis - 250 AASTAT KEELPILLIKVARTETTI II TALLINNA KEELPILLIKVARTETT Urmas Vulp (1 viiul), Toomas Nestor (II viiul), Heili Eespere (alt), Henry-David Varena (tshello), kaastegev Vahur Vurm. Mozart, Schubert. Piletid Tallinnas 40.-, Narvas, Mäetagusel 20.-
19. 03. kell 19 Pärnu Raekoda - TALLINNA PUHKPILLIKVINTETT. Haydn, Ligeti.
20. 03. kell 19 Estonia Kontserdisaal - ERSO Dirigent Eri Klas. Muusikat teemal "Romeo ja Julia". Berlioz, Tshaikovski, Prokofjev, Bernstein. Piletid 30 - 50.-
21. 03. kell 19 Tartu Ülikooli aula, 22. 03. kell 18 Rakvere kirik, 23. 03. kell 15 Niguliste - PALMIPUUDE PÜHA KONTSERT Hortus Musicus Johannese Passioon, L. de Victoria, J. von Mantua, C. de Rore ja gregoriaani koraal. Piletid Tartus 40.-; Rakveres 20.-; Tallinnas 50.-
26. 03. kell 18 Jõhvi kirik, 27. 03. kell 18 Tõrva Kammersaal, 28. 03. kell 16 Haapsalu Toomkirik - KANNATUSTENÄDALA MOTETID JA RESPONSOORUMID RAM, dirigent Toomas Siitan T.L. da Victoria. Piletid Jõhvis 20.-
28. 03. kell 19 Estonia Kontserdisaal - SUUR REEDE W.A.Mozart : Reekviem.ERSO, Oratooriumikoor Dirigent Gintaras Rinkevicius, solistid Asta Krikschiunaite, Laima Jonutyte-Lileikiene, Audrius Rubezius.
30. 03. kell 15 Niguliste, 31. 03. kell 18 Pärnu Agape Keskus - Kammerkoor Kölner Kurrende (Saksamaa)Schütz, Schein, Bruckner, Monteverdi, Schubert, Schumann, Mendelssohn. Piletid 40 - 75.-

VI Rahvusvaheline Koorifestival Tallinn '97.

16. - 19. juunil 1997 on arvult kuues rahvusvaheline koorifestival Tallinnas. Festivali raames toimub kooride konkursi amatööridele : sega -, kammer -, mees- ja naiskoorid. On kaks vooru: vaba kavaga ning GRAND PRIX. Kooridel on võimalus konkursi päeval anda iseseisev kontsert.

1. aprillini info ja registreerimine Eesti Kooriühingus.

GUINNESSI REKORD

Miniplaat

Kõige väiksem grammofoniplaat valmistati firma Hase poolt Inglismaal jaanuaris 1923 mänguasjade komplekti "Kuninganna Maria nukumaja" jaoks. Selle läbimõõt on 33,3 millimeetrit. 35 tuhandele plaadile on lindistatud Suurbritannia hümn.

Fotomõistatus

Sellele pildile on Georg Vaidla fotoaparaat 1940. a. jäädvustanud talle harjumatus rollis ühe tolle aja andekama Eesti instrumentaalmuusiku. Kes ta on?

Õigesti vastanute vahel loositakse välja kolm firma Forte komplektdiski ja kasseti, millest allpool juttu. Eelisõigus auhinna saamiseks on neil, kes saadavad toimetusele koos õige vastusega üldist huvi pakkuva kaastöö, mille eest saab autor pärast avaldamist ka honorari.

Firma Forte uudistooted

Veebruarikuus ilmub ooperisõpradele Estonia Teatri lauljate sarjast laserplaat "Mare Jõgeva - Jenny Anvelt".

Kahe suurepärase soprani looming omandas 70-ndatel aastatel selliste meistrite, nagu Tiit Kuusik, Georg Ots, Aino Külvand jt., kõrval erilise kõlapinna. Mare Jõgeva hääle tämbriikkus, pehmus ning kaunis plastika lummab kuulajat esimestest taktidest, sunnib tunnistama lauljatarit kõrget professionaalset taset ning meeldivat esinemiskultuuri. Mare Jõgevale ei saa kunagi ette heita maneerlikkust ega efektitsemist, tema interpretatsioon, ka kõige nõudlikumate lavaosade puhul, on alati arusaadav ning sisemiselt veenev. Täni on paljudel meeles noore laulja debüüt Aidana (1970) G. Verdi ühes kõige nõudlikumas ooperiosas, mis tõi M.Jõgevale tunnustuse. Peale esinemist

ooperites on Mare Jõgeva ka suurepärase kammerlaulja ning suurvormide esitaja.

Imeteldav ja sündmusrikas on olnud rahvusvahelise tasemega laulja Jenny Anvelti kunstiikutee. Üle kümne aasta rikastas unikaalne dramaatiline sopran "Estonia" teatri repertuaari, hoides kõrgel Eesti laulukultuuri tippaset. 1974. aastal võitis Jenny Anvelt esikoha Balti liiduvabariikide vahelisel noorte lauljate konkursil. 1977 - 1979 stazheeris lauljatar Milano La Scalas, toimus mitu kontserti Itaalia erinevates linnades. 1982. aastal siirdus Jenny Anvelt koos perekonnaga elama Itaaliasse, kus alustas viljakat pedagoogilist tööd Parmas, alates 1995. aastast on ta Milano Konservatooriumi professor.

Laserplaadil esitavad kaks sopranit Giuseppe Verdi, Giacomo Puccini, Pjotr Tšaikovski ja George Gershvini loomingut.

108 - aastasena surnud viuldaja viimne soov jäi täitmata

108 - aastasena suri 28. jaanuaril Küprose viuldaja Giannis Pipis, kes oli juba 1994.a. kantud Guinnessi rekordite raamatusse maailma kõige staažikama muusikuna.

Pipis alustas viulimängu 10-aastasena pärast vaeslapseliseks jäämist. Ta on esinenud paljudes pulmades ja sotsiaalsetel üritustel, saanud autasusid

rahvamuusika arendamise eest.

Pipis sündis Argatai linnas, mis pärast Türgi vägede invasiooni 1974.a. ja Küprose kaheks jaotamist jäi Türgi tsooni. "Tema viimseks sooviks oli tagasi pöörduda oma kodukülla ja mängida sealsel külapeol. See ei täitunud", kirjutas ajaleht The Cyprus Mail.

AFP - ETA

Raimond Lättet mälestades

Sellest on möödas 45 aastat, mil mulle kui RAMi dirigendile, Gustav Ernesaksa abile, usaldati 1952. aastal konservatooriumi koorijuhtimise kateedrist esimesed õpilased.

Neid oli kolm: Maimu Hink, Ülo Bergmann ja Raimond Lätte. Raimond Lätte oli sel ajal 21 - aastane noormees, kes paistis silma tagasihoidlikkuse ja soliidse esinemisega. Meil ei olnud vaja alustada dirigeerimises A -st B -st, sest ta oli juba Tartus läbinud R.Ritsingu ja V.Kliimandi kooli. Raimond oli õpihimuline, korrektne, tuli tundi alati ettevalmistatult.

Kontsertmeistriks oli sel ajal Hiie Saarne, energiline noor neiu, kes õppis klaveriklassis. Õppeplaani järgi oli nädalas 2 tundi dirigeerimist koos õppejõuga ja 1 tund õpilasel kontsertmeistriga. Dirigendist õpilane juhatas klaveri kõrval poodiumil, kust oli hea silmside kontsertmeistriga. Ma hakkasin märkama, et dirigendi ja kontsertmeistri silmside kasvas üha rohkem pilkude dialoogiks, mida mõistsid ainult asjaosalised ise. See, mis õppetunni teises õhkkonnas sündis vargsi ja varjatult, sai jätkuda kontsertmeistri tunnis, kus oldi kahekesi.

Raimondi ja Hiie vastastikused pilguheidud osutusid amorinoolteks, mis süütasid armastuse. Märkasin, et Raimond on hakanud dirigeerima emotsionaalsemalt ja ka kontsertmeistri klaverikõlas oli tekkinud uusi varjundeid.

Kaua polnudki vaja enam oodata, kui kahe noore muusiku armastusest sündis abielu. See oli tore paar: Raimond kena sihvakas noormees ja Hiie kaunis, alati rõõmsameelne neiu. Mis veelgi tähtsam, neid mõlemaid ühendas muusika. Mul on hea meel, et olen olnud kaasaegne, võib -olla isegi kaasosaline ühe õnneliku abielu sünnis.

Julm saatus katkestas aga kauakestnud teineteistmõistva õnneliku abielu. Jään alatiselt mälestama Raimond Lättet kui üht oma esimest koorijuhtimiseriala lõpetajat, hilisemat kolleegi ja head sõpra ning elan sügavalt kaasa tema abikaasa ja laste lohutamatule leinale.

Artur Vahter

Muusikaleht

Peatoimetaja Mart Vainu. Korrespondent Aaro Pertmann. Väljaandja AS Askarell Kultuurkapitali toel. Telefonid 423 205, 525 124. Kirjad EE0034, Tallinn, pk. 996. Honorari saab kätte Narva mnt. 40 (EVEA panga maja), IV korrus vasakule trepist üles, tuba 411, telefon 421 456.